

8 1958

planinski vestnik

VSEBINA:

PLANINSKI POZDRAV SUTJESKI Leopold Stanek	433
STO LET TUME IN KUGYJA Vilko Mazi	434
MOKRE SITE Aleš Kunaver	440
VLAK JE ODPELJAL Janko Blažej	446
SPOMINSKA BESEDA O MARJANU PREVCU Stanko Klinar	453
MLADI PIŠEJO	459
NAŠI GORSKI VODNIKI V JULIJCIH Evgen Lovšin	461
IZ PLANINSKE LITERATURE	464
RAZGLED PO SVETU	466
DRUŠTVENE NOVICE	471
IZ OBČNIH ZBOROV	475
NASLOVNA STRAN: Bovški Grintavec — Foto Ferdo Premru	

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovzarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvidi naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša dnj 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po dnj 100.— / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 60-KB-2-Z-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Opdovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

TEHNO METAL

Telegram: TEHNOMETAL

Telefon: 20-145, 21-547, 23-356, 23-453

Poštni predal: 159

Valjani in vlečeni proizvodi
črne metalurgije,
valjani in vlečeni
proizvodi barvaste metalurgije,
plemenita jekla vseh vrst,
kroglični ležaji, orodje
in stroji za obdelavo lesa,
orodje in stroji
za obdelavo kovin,
sanitarni in instalacijski
material, tesnila in
vijačno blago

Generalna zastopstva in konsignacijska
skladišča inozemskih tvrdk:

Gebrüder LEITZ, Werkzeugfabrik,
Oberkochen, Zah. Nemčija —
specialno orodje
za strojno obdelavo lesa

Kärntnerische Eisen und Stahlwerks
A. G. Ferlach, Wien, Avstrija —
žica in orodje za obdelavo kovin

Heinr. SAHM & Söhne,
Remscheid, Zah. Nemčija —
orodje »Findor« vseh vrst

TYROLIT, Schleifmittelwerke
G. m. b. H. Schwaz, Avstrija —
brusne plošče vseh vrst

Planinski pozdrav Sutjeski

Leopold Stanek

Sutjeska,
zemlja čudovita:
zeleni práles,
venec divjih belih gorá,
šum bistrih vodá,
tišina prisojnih jas,
tišina prámára —
nekoč!

Sutjeska,
zemlja junaška:
sleherno steblo
zrešetkano s svinčeniná snopi,
sleherni kamen
okrušen s topovskim železom,
sleherna ped prsti
preorana z jeklom iz zraka, —
danes!

Sutjeska,
smrtna žetev junijskih dni:
pekló zemljé in neba,
grom in pokolj —
ognjeni obroč
sliška človeka in žival,
zver beži pred človekom — zverjó
v zavetje Človeku,
pod ščit lesa in noči,

Sutjeska,
zemlja krvi:
vsaka histrica
je odprta žila srčne krvi,
še ptica omahne zadeta v letu,
glad in pegavec
žreta drob borcu,
glodata okostnjake ljudi in živali,

Sutjeska,
trikot smrti:
pobiti ranjeni in bolni,
zaklane žene in deca,
smrt regljajoča kosi
četo za četo,
ki pade do zadnjega moža —

kdo bo besedo povelja prevzel?

Povelje je v zraku,
povelje je na ustih umirajočih,
povelje je Svoboda! Revolucija!
Povelje je eno ime, en duh, ena volja.
Eno ime, en duh, ena volja zmaguje
in — zmaga!

Sutjeska,
zemlja svobodna:
naša stopinja
poljublja ta sveta tla,
tesnac,
ki skozenj pelje pot v prostost,
Durmator, Maglič, Zéleňgora, Volújak —
visoki prividi naših prihodnjih dni!

Sutjeska,
zemlja ljubezni:
dež in sneg izpere krrave sledi,
veter razveje dim smodnika,
staro sonce obsije rosne livade
in mnoge, mnoge gomile,
gozdna živad se vrača v brlog,
preganjani človek
si išče zogleneli svoj dom.

Sutjeska,
bratska zemlja junaška:
podoba strtih okov davnine,
prispodoba sovražne nemoči,
naše bojno geslo,
romarska pot mladih sil,
veličasten spomenik,
večen studenec novih moči,
vozel najtrajnejših vezi —

Sutjeska,
bratski pošilja pozdrav ti.
Triglav, Jalovec in Škriatica,

Pohorje, Jelovca, Gorjanci
prinašajo ti —
bojni pozdrav!

Sto let Tume in Kugyja

VILKO MAZI

Mi vsi, ki hodimo danes po potih dr. Tume in dr. Kugyja, vemo, kaj pomenita ta dva klasična alpinista v zgodovini Julijskih Alp.

M. M. Debelakova

Govoriti o dveh takih veljakah v skopo odmerjenem članku pa še ob tako pomembnem jubileju, je skoraj profanacija. Oba bi že davno zaslužila izčrpno monografijo, ki jo ima Plan. založba že več let v programu. Resnično škoda, da je vsaj o Tumi še ni mogla pripraviti do tega časa. Tako bi bil motto, ki sem ga gori postavil, ne samo kavalirski poklon naši planinski zavednosti, ampak še nekaj več. Zaslužno priznanje? C'est la question...

Res je, Kugyju smo postavili dostojen spomenik v Trenti, M. M. Debelakova sama nam je dala veren prevod njegove epopeje Julijcev*, na Slavniku stoji Tumova koča. A to je domalega vse, kar imamo pokazati. O Tumi odločno premalo!

Mladina ne ve o njem skoraj nič. Marsikateri starejši planinec ga pozna kvečjemu kot »nekakega čudaka«. S tem mu sicer ne dela krivice, vedeti pa bi moral tudi, kaj ga je napravilo za čudaka in kakšno je sploh bilo to njegovo čudaštvo. Potem bi se mu nemara odprle oči, da bi ga spoznal v tisti veličini, ki ga postavlja med najpomembnejše predstavnike slovenskega planinstva in ki mu je zgodovina nikdar ne bo mogla odreči.

Tudi o Kugyju bi veljalo napisati še marsikak list. Njegova popolna podoba leži v knjigi »Arbeit-Musik-Berge« (delo-glasba-gore), ki nam je še zaprta s sedmimi pečati...

Komaj dober teden sta si po rojstvu vsaksebi (Tuma 9., Kugy 19. julija 1858), torej najožja sodobnika. Sovrstnika tudi po izobrazbi: oba sta dovršila pravne študije na isti (dunajski) univerzi. A kar nas še posebej zanima: oba je že v zgodnji mladosti zajela nepremagljiva ljubezen do prirode, od dolinskega cvetja tja do gorskih vrhov, do naših najvišjih. Do poznih let sta zahajala k njim, dolgo dobo z iste (primorske) strani, nekaj časa celo iz istega kraja, to je iz Trsta. Nismo pa še čuli, da bi se bila kdaj koli srečala ali si drugovala v gorah.

Pa kako bi se tudi mogla srečati dva tako izrazita antipoda, kakršna sta bila že po samem okolju, ki ju je rodilo in po duhu, v katerem sta rasla? Skupen jima je bil pravzaprav samo čas in cilj, pot do njega pa v dveh popolnoma nasprotnih parabolah.

»Človek je produkt vnanje prirode in družbe, ki ga obdaja, in moči ga je razumeti le iz njegovega razvoja od mladosti pa do poznih let.« Tako pravi Tuma v predgovoru svoje avtobiografije »Iz mojega življenja«. Tu nam je v vsej odkritosrčnosti prikazal svoj razvoj. V zgoščeni obliki ga najdemo že prej v enem zadnjih poglavij knjige »Pomen in razvoj alpinizma« (str. 241 do 253). Mi se moramo zdaj omejiti samo na borne fragmente:

Tuma je bil sin proletarske družine v ljubljanskem predmestju, »zaprte v enem samem tesnem prostoru, poleti zadušnem, pozimi ledenem. Vsak goldinar veliko bogastvo, odtegniti se mora od vsakdanjega kruha...« Oče je bil čevljar, po rodu Čeh, precej izobražen, a nekoliko lahkomišljen veseljak. Mati je bila nepismena Dolenjka, ki je morala že z osmim letom od doma za

* Dr. Julius Kugy: Iz mojega življenja v gorah, 1937.

svinjsko dekle. »Bila je tudi okorela brezbožnica. Svetništvo je imela za veliko komedijo, pekcl in hudiča za veliko bajko. Njena vera je bila ljubezen do otrok in do dela. V delu je videla rešitev zase in za človeško družbo...

Od matere imam trdi del svojega značaja, kakor sem po njej podedoval zdrave in močne kite Boščetovega rodu...

Stanovali smo v tretjem nadstropju hiše grofa Blagaja pred šentjakobsko cerkvijo. Grof Blagaj je bil bogat kranjski plemič, ki je imel graščino in veleposestvo na Boštanj. Navadno se je vsak mesec enkrat pripeljal v Ljubljano. Kadar je prišel, je moralo biti v hiši vse tiho in ponižno. Nam otrokom so zabičevali, da se mu moramo nizko klanjati. Jaz sem se mu raje izognil...«
Pristni Tuma že v svojem detinstvu!

Pokukajmo tako še h Kugyju:

»Naša enonadstropna hiša je stala v predmestju Trsta, na klancu proti Opčinam. Imela je lep balkon in ljubke zelene oknice. Poleg štirih udobno opremljenih sob še cela vrsta stranskih prostorov. Onkraj dvorišča se je dvigal v terasah sadni, zelenjadni in cvetlični vrt, vzdolž visokega obzidja brajde z vinsko trto... Skrbno varstvo in nežna vzgoja sta mi v tej blagi domačnosti polagoma dramili zavest, da sem na svetu...

Oče je zgodaj zjutraj odhajal z doma, se vrnil za kosilo, potem pa šele pozno zvečer, dostikrat vidno utrujen. Povedali so mi, da hodi na delo. Pazil sem, da bi ga videl kdaj s krampom in lopato na rami. Toda zaman. Šele čez čas sem razumel, da je trgovec in kaj to pomeni... Bil je izredno sposoben v svojem poslu, le nekoliko premehak in preveč zaupljiv do ljudi. Trikrat je moral skraja začeti, ker so ga nesrečne jamščine »prijateljem« spravile domala ob vse...

Čisto iz drugačnega testa je bila mati. Kadar se je oglasila, je odmevalo po vsej hiši... Bila je krepka, zelo temperamentna, hitra in odločna v ukazih, odlična gospodinja. Imela je toplo srce na pravem mestu. Posli so se je bali, a jo tudi spoštovali. Laži in hinavščine ni prenesla. Večkrat je bila nagla, a vselej pravična...«

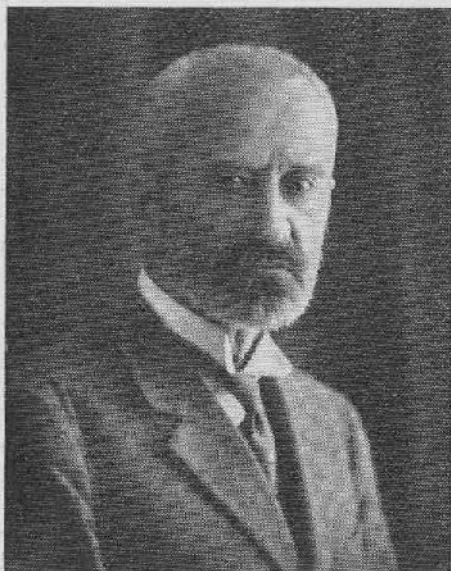
Ne bi mogel biti Kugy, če bi ne rasel v takih razmerah. A paraboli sta se še oddaljevali, dokler ju ni začela zbliževati природа, ki ne pozna razlike med revežem in bogatašem. Njeni zakladi so odprti z enako radodarnostjo temu in onemu, le pot do njih je lahko različna.

Prisluhnimo spet Tumi:

»V prvi mladosti me je mati poslala na Polico, dolensko hribovsko vas. Tam sem kot kozar začutil razliko mestnega nezdravega življenja delavskih družin in sončnega, svetlega življenja, ob zdravi, preprosti kmečki hrani na deželi. Črn sok z mlekom zjutraj in zvečer ali v oblicah krompir. Prtneno srajco in prtnene dokolenke. Spal sem v senu, v vzdušnih svislih, zjutraj zarana s kozami na pašo, cele dneve, prosto po livadah in gozdovih. Čutil sem, četudi podzavestno, dva različna svetova... Doma tesnoba revnega življenja, v šoli še revnejša duševna natezalnica, ali se ti ne upre vsa tvoja notranjost? Le ob počitnicah zopet okrevanje v prosti prirodi, celo leto hrepenenje, vrniti se v njo!

Tako sem prišel l. 1873 na Gorenjsko, na dom svojega šolskega prijatelja v Zaspju. Dobil sem tam za velike počitnice preskrbljenje proti temu, da sem pomagal pri poljskem delu.

Poslali so naju nekoč na gorenjo planino Krme po skuto. Zgodaj zjutraj sva odšla preko Gorij in Krnic. Prvič v življenju sem zagledal orjaške pečine, ki se građe pod Triglavom na levo in desno... Domenila sva se, da bi polezla

Dr. Henrik Tuma

tudi na vrh Triglava. Slišala sva, da je strašno po robu vrha, pa nič zato; ako so prišli drugi, prideva še midva.

Dospela sva v Zg. Krmo. Ponoči je prihrumel vihar, zapadel je sneg in zjutraj ob prvi zori so naju klicali pastirji gledat tropo divjih koz, ki je pribežala pred snegom. Kako presenetljiv pogled na obeljene planine in gibke gorske živali!

Morala sva nazaj. Iz spodnje planine sva nesla menjaje se uro za uro težko breme 20 starih funtov skute v cajni, natakknjeni za hrbtom čez rogovilo. Dolga je bila pot, zatekla ramena in vendar pod vtisom preživelega in novega nisem čutil trudnosti do doma...»

Take trde šole življenja Kugy ni poznal. V svojih spominih na isti čas pripoveduje:

»Že kot drugošolec sem se začel prav osebno počati z botaniko. Pretaknil sem tržaški Kras, njegove okrešlje in doline. Polagoma mi je razkril svoje trde lepote ter me vklenil v svoje čudovito razpoloženje...

V prvih letih po 1870 se je izpolnila moja najiskrenejša želja: stal sem ob sončnem vzhodu na vrhu Dobrača (2176 m). V rožnatih jutranjih lučeh se je dvigala pred menoj vsa severna stran Julijskih Alp. Vrh za vrhom je vzplamtel kot božje bakle...

Tisti čas smo preživeli počitnice v Podlipi pri Podklostru, očetovi domači vasi. Tam sem krepko pomagal hlapcem pri delu. In zdi se mi, da bi bil dober kmec. Tudi pozneje se mi je velikokrat zdelo, da bi mi ta poklic bolj prijal ko suhoparno pravnštvo. Botaniziral sem po polju in gozdu, kolovratil po grapah in romal na Korensko sedlo ter odondod občudoval Julijske Alpe. Zdele so se mi nedosegljive in brezup se me je polastil ob njihovi grozotni veličini in divjini.

Prišli so dnevi, ko sem prvič zagledal cvetoči sleč, odtrgal prvo očnico in videl v stenah prvéga gamsa. Življenje mi je namenilo veliko veselje — čistejšega pač nikdar več ni bilo...

Dr. Julij Kugy

Napočilo je l. 1875, ki je pomenilo začetek mojega hribovstva. Dovolili so mi, da grem na Škrbino in Črno prst, a vroče želje moje duše so hrepenče obkrožale Triglav. Videl sem ga z obeh vrhov, nad mogočnim podstavkom, čigar strmo vznožje močijo vode Bohinjskega jezera. Kako ga je pozdravljalo moje srce!

V tedanjih časih je bil vzpon na Triglav kaj redka tura, ki je veljala za alpinsko dejanje. V Mojstrani sem najel vodnika, ki me je tudi pozneje večkrat spremljal. Prenočila sva v Zg. Krmi. V prvem žlebu pod Malim Triglavom in v prvi strmali glavnega vrha, tik na grebenom, so bili zagozdeni leseni klini. To je bilo vse, kar je imel Triglav umetnih naprav. Greben je bil ostrejši od današnjega. Na nekaj mestih je bil naježen v ostre čeri. Čeprav je tudi name močno vplival, nisem potreboval tuje pomoči in vrvi. Razgled me je navdajal s pobožnostjo in ganotjem...»

Istega leta (1875) jo je Tuma sam mahnil na Grintavec. O tej turi pravi:

»Vse leto je ključalo v meni, da moram na višji vrh (Karavanke je že prej prehodil) prav sam, da tega nikdo ne ve, saj bi tudi ne smel nikomur praviti. Z nekoliko deseticami v žepu sem se odpeljal z gorenjsko železnico do Kranja, kajti takrat še ni bilo kamniške. Iz Kranja sem šel peš do Kokre in na večer do zadnjega kmeta pod robom. Dobil sem ležišče v senu in obilno kmečko večerjo zastonj. Takrat so bili turisti redki in dijaku je kmet rad postregel. Zjutraj zgodaj, ko se je komaj daniło, sem odšel na Kokrsko sedlo in zlahka na vrh. Kaka slast biti sam, uživati sam ne le prirodno lepoto, tudi zmagati strah in priti do velikega cilja! Bil sem že dovolj zgodaj peš preko Kamniške Bistrice v Ljubljano nazaj. Samotna, dolga pot mi je dajala vztrajnosti in volje.«

In tak je ostal Tuma na vseh svojih nadaljnjih poteh. Samotar, ker ni mogel najti sebi cnakega. Preprosti turizem, ki se je širil po ustanovitvi SPD, mu ni zadoščal, še celo odvrčal ga je. Do l. 1902 ni bil član nobenega alpinskega društva, po kočah se ni ustavljal, ker so mu bile tuje in nepotrebne. Hoja v gore mu je bila sprva kakor veselo rajanje, previšek življenjske moči,

kasneje beg pred umazanim dolinskim životarjenjem ter pred notranjo miselno in čustveno tesnobo. Najhuje ga je zagrenila krivica, da so ga zaradi svobodomiselnosti vrgli iz učiteljske službe, ki se ji je bil posvetil iz čistega idealizma. Tako se je čedalje bolj zapiral sam vase, dokler ga ni pregovoril dr. Švigelj, ki je na začetku stoletja prehodil Julijske Alpe, da je začel pisati. K sistematičnemu delu pa ga je pripravil šele prof. Pajk, ki ga je naprosil, da bi mu za nameravani slovenski zemljevid napisal imena zapadnih Julijskih Alp. To mu je postala zdaj življenjska naloga, ki jo je z nezmanjšano voljo in vztrajnostjo vršil skoraj trideset let. Velika škoda je, da se je ni lotil že poprej. Vseeno mu moramo biti hvaležni za njegovo »Imenoslovje Julijskih Alp«, s katerim je otel pozabi premnogotero domače ime in mu dal trajno veljavo. Nihče poleg njega in za njim bi tega ne zmožal več. Tudi drugi njegovi spisi, zlasti monografija o Beneški Sloveniji ter »Pomen in razvoj alpinizma« ga uvrščajo med naše najzaslužnejše planinske delavce. Imel je še dosti lepih in visokih načrtov, ki pa mu jih je prestregla nenadna smrt (10. aprila 1935). Nenadna kljub visokim letom, ki vse do zadnjega niso mogla upogniti njegove življenjske žilavosti.

Dr. Tumi so očitali, da je povsod sodil po osebnem merilu. Tudi njegova occna dr. Kugyja kaže nekaj te slabosti, dasi je v splošnem dosti pravična, strinjamo se z njim, ko med drugim pravi:

»Dr. Kugy je srednji, umerjeni tip starejših nemških klasičnih alpinistov. Bili so to skoraj sami inteligentje iz boljših krogov, tudi ekonomično v položaju, izvajati alpinistiko z vodniki in iz hotelov. Po zgledu angleških alpinistov so si izbirali sposobne domačine in jih izvežbali v izvrstne vodnike, od katerih je prišel marsikateri do evropskega slovesa.

Ni najmanjša zasluga dr. Kugyja za razvoj alpinistike v Julijskih Alpah, da je poiskal in izučil pozneje izborna vodnika Andreja Komaca »Mota« in Jožeta Komaca »Pavra« v Trenti, Antona Ojcingerja v Ovčji vasi in Pesamosca Osvalda v Piani-Raccolana. Pred dr. Kugyjem je bil alpinizem v tihi Soški in Belski dolini nepoznan. Dr. Kugyja, kakor večino prvih klasičnih alpinistov, je treba soditi s podlage, ki so jo oni ustvarili. Iz tega se je pozneje razraslo to, kar je danes.

Dr. Kugy je iskal v gorah čistega zadovoljstva. Bil je predvsem esteta. Zaradi tega je v njegovi knjigi »Aus dem Leben...« Najlepše opisana njegova Gorska pomlad — mladeniška njegova doba v gorah... Vprav čustveno prežeti opisi alpinskih tur so njegovo literarno delo tako visoko dvignili nad povprečno alpinsko literaturo. Dr. Kugy se tega tudi zaveda, saj mi je z zavestjo pisal »wir Künstler« (mi umetniki).«

Ni pa osnovana trditev, da je bil Kugy odličen športnik-alpinist, celo znamenit športnik. S športom kot takim se nikoli ni bavil, o »gorskem športu« pa je razločno zapisal, da ga je ta beseda zmerom malce zbolela. »Kazala je preveč na površnost. Ne iščimo v gori terišča za plezanje, iščimo njeno dušo!« In dalje: »Moje planinstvo je bila srčna zadeva. Sledil sem ji, ko klicu iz dalje. Moral sem. K temu nimam ničesar pripomniti.« Tudi to ne drži, da bi bil Kugy kdaj koli zavestno iskal nevarnosti v gorah ali iskal užitka z uro v roki, kakor je bila to Tumova navada. Tuma je to večkrat moral, ker mu je bil čas gospodar, Kugyju ni bilo treba, ker je svobodno razpolagal z njim. Le tako je mogel slednji ostati zvest svojim estetskim načelom, medtem ko je prvega vodilo strogo etično čustvo in bi ne bil Tuma, če ne bi zapisal: »V vsakem težkem položaju svojega življenja sem hitel v gore in tam pre-

magal vsako telesno in duševno bol... Bile so mi življenje, ne pasivno uživanje, ne zabava, iskanje življenja v trdem naporu!»

Samo enkrat se dotakne Kugy Tume (»Aus dem Leben...«, IV. Aufl., str. 140): »Naj omenim tu še enega moža, ki je kakor jaz skoraj petdeset let hodil po teh gorah, a zmerom sam in molčeč, da je le malokdo vedel zanj. Bil je to dr. Henrik Tuma iz Gorice. V tem poglavju (Julijske Alpe) ponovno omenjam bodočega moža, ki bo moral dognati še to in ono, kar je ostalo skrivnostnega. Marsikaj tega je že pojasnil dr. Tuma, na katerega sem bil še nedavno opozorjen, a je vse izsledke zakopal globoko vase. »Bodoči mož« naj zato poskusi razvozlati jezik temu molčečemu popotniku, preden se odpravi na delo. Zame je že prekasno. Marsikaj bo ta »bodoči« našel tudi v slovenski literaturi, ki je ostala meni zaprta, ker žal ne znam slovenski. Mislim, da je v vseh vprašanih toponomastike dr. Tuma najbolj poklican. Toda spregovori naj! Za to ga tudi s tega mesta prosim.«

Dve besedi, ki sem ju podčrtal, me še posebej zanimata. Kugy je napisal svojo knjigo l. 1917. Če pravi, da je bil na Tumo nedavno opozorjen, sodim lahko, da se je to zgodilo med prvo svetovno vojno, prej gotovo ne. Rajši kasneje, kajti redakcijo je zaključil šele l. 1924 in je morda takrat pripisal to pripombo pod črto. V enem in drugem primeru nam je nerazumljivo, kako bi mogel dr. Tuma ob svoji sedemdesetletnici (1928) uredniku PV zatrjevati, da je hodil sam, nepoznan, dokler ga ni našel dr. Kugy. Enako zatrjilo ponavlja urednik tudi v Tumovi osmrtnici (PV 1935, 134). To se ne ujema s tem, kar je dr. Tuma sam zapisal v »Pomenu...« na str. 250: »Odločil je dr. Švigelj, ki je bil l. 1905—1906 prehodil Julijske Alpe, in apeliral name, da je dolžnost alpinista, da ne uživa lepote alpske prirode sam, marveč da dá izraza svojemu doživljanju.« Vemo pa tudi, da je Tuma začel objavljati svoje članke v PV l. 1905 in da je bil l. 1908 »na višku tvornosti, pristno tumovski...« (PV 1935/139), torej nikakor ne več tako nepoznan, kakor naj bi ga bil našel Kugy.

Da ga Kugy »tudi s tega mesta prosi, naj spregovori«, pomeni, da je bil s Tuma v stiku že pred pripisom navedene pripombe, ne ve se pa, če v osebnem ali pismenem? Dopisovala sta si vsekakor, kar pa izvemo le mimgrede iz Tumovega »Pomena...«, str. 237. Kakor smo že omenili, pripoveduje Tuma na tem mestu, da se je Kugy zavedal visoke cene svojega literarnega dela, »saj mi je z zavestjo pisal »wir Künstler«. Kdaj mu je to pisal? Skoraj gotovo šele po letu 1924.

Čas se odmika in mi z njim; kar je danes še dosegljivo, jutri morda ne bo več. Pozabljivi pa tudi nismo premalo... Triindvajset let je že, kar je odšel Tuma. Takrat smo brali v njegovi osmrtnici: »Sestavno se bo o dr. Tumi govorilo in pisalo še mnogo.« Pa se ni skoraj nič. In še to, kar se je, je bilo po nerodnosti, da je morala nastopiti v očetovo obrambo njegova hčerka Anka (K portretu dr. Herika Tume, PV 1954). Nanjo sem se zdaj obrnil, če bi mi mogla postreči s kakimi pojasnili. Ljubeznivo se mi je odzvala z obsežnim pismom, iz katerega navajam dobesedno naslednje:

»Moj oče je prvič zvedel za dr. Kugyja, ko je bil domači učitelj v »Adelsbergerhofu« v Postojni, kamor je zahajal dr. Kugy, seveda kot petičen gost. Čeprav sta oba hodila v gore, moj oče kajpa samo v prostih dneh, ni prišlo do stika. Pač pa je oče poslej z zanimanjem prebiral Kugyjeve alpinistične spise v avstrijskih in nemških revijah. Imela sta tudi iste vodnike, ki so zgovorno pripovedovali, dobro in slabo. Kugyja kot plezalca niso imeli posebno

v časteh, bil je težak in komoden. Gospod. Oče pa ga je kot poeta — planinca nadyse občudoval.

V stik sta prišla šele kot zrela moža. Oče mu je pisal iz Gorice — od tam smo se selili v avgustu 1924 — ko je hotel napraviti konec zmede v imenoslovju. Dr. Kugy je iznenaden zelo ljubeznivo odgovoril, da se popolnoma podvrže očetovim izsledkom, ker se v nomenklaturu on sam, nevešč slovenščine, ni mogel poglobiti. Da pa se težko odreče nekaterim imenom, n. pr. Suhi plaz, ki ga spominjajo njegovih najlepših tur. Nekaj časa sta si dopisovala v pri-srčnem tonu, kasneje sta se tudi osebno spoznala.

V najlepših letih ju je večkrat zaneslo v iste koč, pa saj veste: moj očka vase zaprt, ponosen Slovenec, dr. Kugy samozavestno nastopajoč Nemec — ni bilo mostu med njima. Kasneje pa je dr. Kugy pokazal veliko simpatijo do slovenskih in tudi italijanskih plezalcev, planinstvo mu je vtisnilo vse-narodni pečat, šovinizem se je umaknil kavalirski strpnosti. Ko ga je »Skala« povabila na predavanje v Ljubljano, se je stari simpatični gospod prav pri-srčno obnašal — vino je dozorelo!

Dr. Kugy je svojo nekompetentnost v pogledu nomenklature tolmačil tudi dr. Kalteneggerju, uredniku Hochtourista, ki je potem za naše kraje tostran meje brez pridržka sprejel očetovo imenoslovje, enako tudi avstr. vojno-geografski zavod v svoje zemljevide. Očetov argument: kaj vam pomagajo vaša nemška imena, ki jih pa na terenu nihče ne razume! — je prodrl v njegovo nemalo zadoščenje. Zlepa ga nisem videla tako razigranega kakor takrat, ko so mu poslali iz Avstrije Hochtourista in karto s korekturo.

V domačem razgovoru mi je, primerjaje sebe s Kugyjem, dejal nekoč: Kugy je bil bogataš, esteta, umetnik, ki je užival s čim manjšim naporom. Na bivake so mu nosači zvelikli vse za udobnost. Niso ga vezale poklicne dolžnosti ne skrb za družino, privoščil si je lahko neomejen dopust. Jaz pa sem svoje ture delal sprva kot siromašen študent in tudi kasneje z vodnikom legal na trda tla, delil z njim skromno brašno, pa zmerom se mi je mudilo na delo, za kruh. On je samec, jaz pa vas imam sedmero. Njemu je bila alpinistika uživanje, meni borba, študij in oddih od duhomornega dela.

Res različna po značaju, razmerah in nazorih — a enotna v ljubezni do gorâ ...»

Mokre Šite

ALES KUNAVER

Zzzum — potem me je žgoče zapeklo na vratu in z ekstremistično naglico sem zapeljal motor v obcestno travo in zlezcl z njega. Nedvomno, bil sem ranjen in Mik je po strokovnem pregledu izjavil: »Pičila te je čebela, in to z zaletom!« Verjemite, da me je ta nezgoda temeljito prestrašila in je to skoro edini temni spomin na tistè štiri dni; seveda, če izvzamemo noč v Šitah, ki je bila še temnejša, skoro črna.

Program sva pa do polovice že izpolnila. To je steber Šit. Nekako poševno leži v ostenju Šit, oprt na gladek podstavek, preko katerega sta že Zupan in Belac izpeljala lepo smer. Pod vrhom se steber končuje v strmi vršni pregradi, ki je sedaj po Elijevi krivdi še odprt problem. Odprt, pa zato nič manj za-nimiv! Upajmo, da bo kmalu izpolnjena ta vrzel med smermi nad Tamarjem.

Nekaj posnetkov

Foto Aleš Kumaver

Foto Aleš Kunaver

O stebtru smo se že prej večkrat pogovarjali, pa je nanese, da sva z Mikom odropotala v Julijce. Rožnato jutro naju že najde v krušljivem vstopnem raztežaju, ki nama je še od zadnjič ostal v kaj slabem spominu. Še eno dolžino gre po znanem terenu, potem zavijeva levo okrog roba v bele navpične plasti. Tu sta France in Marjan izpeljala smer v stopnjah proti levi v žleb, kjer je usidran najin steber. Prav nekaj dni pred nama sta jo prvič ponovila dva jeseniška plezalca. Sveže razbite razpoke še pričajo o tem.

Soparno je to dopoldne in še pastir, ki roma preko melišč pod steno in kliče ovce, postava in poseda po skalah. Tudi nama se ne ljubi mnogo in se skoro več razgovarjava, kot plezava. Iz malih jutranjih meglic so se izvili sivi oblaki in pod pritiskom zapadnika plovejo preko najinih glav. Sivkast dim se vije iz koče v Tamarju. Tam bo danes velika slovesnost. Študentje prevzemajo kočo v svojo upravo. Mnogo jih je tam, a midva tu sva sama in vrvi drsijo polagoma vedno više po laštah, plitvih zajedah in plateh, dokler jih ne zmečeva na kup v žlamboru pod stebrom. Od tu dalje bova šla po svoje. Danes še nekako do vrha stebra in tam nekje pod vršno pregrado si bova poiskala kak kotichek za spanje.

Mik se nekaj razburja, da je na dolgu in hoče začeti prvi.

»Prosim, prosim, samo izvolite!« Že od daleč vidim, da bo krušljivo, in rad prepuščam vodstvo. Take reči mi nič ne diše, on pa je specialist za majave oprimke.

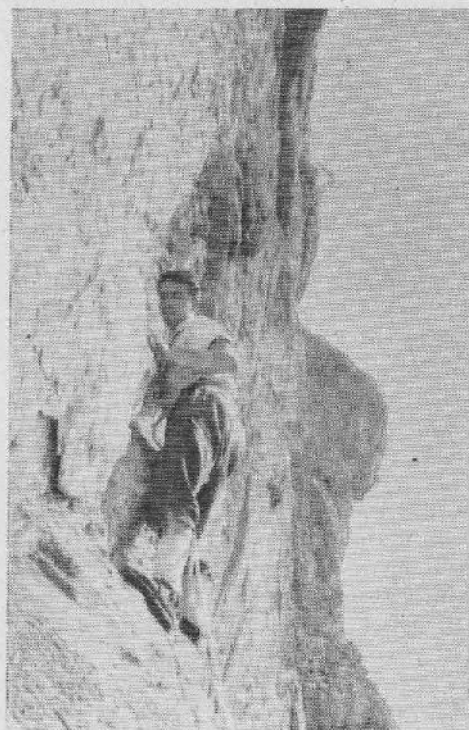
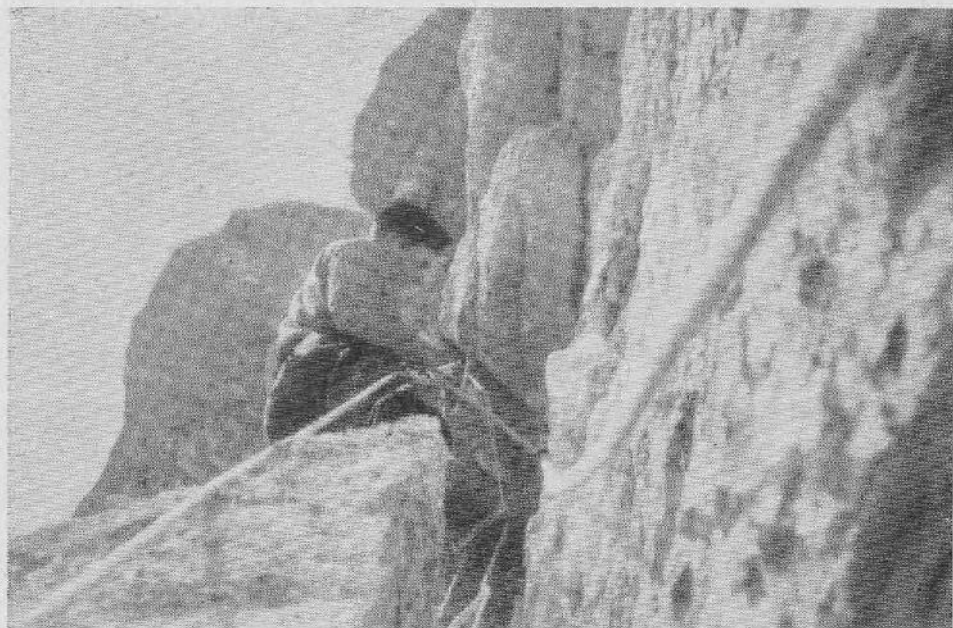

Foto Aleš Kunaver

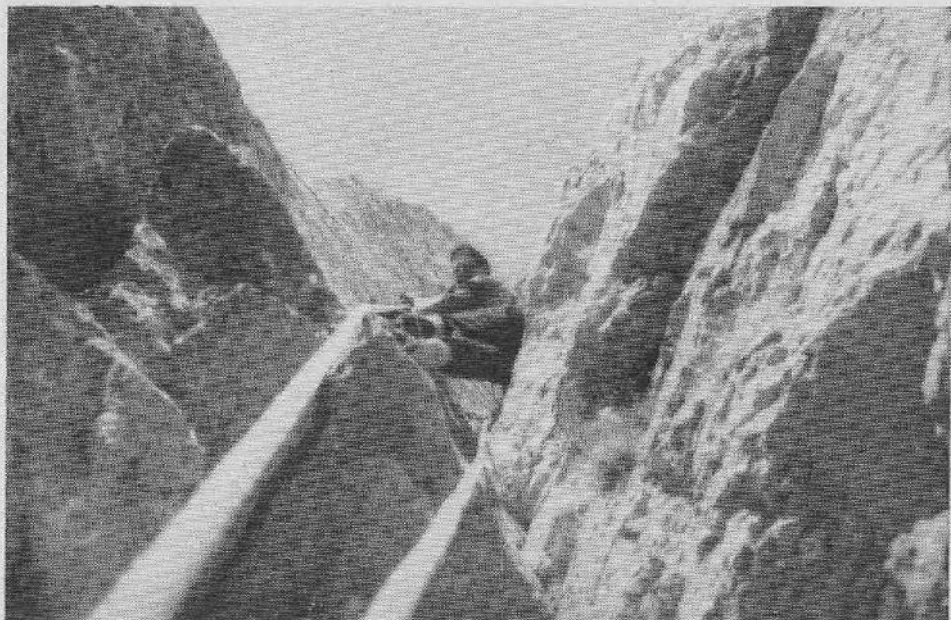

Foto Aleš Kunaver

Naglo pobira stopinje počevno navzgor. Mora na desno proti razu. Še klin za moralo spotoma in kmalu stoji pod previsnim žlebičem. Strokovno ga trebi in nekaj ruš in kamenja potuje v dolino. Naporno je, upam pa, da se tolaži, da bom tudi jaz moral tam preko in bo to kolegialno trpljenje. Trije majavi klini obsede v razpokah, potem je preko.

Ta raztežaj naju je nekako pripeljal na bolj razgledno mesto, pa se zato malce ogledujeva okrog sebe. Steber je prav zanimiv. Pravzaprav so to v glavnem plati, precej skope z razpokami za kline. Skala je tu boljša in oprimki trdni, a drobni, tako da si skoro želiva onih z grajskih šanc. Vedno više gre po levem boku stebra in skoraj pozabljava na vreme. Nato je postalo sivo; midva pa hočeva iz stene zgoraj in ne spodaj.

Mik je obstal na majhnem stojišču skoro na razu. Nič kaj obetajoč ni videti tu. Plati so nekaj metrov navzgor postale prav sumljivo gladke. To naju je pravzaprav malce presenetilo in obrazi so se nama vidno podaljšali. Naravnost navzgor ni nič, levo tudi ne; morda bo desno za robom šlo! Počasi lezem tja na ogled. Oprimki so sicer skrajno majhni, ampak trdni in vlivajo zaupanje. Kaže, da bo šlo. Še malo više se prelisičim, potem pa že zapoje mali »as de coeur« in nekaj više zleze še en klin v razpoko. Nad menoj je majhen prislonjen stebrič. Tja se peham in ko sem na njem, šele vidim, da že zopet ne gre naprej. Stebrič pa ima na levi majhno stopnjo in še naprej se pričinja v gladki plošči vodilna razpoka, ki drži v lažji teren. Kot nalašč zame. Spustim se na tisto stopnjo in kmalu sedi v razpoki prvi klin. Sledi mu drugi, tretji in po nekaj metrih proste skalne telovadbe zabijam še zadnjega na prodnati polički. »Za stojišče bo!« Ne traja dolgo, pa sva zopet skupaj. Po nekaj metrih plati doseže Mik okrogel stolpič in strokovnjaško ugotavlja, da više gori slabo kaže za bivak. Še en raztežaj je do tam, kjer se steber konča in se začne vršna

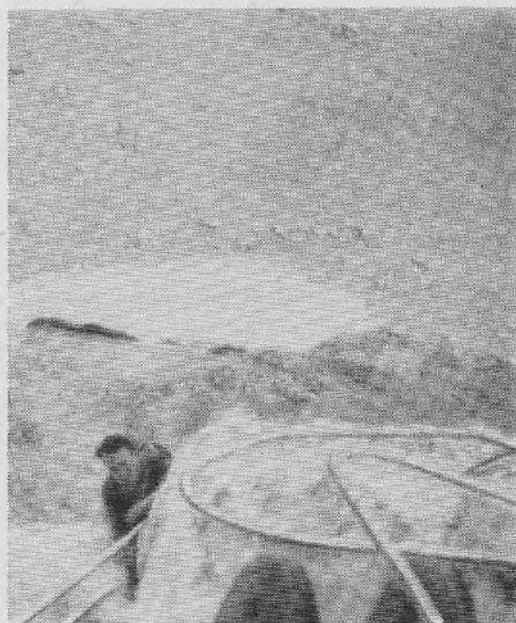

Foto Aleš Kunaver

stena. Če že ni tam prostora za spanje, grem pa vsaj zabit klin in obesit vrvi, pa še Mik bo imel čas, da napravi red na stolpiču, ko za dva tam ni kaj prida prostora. Zelo lep je ta raztežaj! Malo nagnjene plati z drobnimi oprimki in stopi, ki so nekako karakteristični za ta del stene.

Velik dan je še in časa imava dovolj, samo za jutri bolj klavarno kaže. Zapadnik je zbil oblake v siv pokrov nad dolino. Deževalo bo to, to je že kar pribito, Ampak danes še ne greva ven v zajedo Šit. Hočeva si vsaj ogledati zgornji del stene, če že Elija ne ve, kaj je »fair play«.

Dan vztrajno izgublja svojo barvo in v ostenju Šit je ostal svetel le še najin prostorček. Pri nas »doma« je namreč prav prijetno. Imava električno napeljavo od baterije do žarnice, pa vode celo čutaro, da ne govorim o oni, ki se še obeta od zgoraj. Še muzike ne manjka; glas harmonike sega prav do sem gor in naju uspava. Noč poteka po tradicionalnem dnevnem redu: jesti, klepetati, spati, jesti.... Ves čas pa prekladava zadnjice po trdih sedežih. Kamen je sploh zelo nevljuden; ne omehča se, četudi ga zmerjaš.

Potem se nama čez dolgo časa zazdi, da se tam za obzorjem nekje prebujata nov dan. Elija do sedaj še ni odprl pipe, vendar nad oblaki že bobni njegov voz. Naglo pospravljava bivak to pot, saj je do vrha še dobrih tri sto metrov.

Nakazana gredina se vleče na desno proti zajedi. Sprva strmo, potem vedno položneje in na koncu je zmanjka. Siva, monolitna plošča je med nama in enim zadnjih stojišč v zajedi. Na prvi pogled je povsem gladka. Spravljam se nanjo malce skeptičen, pa se le izkaže, da nekaj sivih žmul izvrstno služi svojemu namenu. Take ugotovitve so plezalcu vedno prijetne. Še Mik se pri-goljufa čez ploščo, potem začneva dirko z dežjem. Ko pade prva kaplja, je

Mik že vpet v klin na koncu prečke. V zadnjem strmem raztežaju me sicer že pere dež, pa vendar kmalu sediva pod vrečo za bivak na varni polici.

Da je nevihta, kot se spodobi, še malo treska in grmi. Pa potočki! Jih je, da bi napojili vse, kar jih je kdaj žejalo po stenah! Celó pod najino zavetišče se je prikradel edon. Najraje ga hočeva kar popiti, pa le še raste in raste. Kapitulirava. Sledi še zadnji užaljen adut: »Če v petih minutah ne neha, bova šla naprej!«

Stejeva minute... štiri, pet; še pol za korajžo, potem pa res prevzameva iniciativo. Mokra sva tako in tako žc; potoček, ki teče po rokavu noter in po hlačnici ven, torej ne more bistveno izpremeniti položaja.

Pa gremo vsak svojo smer. Oblaki na vzhod, potoki in kamenje v dolino, midva pa proti zamogljenemu robu. Še dobro, da je nevihta tako glasna, sicer bi v dolino čuli šklepetanje najinih čeljusti. Skoro tri sto metrov gre tako in, ko se izlušči iz megle rob in zlezeva nanj, dež zdajci preneha.

Prav zdi se mi, da se je zahahljal dramaturg za oblakom: »Finita la comedia, ljubčka; ponovili jo bomo še večkrat to poletje!«

Strašno daleč se mi je žc zdelo vse to, ko je majceno želo čebelice obudilo spomine.

Korajžno sedeva na motor in ropotava dalje. Imela sva bojni posvet, pa sva rekla, da greva... »V Bohinj, v Bistriško dolino...« Tam bova razpela platneno hišico in potcm na varncm jedla, klepetala, spala, jedla... prav, kot v bivaku...

Vlak je odpeljal

JANKO BLAZEJ

Pišemo leto en tisoč devet sto oseminpetdeset. Polnih deset let je že minilo od leta en tisoč devet sto oseminštirideset, od leta največjega vzpona in prvih velikih uspehov slovenske povojne alpinistike. Desetletje je razlog, da upremo svoj pogled naprej in nazaj.

Poleti 1948 je Rado Kočevar s tovarišem prepleza smer Aschenbrenner — Tiefenbrunner v severni steni Travnika. To je bila prva ponovitev te smeri, a za nas je dosti pomembnejše dejstvo, da je bila to prva slovenska ponovitev te smeri. S tem vzponom je povojna generacija prebila zvočni zid in v naslednjih letih je naše plezanje še zelo napredovalo. Kočevarjev vzpon čez steno Travnika moremo po zgodovinskem pomenu primerjati z vzponom Debelakove in Tominška po direktni smeri v Špiku leta 1926, čeprav so med obema vzponoma tudi bistvene razlike. Dejanje v Špiku je bilo tehnično dovršeno in celo desetletje ga tehnično, pa tudi plezalsko bistveno ni presešlo. Vzpon v Travniku leta 1948 pa je tehnično še zelo začetniški in če danes abstrahiramo njegov moralni pomen, nam pravzaprav lahko služi za primer, kako se ne sme plezati. Kočevar Rado takrat po vseh alpinističnih pravilih ne bi smel uspeti in če je smer le preplezal, jo je preplezal zato, ker je dober in rojen plezalec, zaradi subjektivnega faktorja v alpinistiki, ki ga ni moč izraziti z objektivnimi merili.

Vendar je moralni pomen tega vzpona nesporen in prav zato — in upoštevajoč seveda še številne druge pomembne Kočevarjeve vzpone — je uvrstil Janez Jerovšek Rada Kočevarja na tretje mesto za Jugom in Čopom v svoji

študiji o Klemenu Jugu. Kočevar Rado naj bi bil po njegovem kot osrednja povojna osebnost značilen za pravkar minulo dobo. Kdor tako piše, že vrednoti, vsako vrednotenje pa je tvegana stvar, posebno še v naši povojni dobi, ker imamo o njej še precej nerazčiščene nazore in pravzaprav še zelo malo objektivnih meril. Vsako vrednotenje v takih razmerah boleha torej za večjo ali manjšo subjektivnostjo ocene. V tem članku se bomo tej subjektivnosti skušali izogniti tako, da bomo govorili več o dejstvih in o dejanjih kot o imenih in o ljudeh, čeprav se seveda tudi imenom ni moč popolnoma izogniti.

Kočevarjeve vloge v plezanju po letu 1945 ni mogoče zanikati in tudi Jerovškovi trditvi, da je Kočevar osrednja povojna osebnost, ne gre oporekati. Spomnimo se le na njegove zimske vzpone, predvsem v Triglavski steni in vrzimo v skodelico na tehtnici še osrednji raz Dedca, ki ga je preplezal Kočevar v družbi s Cirilom Debeljakom. Ne bi si pa upali trditi, da je Kočevar najznačilnejša in za dobo tipična povojna osebnost. Dejali bi, da je naše plezanje v zadnjih letih krenilo v drugačno smer, kot so jo načrtali Kočevar in njegovi sodobniki okoli leta 1948. Ko bomo še govorili o Kočevarju in o povojnem plezanju, si ne bomo pod imenom Kočevar predstavljali le enega samega, individualnega plezalca, temveč tudi celo vrsto njegovih vrstnikov, ki niso za takratno plezanje in za barvo dobe nič manj značilni ali pa celo še bolj. Jerovšek je v svojem članku o Jugu izluščil Kočevarja iz dobe in ga je nato posplošil za vse obdobje. To je simplifikacija, ki je Jerovšku potrebna in pri njem tudi nujna, ker govori o Jugu, o mogočni osebnosti, ki raste kot gora nad svoje sodobnike in tej centralni postavi je treba najti ustrežajoči imeni za medvojno in povojno dobo. Niti Čop niti Kočevar nista bila tako močni osebi kot Jug in nobeden od njiju ni svoje dobe tako značilno obarval kot Jug. V našem razpravljanju se moramo nujno nasloniti na kolektivizem namesto na individualizem in vzeti v račun večje število plezalcev, četudi ne imenujemo njihovih imen, kajti če tega ne storimo, smo dobi in plezalcem krivični in dobo tudi preveč osiromašimo.

Za plezanje od leta 1948 in tik po tem letu — po Jerovšku bi mogli reči tudi za Kočevarjevo dobo — je tehnično značilna še precejšnja nedozorelost plezalcev, psihološko pa izreden optimizem. Tehnična nedozorelost je več kot razumljiva in opravičljiva, če pomislimo, iz kako skromnih začetkov je zrastle ta doba in kako so se plezalci pravzaprav iz nič povzpeli v pičlih dveh ali treh letih do najvišjih uspehov. Značilen za ta čas je tudi najtežji vzpon te dobe, že omenjeni steber Dedca, pa tudi izjave, ki sta jih dajala plezalca po vzponu. Plezalca sta v steni dvakrat padla in situacijo so pravzaprav reševale nylovske vrvi. S to ugotovitvijo nočemo niti najmanj zmanjšati pomena tega vzpona in ga tudi ne zmanjšujemo, povedati hočemo le, da tako plezanje čez nekaj let ni bilo več mogoče. Plezalec, ki bi padel v steni več metrov in bi obvisel na vrvi, bi prišel na slab glas, čeprav bi po padcu izplezal še tako težavno smer. Optimizem te dobe skoraj nima primere v zgodovini slovenskega plezanja. Takrat so plezali skoraj vsi in lahko rečemo, da tudi skoraj vsak vse. Začetniki so vstopali v smeri pete stopnje in delali prvenstvene vzpone. Starc ocene so bile nižane in smeri v Triglavski steni so dobile ime »šodréek«. Mogli bi govoriti o inflaciji v ocenjevanju. V tem času je bil potreben in umesten Malovrhov članek, čeprav avtor takrat ni zadel v jedro stvari in ni ločil, kaj je zrno in kaj pleva. To dobo so mogle ustvariti le naše proizvodne in naše družbene razmere. To je čas množičnosti v športu, včasih tudi množičnosti za vsako ceno, čas alpinjad, ki pa so prišle k nam z majhno zamudo. (Zdi se nam, da smo imeli cno samo.) Alpinistični odseki so delili plezalcem

opremo in dobrega plezalca, tako imenovano »klaso«, si mogel po zeleni ali sivobeli barvi hlač prepoznati že na dvajset metrov. Ekonomsko je to pri nas čas prve petletke, dobe, ko smo gradili težko industrijo. Ljudje so zaslužili dobro, a ker je bilo premalo proizvodov široke potrošnje, so denar porabili drugod in tudi v gorah. Vzporeden pojav zasledimo na našem knjižnem trgu: takrat niso mogli natisniti dovolj knjig, danes povprečen potrošnik knjig skoraj ne kupuje več. V naslednjih letih je naš ekonomski razvoj krenil dalje in val obiskovalcev gora je uplahnil. Statistično lahko to dobo merimo z upadom števila članstva planinskih društev.

Če danes vrednotimo to dobo in jo ocenjujemo, se nam zdi, da smo ji bili krivični. Gledali smo jo pesimistično in preveč smo podčrtali njene temne strani, premalo pa svetle. Ni nam sicer manjkalo izjav o visoki ravni našega plezanja in o evropskem nivoju — toda te izjave niso bile vedno kritične in tudi za dobo niso značilne; najdemo jih vedno, kadar smo dosegli kak pomembnejši uspeh v domačih gorah ali kasneje v tujini. Dosti večjo žilavost kot sodbe o teh uspehih so pokazala mnenja o negativnih platih te dobe. Povedano je že bilo, da je postalo plezanje v tem času množično in prava moda, torej je bilo tudi negativnih in graje vrednih pojavov številno več kot kdajkoli prej ali kasneje, čeprav relativno ta doba prav gotovo ni bila slabša od drugih. Še danes ne moremo napisati nobenega alpinističnega pregleda, ne da bi se dotaknili podcenjevanja plezalnih smeri, različnih omalovažujočih izjav, izbijanja klinov, plezanja z uro v roki, brezkompromisnosti itd., predvsem pa da ne bi pograjali ali vsaj pokoketirali s tako imenovanim športnim momentom ali z ekstremizmom, kakor se ta stvar imenuje kasneje. Spomin na te pojave je preživel svoj čas in marsikdo se bori proti tem pojavom še v času, ko je naše plezanje že zašlo v stagnacijo in omrtvelost.

Merilo, s katerimi mi vrednotimo to dobo, pa tudi plezanje nasploh, je ustvarjalnost ali kreativnost plezalcev, ali če hočemo biti neosebni, kreativnost dobe. Plezanje ima po našem mnenju precej elementov telesnega udejstvovanja, vendar ga od športa bistveno loči dejstvo, da pri alpinistiki ni izvedljivo tekmovanje z nekimi objektivnimi merili n. pr. z uro, z merjenjem razdalj itd. Zato ima plezanje lastnost, ki je zanj specifična in ga bistveno ter kvalitativno loči od vseh panog telesnega udejstvovanja: plezanje novih smeri. Plezalec ustvarja, ko začrta z očmi smer v nepreplezano steno, biti mora razgledan, da odkrije najlepšo in najrazličnejšo možnost za nov vzpon, ki so jo predniki prezrli ali pa so se zaman ukvarjali z njo. Samo plezanje novega vzpona je le zaključno dejanje dolgega procesa. Pri preplezani smeri, torej po izvršenem dejanju, lahko govorimo o lepoti ali premočrtnosti rešitve, smer je lahko tudi kompromisna; plezalna smer odraža do neke mere značajske posebnosti prvopristopnikov, ponavljalci lahko sledijo točno prvopristopnikom, večinoma pa se odločijo za popravke originalne smeri in tako popravljena smer preide potem v plezalske priročnike in vodnike. Doba okoli leta 1948 in tik po njem je bila ustvarjalna v zelo veliki meri. Plezalci so se v optimizmu, ki je bilo o njem že rečeno, da je glavna psihološka značilnost te dobe, lotevali smeri, ki jim niso bili kos, a v večini primerov jih je reševalo tisto osebno pri plezanju, da so smeri zmogli. V tem času smo dobili nove smeri v vrhovih nad Krmo in v Šitah, sistematično je bilo obdelano Lepo Špičje in stene okoli Srebrnjaka v Trenti; zadnji dve ostenji ne predstavljata tehničnih dosežkov te dobe, temveč sta bolj značilni za njeno sistematičnost in ustvarjalnost. Ta doba je sistematično ponovila vse težke vzpone pri nas, dala nam je tudi kopico novih smeri. Kdor hoče smeri in

imena te dobe natančno poznati, si lahko ogleda sezname prvenstvenih smeri v teh letih.

Čas, ki je sledil »Kočvarjevi dobi«, je spoznal, da sta samo navdušenje in trdna volja premalo za premagovanje sten. Na plezanje se je treba tudi tehnično pripraviti. Plezalci so odšli v plezalne šole, v skalovja blizu svojih bivališč in so se tam urili v plezanju. Nekaj metrov nad tlemi so pogosto preplezali mesta, ki bi se jim v steni izognili v loku. Kasneje so se tudi v stenah lotevali mest, ki so plezalcem pred njimi veljala za nepreplezljiva. Čopov steber in Aschenbrennerjeva smer v Travniku sta bili v tem času degradirani s položaja najtežjih tur pri nas v turi za trening. Tehnično in kvalitetno je ta doba v svojem povprečju dosegla to, kar je zmogel prej le en posameznik ali dva. Temu tehničnemu napredku pa so mogli slediti le posamezniki, množičnosti v vrhunskem plezanju je odločno konec in številčno plezata najtežje smeri le dve desetini plezalcev. Upad množičnosti gre po drugi strani dialektično tudi na račun ekonomskih sprememb v naši stvarnosti, kot je bilo že povedano. V skupinah Gesäuse, Wilder Kaiser, Karwendel, v Berchtesgadenskih Alpah, v Lienških Dolomitih, v italijanskih Dolomitih in drugod so mladi plezalci poplačali marsikateri še neporavnani dolg medvojnih plezalcev. Uspehi v tujih gorah so dvignili samozavest plezalcev, prinesli so pa tudi red v ocenjevanje plezalnih smeri pri nas. Ko so plezalci spoznali težavnosti tujih smeri, so tudi naše ocene prilagodili nekemu mednarodnemu merilu. Lestvica težavnosti v knjigi »V naših stenah« dokaj natančno vsklaja naše smeri s tujimi.

Psihološko opažamo v tem času že rahlo nazadovanje. Optimizem prejšnjih let se umika razumu, kritični presoji; plezanje se nekako zintelektualizira. Ostra domislica, eleganten stil plezanja ali brezhibno preplezan detail velja več kot koš poguma. Prejšnji plezalci se v novih razmerah niso povsem znašli. Nekateri so opustili plezanje, drugi imajo občutek, da terja plezanje od njih velik napor. Izjavljajo, da bodo polagoma opustili ekstremno plezanje in ostali pri lažjih turah. Rado Kočvar dobi v tem času ime »potujoča mišica« in o njem krožijo govorice, da se s svojo močjo sicer lahko tri ure drži na drobencem oprimku v previsu, a ni dovolj spreten, da bi previs izplezal.

Če vrednotimo to dobo po njeni kreativnosti, moramo zapisati, da je ocena teh let še vedno zelo dobra. Plezalci se ne zadovolje samo s tehničnim napredkom in s ponavljanjem že preplezanih smeri, temveč utirajo tudi svoja pota. Sistematičnost, ki izvira iz razgledanosti, je glavna odlika te dobe. Ostenja nad Planico in v dolini Krme so preplezana skoraj do kraja. Načrtno in v več navezah so ponovili naši plezalci tudi skupino Karwendel. Alpiniste še vedno preveva močan optimizem. Jasen cilj imajo pred sabo — Himalajo — in tudi pot do cilja so si že začrtali. Potreben je sistematični trening v snegu in ledu Centralnih Alp. Dobro pripravljene in zrele odhajajo naši plezalci pod ostenje Grandes Jorasses z določenimi načrti. A zdi se, da se začnjenja naši alpinistiki izneverjati zvezda sreče: vremenske razmere so slabe več plezalnih sezon in po letu 1952 ni Point Wlkerja ponovila nobena naveza več, niti slovenska niti kaka tuja. Zanimivo je, da Eigerjeva stena naših plezalcev nikoli ni zamikala, čeprav so menili, da so ji kos. Zadnje smrtne nesreče so potrdile, da so objektivne nevarnosti v tej steni tolikšne, da komaj še moremo najti opravičilo za tveganje plezalcev. Pravzaprav odloča vreme — torej naključje — ali je stena sploh preplezljiva ali ne. Našim plezalcem moramo torej šteti v dobro, da se te stene niso lotevali, čeprav velja Eiger poleg Grandes Jorasses za veliko maturo v Alpah. In ta zrelostni izpit je potreben plezalcem, ki so jim Alpe postale pretesne.

Če mislimo, da moramo vsako obdobje označiti tudi še z imeni plezalcev, nam za ta leta zadošča dvoje imen: Kilar in Levstek.

Idejno je za vso povojno dobo značilno, da močno poudarja športni moment pri plezanju. Ta moment se spočetka imenuje rekorderstvo, nato športovanje, kasneje pa dobi določeno obliko in celo idejno utemeljitev pod imenom »ekstremizem«. Ime ni najbolj izbrano, ker poimenuje gibanje bolj po učinku kot po vzrokih, poleg tega je ime ekstremist za plezalca le, če ga postavimo ob stran starejšemu, klasičnemu tipu plezalca. Velik vpliv je imel spočetka na mlade plezalce dr. Klemen Jug. Ni naključje, da je prav v zadnjem času Planinska založba izdala knjižico o Jugu in da je mimo tega bilo napisanih o tem možu tudi več člankov. Janez Jerovšek je celo mnenja, da ima Jug bistveno vlogo pri plezanju in uspehih zadnjih let in da brez Juga teh uspehov ne bi bilo, oziroma bi bili vsaj manjši. Menimo, da je vnema zanesla Jerovška v tej »vplivologiji«¹ predaletč; posamezne osebnosti nikoli ne ustvarjajo dob, temveč odigrajo v dobah le večjo ali manjšo vlogo. Povojna doba je sicer rasla tudi iz Juga, vendar je bila tudi sama idejno dovolj izvirna, da si je zagotovila v zgodovini slovenskega alpinizma trajno mesto. Jug je bil dobi potreben in zato so plezalci segli po njem, ni pa doba nastala zaradi Juga niti ni Jug ustvaril dobe.

Značilen za ves povojni čas je nekak boj med ekstremizmom oziroma med njegovimi začetki in med nekim utilitarističnim nazorom, ki podreja plezanje višjim družbenim ciljem in mu s tem jemlje bistven del samobitnosti. Bistvo plezanja naj bi bila množičnost, torej kvantiteta, iz katere bi nekako mehanično in avtomatično zrasla tudi kvaliteta. Množico plezajočih pa je treba vzgajati, voditi v gore in se bojevati zoper negativne pojave pri plezanju. To naziranje ni rodilo kakšnih vidnejših uspehov in je tudi literarno ostalo jalovo. Množičnost in vrhunski dosežki pri plezanju in v športu sploh so dialektično povezani. Neredko postane neko telesno udejstvovanje množično prav zaradi vrhunskih dosežkov, kot nam kaže uspeh Olimpije in porast košarke pri nas v zadnjem času.

Ekstremizem se je trajno manifestiral v drobno, a dragoceno knjigo: »V naših stenah«. Že v uvodu tega dela najdemo apologijo ekstremizma, še bolj jasna in določna manifestacija ekstremizma pa je vsa vsebina knjige, čeprav ne prinaša nič drugega kot samo tehnične opise plezalnih smeri. Že izbor snovi sam govori dovolj jasen jezik in je ob izidu knjige izzval ugovore. Številni poskusi izdati »Naš alpinizem št II«, ki bi zajemal vso historično navlako od leta 1932 dalje, so nujno morali propasti, ker jih je prerasel čas. O vodniku »V naših stenah«² smo sicer pisali, a nihče ni ugotovil, da so avtorji knjige tehnično upoštevali vse dosežke tujih priročnikov in vodnikov, ne le nemških in avstrijskih, kot je bilo dolga leta običajno pri nas. Lepo priznanje knjigi in našemu plezanju je dejstvo, da so Nemci prevedli vodnik v svoj jezik in so kriterije, po katerih so bili napisani tehnični opisi, z uspehom kot novost prodali na svojem knjižnem trgu. »Naš alpinizem«³ je leta 1932 zrasel iz nemških in avstrijskih priročnikov, leta 1956 je bila pot obratna. Tudi pisanje naših imen sedaj ni bilo več problem, desetletja stari, še avstroogrski nazivi so na drugem mestu. Marsikateri strastni bojevnik za pravice Slovencev spi sedaj mirneje svoj večni sen, ko so vnuki brez truda dobojevali njegov boj.

Potrpežljivi bralec nam prav gotovo ne bo prehudo zameril, če bomo sedaj prekinili svoje razglabljanje in pričeli pripovedovati zgodbo, ki na prvi pogled prav nič ne sodi k naši stvari. Zavrtimo kolo časa nazaj v leto 1945 in tudi geografsko se prestavimo v Pariz, v mesta južne Francije ali lahko tudi v

Chamoniško dolino. Mladi Francozi, sinovi v vojni poteptane in ponižane domovine, so pogumno namerili svoj korak v gore. V nekaj letih so šli skozi trdo šolo domačih gora, nato so maturirali v Eigerju in v Jorasses. Leta 1951 jim je domovina omogočila, da so odšli v Himalajo. Nepričakovano in v prvem naskoku so preplezali Anapurno — prvi osemtisočak. Vest o tem je elektrizirala ves svet, plezalci so postali heroji, Francija se je sončila v soncu narodnega ponosa. Dancs vemo, da je bila Anapurna pravzaprav polom in plezalcem služi za primer, česa v Himalaji ne smejo početi. A prav Francozi so se zopet iz Anapurne največ naučili. Leta 1955 so stopili zopet Francozi, ljudje istega rodu kot pohabljeni Herzog in Lachenal, na Makalu, goro ki je višja od Anapurne in tudi tehnično prav gotovo ni lažja. V nekaj dneh se je zvrstila na vrhu vsa odprava in niti najmanjša nezgoda se jim ni hotela pripetiti. Ta vzpon je pravo nasprotje Anapurne in nam pokaže, kako plezanje v Himalaji lahko postane nezanimivo in pravi dolgčas.

Naša lepa zgodba je pri kraju. Lahko bi izbrali za osebe v njej tudi Švicarje ali Angleže ali pa nemara Avstrijce, ki so po finančnih sposobnostih najskromnejši, a so kljub temu preplezali največ osemtisočakov: nič manj kot štiri. A zdi se nam, da so Francozi najboljši primer, da se ob njem zamislimo in se vprašamo: Kaj pa mi? Danes je že več kot jasno, da se zgodovina svetovnega alpinizma piše v Himalaji. Jasno je tudi, da je prva knjiga te zgodovine že skoraj napisana do kraja. Slovenci, ali če hočete Jugoslovani, pa še vedno čakamo svojo Anapurno. Zdi se, da počasi vsem postaja jasno tudi to, da smo jo že zamudili. Vlak je prišel in odpeljal, mi pa nismo vstopili. »Zakaj ne?« je vprašanje, ki je nanj treba odgovoriti. O tem vprašanju bodo gotovo še na dolgo in na široko pisali, zato mu na tem mestu ne bomo skušali priti do kraja. Zatrđimo lahko le, da planinske organizacije in njenih funkcionarjev ne zadene krivda; spomnimo se le na dolge intervjuje po časopisju, ki naj bi izvajali nekak pritisk na javnost. Mogoče nosi kos krivde široka slovenska planinska srenja, ki je ostala v svojem bistvu srednjegorske miselnosti, kljub Jugu, ki je že pred desetletji zapisal: Alpski narod smo in tega se moramo zavedati. Nemara so vzroki še globlji: naša maloštevilčnost, kompleks manjvrednosti majhnega naroda, kompleks, ki je bolj duševnega kot materialnega značaja in je naš delež že od prve polovice prvega tisočletja naše ere, odkar smo postali narod? Zamudniki smo in zamudništvo je naša usoda v literaturi, šolstvu, formiranju države itd. že stoletja. »Beži, beži, denarja, materialnih sredstev ni bilo — to je vse« poroče marsikdo. Ta odgovor nas ne more zadovoljiti. Prepričani smo, da bi v novi družbeni stvarnosti skupnost prav gotovo v izobilju zagotovila potrebna materialna sredstva, če bi se ji zdelo potrebno.

Ugotovili smo novo, zelo važno dejstvo in pogledati moramo, kako je učinkovalo na razvoj našega plezanja. Nobenega dvoma ni, da je delovalo zavrhalno. Današnji alpinistični rod je v globoki depresiji, ki hromi tudi udejstvovanje v gorah. Plezalci čutijo, da so bili za nekaj prikrajšani, njihovo plezanje nima perspektiv. Brezizglednost, malodušje, cinizem, alpinistični larpularlizem, beg v skrajni subjektivizem, manirizem — vse to so simptomi razkroja v zadnjem času. Doba razbija stare vrednote, da bo iz sestavin v bodočnosti zgradila nove celote. »Generacija pred zaprtimi vrati smo«, da uporabimo Brnčičev izraz — ta občutek imajo plezalci in ne najdejo več dovolj moči, da bi skušali vrata odpreti. Vespizem ali boljše motorizem — tipični pojav naše dobe — ki zajema vedno širša tla tudi med plezalci, štejemo bolj za posledico alpinistične depresije kot za njen vzrok. Motor nam namreč lahko gore prav toliko približa, kot nam jih oddalji, kadar obrnemo vozilo v smer proč od gora.

Beremo ugotovitve o latentni krizi v zadnjem času (Bergkamerad 1958 str. 311). Kriza? Smemo res, kljub vsemu, kar smo zapisali v prejšnjem odstavku, že uporabiti ta izraz? Kaj pa Cima su Alto, vzpon samohodca po Aschenbrennerju in Rumeni zajedi ter odlično izveden poizkus vzpona v zahodni steni Druja? Od teh vzponov bosta kmalu minili že dve leti in ta dejanja nam konec koncev ne povedo nič več kot to, da je naše plezanje tehnično še vedno na zelo visoki ravni. Tudi če te vzponc analiziramo in se zamislimo vanje, ne vemo, ali bi jih bili bolj žalostni ali veseli. Koliko mlade in pogumne sile se uničuje brez haska, ker ne najde izhoda, da bi se prosto razmahnila. Svetal pojav zadnjega časa je bil Marko Dular, ki je z novima vzponoma v Rzeniku in v Glavi Planjave obetal, da bo nova transfuzija v omrtvelem telesu našega plezanja, a je prenašlo postal žrtev vremenskega preobrata v zasneženi steni.

Če se povrnemo k merilom, s katerimi smo obravnavali prejšnji dobi povojnega plezanja, moramo o zadnjih letih zapisati, da so idejno pesimistična, ustvarjalnost plezalcev sicer ni povsem zamrla, se pa omejuje le na redka dejanja posameznikov; iz prejšnjih časov se je ohranila le še visoka tehnična raven plezalcev. Aschenbrennerjeva smer in Čopov steber sta deloma rehabilitirana in veljata za klasični ekstremni turi, štejeta pa le malo obiskovalcev.

Nekaj vrstic moramo posvetiti še zimski alpinistiki, če hočemo, da bo slika povojnega plezanja popolna. V zimah 1948, 1949 in 1950 so bili doseženi lepi uspehi, ki jih kasnejša leta niso več presešla. Nemci imajo za besedo plezanje dva izraza: das Klettern in das Bergsteigen. Prvega bi smiselno slovenili nekako »tehnično plezanje«, drugega »gorništvu«. Zimsko plezanje je izrazito stvar gorništvu; mimo tehničnih sposobnosti plezalca terja še izredno telesno odpornost, trdno voljo in druge lastnosti. Za oznako vsega našega plezanja zadnjih let bi bil izraz »das Klettern« primernejši. V zadnjih letih so plezalci spoznali, da se morajo uveljaviti tudi v zasneženih in poledenelih stenah, če hočejo prekositi svoje prednike. Preplezali so res težavne smeri, a že Mitja Kilar je ugotovil v Planinskem Vestniku, da ni napredek, če plezajo štiri dni smer, ki bi jo plezalci pred leti prelezli v dveh dneh. Cene teh vzponov ne zvišuje dejstvo, da imajo mlajši plezalci neprimerno boljše opremo in si lahko privoščijo v steni toliko bivakov, kot jih plezalci s skromnimi sredstvi pred leti sploh ne bi mogli vzdržati. Zimsko plezanje je neobhodno potrebna priprava za vzpone na visoke gore in zato mu bodo morali mladi plezalci, ki bodo poravnali neplačane račune naših dni, posvetiti še posebno pozornost.

V pričujočem članku nismo razdelili obdobja in plezalcev na generacije, čeprav so v plezanju povojnih let vidne zarezke in bi bila taka razdelitev mogoča in opravičljiva. Delitvi na generacije smo se izognili zato, ker morajo imeti vsi plezalci neke generacije nekaj skupnega, da sploh so generacija, hkrati pa tudi nekaj različnega, kar jih loči od plezalcev pred njimi in za njimi. Z delitvijo na generacije se je svoj čas pri nas tudi preveč pretiravalo. Prišlo je že tako daleč, da so nekateri trdili, da imamo novo generacijo že skoraj vsako leto in so že posamezne naveze hotele biti svoja generacija. Na drugi strani pa je vsaka delitev na generacije tudi majhno nasilje, ker pušča ob strani ljudi, kot so Krušič, dr. Dolar in dr. Avčič, ki kot plezalci sicer nikoli niso igrali prve violine kot n. pr. Kočevar, a so za razvoj našega plezanja vse prej kot nepomembni.

Janez Jerovšek upa na koncu svojega pregleda našega plezanja, da je sedanje zatišje le odmor pred novim, še slavnjšim vzponom naše alpinistike. Delimo tudi mi z njim to upanje, čeprav še ni na dlani razlogov.

Spominska beseda o Marjanu Prevcu

STANKO KLINAR

(Poskus duševnega portreta)

V zadnjih avgustovskih ali prvih septembrskih dnevih 1956 je v škrlatiško-rokavskem svetu umrl planinski samotar Marjan Prevec*.

Njegova usoda ga je vodila po nevsakdanjih potih in ga ljubosumno krila za sebe. Od začetka že ga je branila pred preradovednimi očmi, a na kraju ga je zavila v še nedotaknjeno skrivnost. Zato je tako tiho, »brez šundra«, izginil v njenem naročju. Le nekaj drobnih, a zvestih žarkov sije iz njegove ugasle samosvoje samote. Zdi se vredni in spoštljivi, zato sem sklenil, da jim po svojih močeh poskusim ohraniti blesk in žarkost.

*

Seznanila sva se pred leti; preprosto, po gorniško. Tistega dne namreč, ko sem se jaz povzpел po severovzhodnem grebenu na Kukovo špico, je preplezal on jugovzhodni raz in na vrhu čital moj opis ter si verjetno zaželel, da me spozna. »Me je pa res zanimalo, kdo danes še sam lazi po gorah«, je rekel zvečer, ko sva sedela doma za mizo. »Sem rekel, ga moram poiskati, če je iz Mojstranc. Več, nas je malo — samohodcev!« Težko sicer bi si bil Marjan sam drznil stopiti v tujo hišo, ker bi se mu to v njegovi prevetliki obzirnosti zdela nesramna vsiljivost, a k sreči sta se pri Peričniku našla z mojim bratom in skupaj pripešočila do nas. Tako sva se medtem, ko bi sicer moral čakati na vlak za v Ljubljano, pomenila o svojih vzponih in svojih načrtih. Odkrito je priznal, da se v Kukovi špici ni nadejal toliko težav. Tja do tretje težavnostne stopnje da z veseljem pleza, naprej pa da je malo kočljivo, ker je vedno sam, a vendar ne mara, da bi se mu škodočljivo smejali, ako se ubije nekje na terenu pete stopnje. (Kasneje sva ugotovila, da jugovzhodni raz ni toliko zahteven, ampak da se je on precej zaplezal.) Rekel je, da pleza najraje grebene, ker je tam najtežje zgrešiti smer. Greben Široke peči in jugovzh. v Kukovi da sta doslej njegovi najtežji plezariji, ali da je še nekaj grebenov v Julijcih, v katerih še ni bil; zlasti greben med Spodnjim in Srednjim Rokavom da je baje kočljiv zaradi nekih nepristopnih plati, vendar pa da ga je Krušič zmogel pozimi in torej poleti... kopen... »Za samohodca?« »Ja, saj greva lahko skupaj!« — Tako in podobno sva pretresala najine gore, v dolgem nenasičnem pogovoru, ki je najžlahtnejša duševna hrana za planinca po uspe-

* Ta izjava je danes še hipotetična. Njegova soproga je sredi septembra pisala na PD Mojstrana, da se ji Marjan še dalj časa ni oglasil. Reševalne akcije v l. 1956 ni bilo, ker nihče ni vedel kam iti. V juliju 1957 so mojstranski tečajniki našli kladivo v Rokavskem kuloarju, ki je pokazalo domnevno sled za Prevcem. Preiskovalne ekspedicije pa ni sprožilo. Tako ga gore do danes še niso vrnila.

lem vzponu in najstrašnejša morija za vsakogar, ki so mu gore deveta briga. V njegovem govoru se je razodevala planteča gorniška duša. O drugih stvareh razen o gorah ni govoril. Opremo je imel skromno: staro konopno vrv in nekaj gasilskih vponk, ki jih je rabil za spuščanje čez prevese. S seboj je vlačil ogromen nahrbtnik, ki ga menda pri nobenem vzponu ni odložil; niti se ni pritožil, da ga ovira pri plezanju. Zares, njegova široka ramena in močne roke so bile videti utrjene za dodatna bremena. V nahrbtniku je imel vse potrebne stvari za morebitni bivak. Njegova noša je bila brez vsake planinske afektiranosti. Nosil je temno čepico in prav tako, skoraj črno vetrovko, a hlače je vezal nad gležnji. Njegov mirni obraz, preudarna mehkobnost v glasu in umirjen, skladen govor so pričali o velikem hotenju in zaupanju vase. Name je napravil tedaj silen vtis, sam nisem vedel zakaj.

Ko se spominjam tega večera, vidim skromnega človeka, preprostega, toplega vedenja. Žal v svojem hotenju ni ostal vedno skromen. V njem je gorcl silen ogenj, ki ga je vedno znova in vedno strastneje gnal v priljubljene grebene, kasneje v stene (pod motivacijo: »Greibenov mi je zmanjkalo!«) ter preko vsakega občutka nevarnosti, a je na kraju použil njega samega.

Skupaj nisva šla kaj dostikrat v gore, mislim, da vsega skupaj dvakrat. Vendar pa sem po martuljskih vrhovih bral njegove pogoste vpise in pripombe (tu je bil zgovornejši kot drugod) in večkrat sva se marsikaj iskreno pomenila ter kovala bleščeče načrte. Hotel me je pridobiti za stvari, ki se jih sam ni drznil lotiti. Predvsem se je navduševal za dolge, skrajno naporene ture, ki jim je rad pritiskal etiketo: »Tega ni še nihče napravil«. Nagovarjal me je za Zlatorogove police pozimi (interesantno je, da med alpinisti prevladuje mnenje, da je zimska triglavska stena obdelana, a Zlatorogove police so vendar še nedotaknjene) in za daljše sistematično planinčenje v Zapadnih Julijcih, kamor je sam mnogo zahajal.

Zelo značilni zanj sta obe turi, ki se jih spominjam. Zadnje dni aprila 1955 se je oglasil pri meni s fantastičnim načrtom za zimsko grebensko prečenje od Kukove špice do Škrlatice. Kljub iznenadenju in pomislekom sem natrpal nahrbtnik s hrano za tri dni in s potrebno obleko za bivakiranje v snegu, po načelu »Probieren geht über Studieren«. Spalne vreče ni imel nihče od naju, jaz pa še strašno slabe čevlje, ki jih tako hitro, kot je zahtevala situacija, nisem mogel prečarati v boljše. Tudi sicer je bila najina oprema bolj za tolažbo in formalno zadostitev kot pa za realne zahteve nameravane ture. Preden sva krog pete ure popoldne prinesla svoji bremeni na Kukovo špico, sem se bil že prepričal, da s takim mrtvilom, kakršnega sem se nalezal v šolskih klopeh, ne bom kos načrtu. Od Kukove špice je bilo treba priti še isti dan na Jezera (Bivak II), nekje sredi grebena med Škrnatarico in Dovškim Križem bi naju zajel mrak in potem bi predrgetala vso dolgo noč na prostem, dokler naju prvi svit ne bi dvignil na Oltar, potem Rokav... Škrlatica... »in če se bo dalo, še greben do Dolkove špice!« — Neverjetno sem ga prizadel, ko sem mu povedal, da se odpovedujem tej bleščeči fati morgani. Sedela sva malo izpod vrha na kopnem in prestrezala sončne žarke. Zleknil se je na nahrbtnik, zvelkel vrv in cepin izpod sebe in jih premataval z leve na desno, kot bi mi hotel sugerirati svetost in zvestobo temu simbolu alpinistove moči in volje. Pregovarjal me je dobro uro, prosil, rotill, ponujal nagrado in se ni in ni mogel vdati. Ali moji čevlji so bili neusmiljeno razmočeni, sonce je zdrknilo že na obzorje, a iz doline je sijala mehka pomladna zelenina in toplina domačnosti. On je bil nasprotno prav na višku razpoloženja. Govoril je o

plezanju v mesečini, o dragoceni priložnosti, in ko sva se že spuščala izpod Gulc, se je še ustavljaj in oziral v Škrnatarični kuloar.

Strašno težko mu je bilo izpustiti iz rok ta »plen«. Toda potem se je razvedril. Priznal je, da človek ne more vedeti, kdaj je bolj prav opustiti in kdaj nadaljevati vzpon. Pokazal sem mu, kako se v mehkem strmem snegu da odlično dričati po zadnji plati in to za majhno odškodnino — za mokre hlače. Zdelo se mu je dovolj zabavno, tako da sva se veselo prekopicavala po strmini in veslala s cepini. Začel je prepevati satirične evangelije na moj račun, a svoj obsežni načrt je razparal z antično ostjo: »Gora se zviija v porodnih bolečinah, a rodila se je smešna miš!« Ko sva se v trdi temi ločila na cesti v dolini, ga je spet prijelo: »Ah, zdaj grem poslušat šestostopnjaško hvalisanje v Aljažev dom!« Hotel je reči: »Lahko bi bila ostala na vrveh, daleč od ljudi in njihohovega hrupa.« S silo sem požrl občutek krivde ob teh njegovih besedah, zakaj skoraj mi je postalo žal, da sem ga pregovoril za umik. Bil je človek divje samote. — Tretji dan — lilo je že od jutra tako krepko, da je bil vsak lahko vesel, kdor je bil doma — je potrkal na vrata. Vstopiti ni hotel. Prišel mi je povedat, da je drugi dan preplezal greben od Gamzovca na Pihavec, tako da ni zastoj prišel iz daljne Ljubljane, a zaradi slabega vremena se je moral vrniti v Vrata. Ves premočen je odšel na vlak.

Avgusta istega leta sem ga zatekel na poti v Vrata. Previdno sem ga povprašal, če se še kaj spominja pomladne »necrčec«. »Eh kaj, drugič morava poskusiti v marcu, ko je sneg trd in vreme sigurno. Tiste meglice, ki so se takrat kazale na obzorju že prvi dan, meni niso bile nič všeč...« Kar malo sem se spočil ob teh besedah. Videl sem, da je zares plemenit in da zaradi moje takratne odpovedi ni kanila nobena zamera med naju. Namenjen je bil spet na Rokave. Toda beseda je dala besedo, jaz sem moral iti v Bohinj na poletni tečaj, ki ga je organizirala naša univerza, in ker Marjan ni bil niti malo formalist in še manj trmoglav, je opustil ta dan Rokave in odločila sva se za Triglavsko okno. Ponoči je legel k najinemu pogradu Ljubo Juvan, ki je pravkar šel v Vrata na slepo srečo, da najde kakega soplezalca, in se nama je zato rad pridružil. Do Nemških stolpov se nismo navezali, da je šlo brže, kajti jaz sem moral še tisti dan priti do hotela Pod Voglom, onadva pa na večerni vlak v Mojstrano. Pravzaprav je bila ta smer izbrana na mojo špekulantsko iniciativo, ki sta se z njo oba partnerja rada strinjala: varianta skozi Okno je bila za nas vse nova in jaz sem si jo predstavljal prav pripravno kratko. Malo smo se uračunali. Ko smo se izza prečke znašli na veličastnem stojišču pod Oknom, ni nihče vedel, kje se gre naprej. Mislili smo, da se je nemara od časov prvega vzpona nekaj odkrušilo tam ali pa je ocena (zelo težavno) v Našem alpinizmu iz leta 1932 nerealna. Situacijo je rešil Marjan, ko se je pognal levo v prevesen, zaprt kamin, nato čez streho in čez mokro gladko ploščo do stojišča v Oknu. V tem kratkem, suhem stavku je skrito mnogo borbe, napora in tveganja. Raztežaj je držal preko male epizode. Ko sva ga z Ljubom malo krepkeje potegnili v škripcu, se je nenadoma razvezala vrv raz njega in sama obvisela v vponki. Kajpak, navezan je bil sredi vrvi in to kar »na mašenco«. Hotel je preplezati težavno mesto in nama pomagati, na svojo varnost pa ni mislil. Vrnil se je na stojišče in se pravilno navezal. S tehniko plezanja ni bil nikoli velik prijatelj. Krog dvanajste ure smo zlezli na gredo pod Malo črno steno, nad Zimmer-Jahnovim izstopom pa smo se razšli. Jaz sem odšel čez Kredarico na Vodnikovo kočjo skozi Voje k Sv. Janezu, Marjan pa je — kljub meglam in dežju, ki je začel — pridobil Ljuba za sestop po slovenski smeri. Vselej je hotel izkoristiti vsak drobec časa.

Opreme in tehničnega znanja Marjan ni nikdar izpopolnil. Pomnožil je sicer število klinov in stari konoplji je pridružil nylonko, tako da ju je vezal za daljše spuste, ali na mesto plezalne tehnike je sestavljal ljubezen do gora in podvojeno borbenost. Tako je prišlo do nevarne špranje med njegovim znanjem in zahtevnostjo smeri. Dolgo jo je kril s svojim pogumom, a hkrati prav s tem poglobljal, tako da njene usodnosti ni mogel preprečiti. Bila je temu kriva neizkorenljiva želja po spoznavanju gora, po borbi, po najomamejših čudesih, ki si jih človek s svojimi močmi pričara v gorah.

Sam ni hotel nikoli dati načelne besede o tem, kaj da je tista viharna sila, ki ga žene v strmali, in se mu je zdelo nesmiselno in ničevno (važičevsko), debatirati o tem. Dal mi je drastično primer: »Vprašaj pijanca, zakaj pije!« Ko danes najino kratko poznanstvo leži zaključeno pred menoj, brez mnogih prikrivajočih gub, ko razmišljam o njegovih zahtevah do sebe in do tistega, ki se mu je pridružil, tedaj vem, da ga je gnala borbenost sama, borbenost elementarne ljubezni. Le-ta je netila v njem silen in vedno silnejši požar in ker prevelike svetlobe tega plamena ni noben soplezalec vzdržal, je bil Marjan samohodce in samotar. (Na vrh se je pol šaljivo pol zares vpisoval »Marjan Prevec, planinski samotar.«)

V svojem planinstvu je verjetno našel tako polnost, da je bil za družbo in za vsako obliko družbenega uveljavljanja popolnoma nezainteresiran. Menil je, da so prve gore, ostalo pa pride samo po sebi. Nikogar ni odganjal od sebe, ali hrupnim planincem se je umaknil sam. Ni maral razpravljanj o bledolični estetiki, o vzgoji in samovzgoji, o momentih strahu, o objektivnih in subjektivnih nevarnosti, ampak je na mesto vsega tega stavljal dejanje, ki mu je edino nekaj pomenilo. Toda na račun te skoraj malo primitivne zamenjave je bil na zunaj videti plah in hkrati pripravna tarča za drobne osti. Če je kdo rekel: »Tó pa pustimo za Preveca!« je to pomenilo: »Do sem planira normalen človek, naprej pa Prevec.« Tak odnos je občutil kot rahlo krivico, četudi so mu gore pomenile daleko več kot gorniki. V resnici je to zelo zgrešena in pretirana karakteristika njegovega alpinizma.

Iz nekdanje previdne pripravljenosti za bivakiranje se je pri njem razvilo izredno nagnjenje za dolge, večdnevne ture. Večkrat po nekaj dni in noči sploh ni šel iz skale. Čez dan je plezal, a spal je tam, kjer ga je zatekel mrak. Kdo ve, kaj je v toliko dolgih nočeh počel visoko pod zvezdami! Goram je imel pač mnogo povedati, najbrž vse, ker med ljudmi je bil tih in sam zase.

Vselj je bil spoštljiv do vsakršne poti ali smeri, le nikoli mu jih ni bilo dovolj. Plezal je z vrha na vrh, vezal grebenske ture v neskončne vozle, se vzpenjal čez eno steno in se spuščal po drugi, izkoriščujoč sleherno mrvico časa. Nekega večera, ko sva se po naključju spet našla v Aljaževem domu, me je vprašal, kje gre sestop po Stenarjevi vzhodni steni, ker da se je bil tako nesrečno zaplezal, da je moral vezati spojeni vrvi za rušje, da se je lahko spuščal. »Na Stenarju si bil?« »Po severni steni.« »Pa si se s svojimi akrobacijami v rušju toliko zamudil, da si tako pozen? No, s plezanjem v rušju se res ne moreš preveč postaviti!« »Ne, dopoldne sem bil na Dolkovi špici. Tam sem naredil dva vzpona.« »Kako dva?« »Po vzhodni steni sem šel gor, dol pa po zapadni.« Žal se ne spominjam, kje in kako je prišel takrat v Zadnji Dolek pod Dolkovo špico, a moral je biti tam že na vse zgodaj, sicer ne bi napravil štirih plezalnih tur v enem dnevu. Take kombinacije so bile zanj nadvse značilne. Koliko je imel takih dni za seboj, ko ni nikomur pravil, kje je bil!

Ko pomislim na njegov »nikoli dovolj« ali »še tisti greben in potem še tisti sestop, če bo čas«, — domisleki, ki jih je rad pritikal svojim obsežnim načrtom

— se mi sama od sebe ponuja primerjava s Purtschellerjem, kot ga je opisal Kugy v svoji knjigi »Aus vergangener Zeit«. Purtscheller je imel vse lepe in najlepše planinske lastnosti ter zavidanja vredne sposobnosti, ali vsak čas, odmerjen za počitek, je izkoristil, da je skočil na ta ali oni vrh v bližini. Nikdar mu ni bilo dovolj gora. Z vrha je tekel na vrh, iz stenc v steno, vse v naglici, da bi obhobil čim več. Ta njegova »pohlepčnost« je Kugyja vedno bolj vznemirjala, v vedno jačji zaskrbljenosti je spremljal byronske neugnanost svojega dragega prijatelja, njegov »nie genug«. In res je Purtscheller vse prerano umrl za posledicami padca na neki Chamoniški igli.

Prevec svoje planinske sezone ni prekinil v nobenem letnem času. Pomladi 1956 je bil v Prenju, na povratku se je oglasil doma za nekaj kratkih ur in že odhitel naprej v Julijske Alpe, da bi se čim bolj usposobil za Dolomite, za katere se mu je odpirala perspektiva jeseni istega leta. Odpovedal je službo in sicer zato, da je bil popolnoma svoboden in da ga noben najmanjši opravek ni zadrževal v dolini. Ali teža tako preobremenjenega časa ga je premagala in se zrušila nanj.

*

Prevec pomeni samoraslega planinca. Pripadal ni nobeni generaciji in je bil daleč od generacijskih navzkrižij. V srcu je nosil pojem o človeku in gori, ali o človeku v borbi z gorsko magijo, in v tej intemporalni luči je cenil moč in voljo posameznikov. Cenil je vzpon, pa naj je bil izvršen v klasični dobi ali danes, zato se je zanimal prav toliko za klasične kot za ekstremistične uspehe. Vendar mu uspeh v steni ni bil hkrati kriterij za prijateljsko ali odklonilno stališče do posameznikov. One, ki so se o svojih vzponih na široko razpisovali, tako kot da so opravili turo predvsem zaradi publikacije ali zato, da bi igrali veliko vlogo v planinski organizaciji, je grajal, kajti s svojim sila ostrim čutom je hitro odkril, koliko je planinske duše v človeku. (Z nekaterimi planinci se je branil stopiti v kontakt ali sploh srečati se z njimi na poti ali v koči, čeravno jih je komaj po videzu poznal). Zato po drugi strani te hibe nikakor ni slepo lepil na vso mlado (slovensko) alpinistiko. Res je, da so se mu šestostopnjaštvo, ekstremizem in podobno zdele vodene fraze, ker sam ozke šestostopnjaške psihoze ni poznal. Njeni nosilci so se mu zdeli preglasni, toda v nekaterih je slutil hrabra in tovariška srca in si je na tihem želel pridobiti njihova prijateljstva, da bi laže dosegel svoje velike cilje.

Tudi s klasiki se ne more dosti bolje primerjati kot z ekstremisti. Klasiki so se bližali goram s silnim spoštovanjem, ki je večkrat preraščalo v strah in grozo pred gorskimi demoni, on pa je prav sredi demonskega plesa kalil svoj pogum. Prvi so bili izvečine izobraženi ljudje, ki so večkrat zasledovali znanstvene cilje v gorah, se na več načinov borili za veljavo alpinizma in mu gradili filozofsko osnovo. V Marjanovem življenjskem nazoru je le čista alpinistika zavzemala najodličnejše mesto. Pomenila mu je večno sprcminjanje, večni nemir, najgloblje preobrazbo človeka. »Fant, veš kaj je alpinizem? To je revolucija!« mi je nekoč vzkliknil v valu navdušenja.

Zelo ilustrativno bi bilo, ko bi mogli ugotoviti število njegovih vzponov in okoliščine (letni čas, vreme, kot samohodec . . .). Težko bo to komu uspelo. Sam je v takem sistematiziranju in kategoriziranju slutil bolno tendenco po samouveličevanju in zato mrzil take podatke. Najbrž so se mu zdeli preveč »plezalski« in premalo »alpinistični«. Ločil je namreč z zelo izostreno tenkočutnostjo plezalstvo od alpinizma. Prvo mu je pomenilo zgolj športne akcije v steni, drugo pa celovit, zaokrožen sklop borbe v gorah in njenih posledic na človekovo duševnost.

V zvezi s temi izvajanji izzveni nekoliko paradoksalen njegov poklic: Bil je mizar. Kot tak ni imel priložnosti, da bi gradil intelektualno bazo svojemu planinstvu, ali zrastle je v njem spontano iz naravnega hotenja, nenavadno jasna, čista in harmonična. Izdajal jo je s svojimi dejanji, preprostimi besedami ali odločnimi zavrnitvami. Bila je taka, da ga je moral vzljubiti vsak, kdor v svojem sreču vsaj malo gori za planinsko idejo. Žal pa je s tako redkimi ljudmi spregovoril kako pičlo besedo.

Bil je eden tistih nečolanih inteligentov, ki jih je iz različnih vzrokov toliko v našem narodu in ki s svojo kleno samoraslostjo tako često vzbujajo občudovanje in priznanje. Vselej sem občudoval izčiščeno jasnost njegovega temperamenta in skladnost interesa; svojega življenja ni cepil na delo in razvedrilo. Gorništvu mu je pomenilo edino in zares veliko vrednoto, zato je temu cilju podredil vse, kar običajno mislimo, da sestavlja naše življenje: poklic in materialna blagodat, družinsko navezanost, uspeh, javno dejavnost in podobno. Še več! Tudi svojo inteligenco, ki ji drugod ni imel priložnost razviti, je vpregel v to nalogo. Prebiral je planinsko literaturo (o Planinskem vestniku je menil, da bi moral prinašati več borbenih in manj potopisnih člankov, češ da ni posebno važno, ali je glavni junak, to je avtor sam, južinal golaž ali polento v kaki koči, ali je spal v sobi ali na pogradu, ali je ali ni srečal kake brhke turistke, koliko in kje in podobno), tako da je dokaj točno poznal tudi historiat naših Alp in zanimivo je bilo, kakšna originalna mnenja o vodilnih planinskih osebnostih so se ukoreninila v njem. Zanimal se je za tuje Alpe, predvsem za Dolomite, a Zapadne Julijce je prav tako kot Vzhodne Julijce in Kamniške Alpe dodobra poznal. Vzporedno s tem se je stekalo pri njem poznanje tujih alpinistov, njihovih dejanj in mnenj.

Žal ni nikdar kazal ambicije, da bi o sebi, o svojih dejanjih in mnenjih kaj napisal ali obširneje spregovoril. Njegov bistri humor in prodorna jasnovidnost bi bila to zmogla. Verjetno ni maral. Kot mož zrelih let je korakal od dejanja do dejanja in pustil pripovedovanje drugim.

S tem je napravil majhno škodo duhovnemu zakladu slovenskega alpinizma. Originalna osebnost vnetega samohodca, ki gre (ali vsaj hoče) preko vsega, kar običajno imenujemo »težave«, »navczanost« »mir«, »urejenost« (ah, kako dolgočasne so te filistrske fraze!), bi bila s svojo lastno besedo dobila nemara reprezentativno podobo. Ako tuje roke po njegovi smrti iz minimalnega očilnega gradiva skušajo sestaviti njegov lik, dokumentirati in utemeljiti njegovo pomembnost iz skrajno pomanjkljivega poznanja njegovih naštetih vzponov, vedno v rahli skrbi, da morda nasilno grabijo v svetišče, ki je hotelo ostati nevidno, potem je to jalov posel. Prevčeva umaknjenost je bila lepa in iskrena, pri kakem posamezniku je morda našla odmev, toda ostala je dosledna, to je skrita, in zato za javnost neplodna.

Zadnjič sva se razšla v Vratih avgusta 1956, po prenosu trupla Williija Otta v dolino, kjer sva oba sodelovala, a Marjan si je pridobil posebno tovariško priznanje in pohvalo od reševalcev. Pravil mi je o svojih vzponih v severni steni Mangrta, o neki reševalni akciji italijanskih alpinistov, kjer je po naključju pomagal, ter da misli v septembru spet v Zapadne Julijce. Zdaj pa da hoče sistematično preplezati vse smeri v severni Triglavski steni razen Čopovega stebra in da čaka nekega alpinista iz Ljubljane. Le-ta pa ni prišel o pravem času in Marjan je spet krenil na martuljško stran. Začel je z grebenom od Možicev do Kukove špice, kjer je vpisan zadnje dni avgusta. Naprej ni še nihče sistematsko iskal, tako da na tem mestu ne morem zapisati, kje

se v resnici izgubi vsaka sled za njim. Gotovo se je s teh gora hotel vrniti v Vrata, kjer je pustil polovico opreme in nekaj hrane v Aljaževem domu. Zato se je tudi na sploh utrdilo mnenje, da njegovo truplo leži nekje med Oltarjem in Škrlatico.

Prav značilna in nujna je taka terminacija njegovega gorništva, da nihče ni vedel in še ne ve, kdaj je omahnil in kje. Ko je pismo njegove soproge vzbudilo prvi sum, smo bili praznih rok. Kam? Zakaj? Da, tudi zakaj, to najbolj paradoksalno vprašanje je planilo v vrste reševalcev. Saj ga je že večkrat kdo v mislih »pokopal«, a je na kraju vendarle »ostal«. Ali ne bomo tudi zdaj nenadoma zazrli njegov zaraščeni, ushli obraz, njegovo visoko, črno postavo, ko bo na večer stopil izza vogala na teraso Aljaževega doma? Nihče ni iskreno verjel v njegov konec. A na kraju je moralo biti res.

Po vseh znamenjih je umrl v najbolj divjem kraju naših Julijcev, v predelu, ki ga je sam imenoval vrednega za bogove. A njegovi olimpijci so ga pogubili prav tam, kjer si jih je ustoličil. Nadvse je ljubil stolpičje orjaške trdnjave od Oltarja mimo vseh Rokavov do Škrlatice in nikamor drugam ni toliko zahajal kot prav sem. Omamna lahkotnost skalnih formacij, neizčrpne možnosti za alpiniste in za naš čas neverjetna samotnost teh gora so mu tako prirasle k srcu — to je bilo pri njem redko —, da je najraje vabil v te gore, kadar je spregovoril. Kakor rahla ironija se zdi — ako ni nemara krvavi postulat smrti, da se istoveti s človekovim življenjem, kdo ve! — da ga je zatekel konec verjetno prav v njegovem najbolj posvečenem kotičku.

mladi pišejo

Spomini

Človek, kako je včasih sam, zapuščen. V temno noč so zavite njegove misli. Ozira se v preteklost in si išče pomoči. Pa mu nepričakovano pride naproti lep spomin in ga vzdrami. Dvigne glavo in v noči opazi na nebu svetle zvezde, tu pa tam se zablesti utrinek in zariše belo črto. Ozre se v to lepoto in zopet je srečen.

Zamišljen sem sedel pri svojih šolskih knjigah. Učiti se nisem mogel. Brskal sem med zvezki in nepričakovano mi pride pod roko majhen zvešček, kamor sem lanske počitnice v planinah zapisoval vtise. Nisem zvezka odprl, le zamislil sem se v preteklost in v duhu poromal k planinam.

V lepem jutru sem se s tremi tovariši odpravljaj na »Rjavo skalo«. Veselo smo se podali na pot. Najprej nas je vodila skozi gozd, a kmalu so postale smreke redke. Ko smo prišli na plan, smo opazili, da se glavna cesta vije globoko pod nami. Pogumno smo šli dalje. Nobene utrujenosti nismo čutili. Hrepenenje doseči čimprej vrh, nam je dajalo moči. — Pot se je nagnila, ni se vzpenjala več. Zaslutili smo bližino vrha. Nismo več hodili. Tekli smo in ukali od sreče. Na vrhu smo obstali srečni in zadovoljni. Ko smo se vračali, smo utrgali nekaj ciklamnov in si jih vtaknili v gumbnice in peli smo, kot da bi odhajali v svate...

Ponoči sem bil stražar tabora. Ogenj je prasketal in me prijetno grel. Vendar dolgo nisem ostal pri njem. Z mislijo, saj ne bodo prišli volkovi in speče požrli, sem zapustil tabor. Noč je bila mirna. Mesečina je po rosni travi sipala bisere. V bližini je potok pel svojo veselo pesem. Pelo je tudi moje srce. Srečen sem bil. Prvič sem okusil lepoto noči v planinah.

V temnem smrekovem gozdu sem sedel in opazoval naravo. Sonce je že zašlo, le visokim vrhovom gora je še pošiljalo zadnje pozdrave. Toda tudi od njih se je čez nekaj časa ločilo. Mrak je prihajal z gozdov, napolnjeval dolino in se vzpenjal vedno više. Mir je zadihal od vsepovsod. Tudi moje srce ga je začutilo... Zvezda večernica je zamigljala. Vzdramil sem se. Odhajal sem prenovljen, kot da bi nova kri zaplala po žilah.

Lepi trenutki za vedno ostanejo v spominu. Ko po dolgem času spet oživijo, je človek ob njih zopet srešen. Gore, koliko lepega ste mi že dale! Včasih se oglasi v moje srču tako hrepenenje po vas in si želim, da bi imel orlova krila in bi poletel k vam — v vaš objem. Pa me šolska klop tako neizprosno priklepa nase.

Oh, saj bodo kmalu prišle počitnice! Pohiteli bomo v planine in na njih iskali miru in sreče.

Janko Ipavec,
Gimnazija, Ajdovščina

Stopinje v snegu

V globokem snegu so se videle stopinje, tam sledovi smučí, tam spet sledovi sani. Zimsko sonce se je odbijalo od kristalčkov na snežni planoti. Zdi se, da drevje ječi pod snežnim bremenom. Povsod je tako tiho, da je človeku kar tesno pri srču, in hkrati ti je tako prijetno. Daleč na obzorju kipijo k nebu Kamniške, lepo se vidi tudi Brana in Skuta, Grintovec in drugi samotarji. Julijci se ne vidijo. »Temu je gotovo kriva ljubljanska megla,« je smeje rekel Jože. Pred nama pa je ležala kot na dlani dolina Krke — dolina gradov. In res — Otočec, Stari grad in njegovi sosedje so s svojimi kričečimi rdečimi strehami izstopali iz belo modre pokrajine. — Smreke v bližini, obložene s snegom, tihe svetlikajoče košenice in temnomodro zimsko nebo, vse je dihale samo eno: »Človek — občuduj nas!« —

Pred dvema dnevoma. »Počitnice so. Kam bi šli? Vse govori, v Kranjsko goro, na Pokljuko, v Planico. Že, že. Toda to je teden dni. Midva pa morava ponoviti ves srednji vek, fizika, matematika, hm — in osma! Ne, ne, predaleč je.«

»Na Gorjance?«

Ah, seveda.

In tako sva jo mahnila skozi zasnežene podgorske vasice, skozi skrivnostno tihe gozdove, mimo težko obloženih dreves, mimo pritajeno žuborečih zamrznjenih potočkov.

Po treh urah naporne hoje skozi gozdove sva prispela do vznožja Gorjancev.

Pred nama se je dvigal terciarni masiv — ves bel in težak. Zagrizla sva se vanj in gazila v sneg. Prejšnji dan je radio objavil: Paderšičev dom na Gorjancih, 68 cm snega. No, in teh 68 centimetrov sva midva prav dobro in temeljito občutila.

Hodila sva uro, dve... Pod nama se je svet vedno bolj odpiral, in kmalu so izza Kuma in zasavskih hribov pokukale Kamniške planine. Po dveh urah sva že prečkala prve košenice. Koliko lepote in miru je v vsakem kvadratnem metru te naše strme deželice. In z vsakim korakom se ti v dolini odpira nov svet, ves prozorno moder in tih. Tudi tovarniški dimniki se ne vidijo, in hišice v podgorskih vasicah pod nama so kot pozabljene otročje igračke.

Po triurni hoji sva le prispela do koč. Pod koč (822 m) sva si osvežila roke in lica v studenčku »Gospodični«, o katerem je Trdina napisal eno svojih najlepših bajk. In res — te njegove bajke nehote slutiš ob vsakem koraku.

Soncem se je kot žareča rdeča krogla potapljalo v večerno meglico nad hribi. S soncem je utonilo vse — hribi tam daleč na obzorju, Krka v dolini, mesto, le zvezde in črno zimsko nebo sta ostala in plaho zrla in potovala okrog severnice.

Zjutraj sva bila že zgodaj pokonci. Zbudili so naju taborniki in smučarji, ki so prišli na Gorjance še pred tem, ko je sneg zapadel. Smučí so švigale po košenicah v zimskem jutru in smeh se je razlegal vse do koč. Napotila sva se proti Trdinovem vrhu. Hodila sva morda tričetrt ure — in obupala. Zameti so bili vse večji in brez smučí ni šlo. Slabe volje sva se vračala mimo Krvavega kamna, ki sva ga komaj opazila, ker je bil ves pod snegom, in napotila sva se proti koči. Jože mi je pripovedoval, da sta se pri tem kamnu ubila dva brata. Drugi pripovedujejo, da so ju Turki pobili. Na kamnu je vklesana letnica 1628. Z mislimi na zgodbo, ki se je ob tem kamnu nekoč dogajala, sva prispela do koč.

Pred nama je ležala dolina in planine in hribi za njo. Res je lep ta trenutek, ko zreš v dolino in pozabljaš na malenkosti, zaradi katerih se ljudje tam daleč v dolini prepirajo, ljubijo in sovražijo. Vse te vsakdanje stvari se ti zazdi tako majhne, nepomembne in smešne. Srce ti je tako polno tistega velikega čustva, ki se ne da izraziti z besedo. Svet se ti zazdi tako lep, veličasten. Tu ni tistih malenkosti in podrobnosti, tu sta le dva elementa: temnomodro zimsko nebo in valujoča belomodra pokrajina. Vse to človeka prevzame s tako silo, da se nikoli več v življenju ne more otresti tega čustva in ga hoče vedno znova doživljati — in išče ga v naših strmih Julijcih, v Karavankah, v Kamniških planinah, na Pohorju, na Gorjancih. Mladi ljudje ne smemo občutiti tiste praznine v nas, ki nas mori. V hribih ob pogledu v dolino tega ne poznaš več. Kako ubogi so ljudje, ki tega niso nikoli doživeli!

Breščak Peter,
Gimnazija, Novo mesto

Naši gorski vodniki v Julijcih

EVGEN LOVŠIN

Planinska založba pri PZS je naročila tov. Režku, naj opiše gorske vodnike v Kamniških, meni pa, da jih opišem v Julijskih Alpah. Knjižna spomenika naših gorskih vodnikov sta v delu. Opis vodnikov in njihovega dela v Julijskih je zelo zamudna stvar. Zaradi raztresenega gradiva po 57 letnikih Planinskega Vestnika in še po kakih dvajsetih drugih virih, zaradi časovne in ozemeljske razsežnosti — 180 let in vse doline okrog Triglava in Poliškega Špika — zaradi presoje dvomljivih navedb, zaradi ugotavljanja na kraju samem in končno zaradi nujnosti kolektivnega dela (matični in župnijski uradi, osebe, ki svoj kraj poznajo itd.) bo treba na knjigo o naših gorskih vodnikih počakati še eno leto.

Pri opredelitvi, kdo sodi med gorske vodnike, ni moglo biti merilo vodniška knjižica in zaslužek. Med vodnike v širšem pomenu besede sem uvrstil vse znane domačine, ki so spremljali, vodili in čuvali turiste, jim nosili pratež, dalje navadne nosače tudi za planinske kočje, kolikor so znani, planšarje, pastirje, divje lovce, lovce in gonjače, rudarje in gozdne delavce, delavce pri planinskih napravah, posebej kočah in poteh. Omenjam končno tudi izobraženca, če je opravljal kakršenkoli posel vodnika (brezplačno), kakor na primer vodništvo, reševanje, iskanje novih poti. Poglavitno merilo je prispevek in pomoč pri odkrivanju in spoznavanju Julijskih Alp v kateremkoli pogledu. Probleme modernega časa obravnavam samo toliko, kolikor so posamezni vodniki delovali na teh področjih. Z začetkom druge svetovne vojne (leto 1940) je postavljen časovni mejnik gorskim vodnikom v Julijcih. Samo omenjam nekatere tuje vodnike, ki so vodili inozemce po naših gorah.

O vodnikih, v tako širokem pomenu besede in omenjene imenoma v zgoraj naštetih publikacijah, sem sestavil nepopoln, še ne docela pretehtan seznam. Objavljam ga s prošnjo, da bi mi vsi, ki kaj vedo in morda poznajo поблиže te družine, pomagali priti do pravične odločitve, kdo sodi in kdo ne spada med vodnike. Tako bo delo pomemben prispevek zgodovini odkrivanja Julijskih Alp, obenem pa bomo dali spoznanju, da »so bili preprosti ljudje iz ljudstva tisti, ki so imeli odločilno besedo pri osvajanju naših vrhov, ki imajo zato tudi pomemben delež za razvoj planinske misli pri Slovencih«, primerno osnovo in jasen dokaz.

KORITNICA

Črnuta Janez, p. d. Voznik, Log pod Mangrtom; Črnuta Miha, p. d. Jurnov, Log pod Mangrtom; Črnuta Andrej, Log pod Mangrtom; Jakelj Anton, Log pod Mangrtom; Kenda N., p. d. Lejčar, Log pod Mangrtom; Marka Ivan, p. d. Lukež, Log pod Mangrtom; Marka Matija, p. d. Minček, Log pod Mangrtom; Mlekuž Matija, Spodnja Bavšica; Mlekuž Ivan, p. d. Matija, Spodnja Bavšica; Mrakič Matija, p. d. Matijčar, Spodnja Bavšica; Strgulc Andrej, Log pod Mangrtom, Koritnica; Štrukelj Anton, p. d. Švaje, Log pod Mangrtom; Troha Franc, Log pod Mangrtom(?); Wallas Ivan, Log pod Mangrtom(?).

TRENTA - SOČA

Berginc Anton, Trenta; Berginc Ivan, Trenta; Domnevšek Ivan, p. d. pri Možincu, Lomovlje pri Soči; Flajs Jože, vas Soča; Kavc Tomaž, p. d. Matijevc, vas Soča; Komac Andrej, sin Motin, Na Logu Trenta; Komac Jože, p. d. Pavr, Trenta; Komac Andrej, p. d. Mota, Na Logu, Trenta; Komac Jože, Motin sin, Na Logu, Trenta; Kravanja Anton, p. d. Kopišcar, Trenta; Kravanja Andrej, p. d. Kovišča(?), Lomovlje pri Soči; Kravanja Jože, p. d. Rogar, Trenta; Kravanja Matija, Trenta; Kravanja Martin, p. d. Gajger, Soča Lepenja; Kverh Matija, Trenta; Kverh Ivan, p. d. Škafar, Trenta; Mlekuž Anton, p. d. Tona, Trenta; Tožbar Anton, p. d. Špik, oče, Trenta, pri cerkvi; Tožbar Anton, p. d. Špik, sin, Trenta, pri cerkvi; Vertelj Anton, Trenta; Sorč Andrej, p. d. Kobišč, Soča; Zorč Janez, p. d. Pri Rutarju, Trenta; Zorč Janez, p. d. Žuet, Trenta Na Logu.

GORNJE POSOČJE

Humar Štefan, Breg, Banjšice; Kumar Andrej, Lehkinje, Banjšice; Benedejčič Anton, p. d. Labanč, Tolmin; Carli Janez, p. d. Komar, Tolmin; Jelinič Matija, p. d. Lokar, Zatolmin; Leban Miha, p. d. Francetov, Na Ozidju Čadrag; Perdih

Andrej, p. d. Mataja, Zatoľmin; Skočir Miha, p. d. Dragar, Na Lokah, Zatoľmin; Tuta Blaž, p. d. Sobra, Tolmin; Gerbec Ivan, Volče pri Tolminu; Koren France, p. d. Bator, Robič ob Nadiži; Škvor Valentin, Robedišča pri Kobaridu; Krobot Anton, p. d. Kutka, Srpenica; Trebše Janez, p. d. Muza, Srpenica; Kavš Josip, p. d. Miklavčič, Žaga; Roč Jože, p. d. Knezov, Žaga; Žagar Andrej, p. d. Majc, Žaga; Žagar Andrej, p. d. Balon, Žaga; Flajs Anton, p. d. Kugel, Bovec, na Vrzeli; Kravanja N., p. d. Zajc, Bovec; Kravanja Jože, p. d. Kranjčič, Plužna pri Bovu; Mrakič Ivan, Bovec; Mrakič Jože, Bovec; Mrakič Andrej, p. d. Melevš, Bovec, Pod robom; Zorč Andrej, p. d. Tajčar, Bovec.

BOHINJ Bohinjska Bistrica (kratica B. B.)

Arh Gašper, B. B.; Boltar Feliks, Ribčev Laz; Cerkovnik Ivan, p. d. pri Jurju, Kamenje; Fleischmann Andrej, B. B.; Kogoj A., Ribčev Laz; Logar Lovrenc, p. d. Ozebek, B. B.; Logar Peter, B. B.; Logar Gašper, B. B.; Marčič Janez, B. B.; Markež Ivan, p. d. Dobrave, Polje; Markuzeti N., p. d. Smukavc (?), B. B.; Mencinger Urban, B. B.; Ravnik Jože, p. d. Koder, B. B.; Rozman Valentin, p. d. Rožan, B. B.; Rožič Stefan, Savica; Skantar Franc, Ribičev Laz; Strca Franc, B. B.; Štros Franc, B. B.; Šverc Anton, B. B.; Trojar Janez, B. B.; Vojvoda Matevž, B. B.; Žerovnik N., B. B.

STARA FUŽINA, SREDNJA VAS, ČEŠNJICA

Arh Janez, Srednja vas, oskrbnik koč; Arh Janez, rudar, Srednja vas; Arh Matija, Stara Fužina; Berce Janez, Češnjica; Boltar Andrej, p. d. Neščnik, Stara Fužina; Ceklin Janez, p. d. Šmonc, Stara Fužina; Cveteč Franc, Srednja vas; Čuden Anton, Češnjica; Čuden Valentin, Češnjica; Dežman Janez, Srednja vas; Hkovec Jožef, p. d. Bernik, Srednja vas; Hodnik Janez, Srednja vas; Gortner Valentin, Češnjica; Jelar Jakob, p. d. Dolenc, Stara Fužina; Jelar Lovrenc, Stara Fužina; Gašperin Franc, Stara Fužina; Gašperin Peter, p. d. Medved, Stara Fužina; Grm Anton, p. d. Mežnar, Srednja vas; Kejžar Anton, Češnjica; Langus Martin, p. d. Kovačič, Češnjica; Legat Andrej, Stara Fužina; Odar Anton, p. d. Matevževc, Stara Fužina; Pekovec Anton, Stara Fužina; Pekovec Franc, Studor; Sodja Jože, Srednja vas; Stare Valentin, p. d. Močilnikar, Češnjica; Šest Anton, Stara Fužina; Šimen N., Stara Fužina (?); Škantar Jože, p. d. Šest, Srednja vas; Škantar Lovrenc, Srednja vas; Jožetov sin, p. d. Šest; Škantar Matevž, Studor; Škantar Rozalija, Srednja vas; Štros Jože, p. d. Černe, Stara Fužina; Štros Alojzij, Stara Fužina; Willomitzer Lovrenc, Stara Fužina; Zupan Matija, Srednja vas.

JEREKA, KOPRIVNIK, PODJELJE

Hodnik Urban, Koprivnik; Korošec Luka, Koprivnik; Korošec Matija, Koprivnik; Korošec Anton, p. d. Cerkovnikov Tonej, Koprivnik; Kos Matevž, Jereka; Kos Anton, Matevžev sin, Jereka; Kos Jakob, Antonov sin, Jereka; Krištan Franc, Podjelje; Soklič Jakob, Jereka; Stare Simon, p. d. Orjakov Šimen, Podjelje; Stare Šimen, Simonov sin, Podjelje; Stare Blaž, p. d. Primož, Podjelje.

BLAD, RADOVLJICA

Ambrožič Janez, Krnica, občina Gorje; Avsenek Franc, Bled; Dolar Anton, Bled; Dovžan Anton, Žvirce(?); Jan Blaž, p. d. Turčič, Mlino — Bled; Klemen Aleš, Žvirce(?); Kos Janez, Radovina; Koselj Jožef, Žirovnica; Kralj Matija, p. d. Užnik, Begunje; Kunšič N. Žirovnica(?); Legat Janez, Bled(?); Legat Gregor, Bled(?); Legat Anton, p. d. Mazovec, Sela pri Žirovnici; Legat Alojzij, p. d. Kodras, Sela pri Žirovnici; N. Primož, Radovljica; Papler Anton, Bled; Pavlič Valentin, Bled; Petran N., Bled; Plemelj Pavel, Bled; Plemelj Valentin, p. d. Bavant, Bled; Pogačar Franc, p. d. Starček, Begunje; Poklukar Simon, Radovina-Gorje; Rekar Alojz, p. d. Mlinarjev Lojz, Zgornja Radovina; Skumavc Janez, p. d. Požrvov, Radovina; Torkar(?), oskrbnik v Vratih; Torkar Jože, Lesce; Vovk Anton, p. d. Šimnovec, Bled; Zima Jože, p. d. Klemenček, Radovina-Gorje; Zidoven Franc, p. d. Tomažin, Slatina pri Tržiču; Zupan Anton, Begunje.

MOJSTRANA - DOVJE

Brojan Janez, Mojstrana; Darnič Janko, Mojstrana; Dimnik Maks, Belca; Dovžan Miha, Mojstrana; Dolžan Andrej, Mojstrana; Eržen Ivan, Mojstrana; Grad Armin, Mojstrana; Guzelj Jakob, ml., Mojstrana; Guzelj Jakob, st. p. d. Martinek, Mojstrana; Hlebanja Feliks, Mojstrana; Hlebanja Klemen, Mojstrana; Hlebanja Jože, Klemenov brat, p. d. Mrkec, Mojstrana; Hlebanja Jože, p. d. Mrkec ml. Jožev sin, Mojstrana; Hlebanja Janez, p. d. Luksov, Klemenov sin, Mojstrana; Hlebanja Anton, p. d. Luksov, Ton, Klemenov sin, Mojstrana; Hudolin Tone, p. d. Grošljav, Mojstrana; Jakelj Jože, p. d. Jozlov Joža, Mojstrana; Jakelj Janez, Jožetov brat, Mojstrana; Jakelj Franc, p. d.

Kosmatov Simen, Mojstrana; Janša Jernej, Dovje ali Mojstrana; Jeklic Hinko, Mojstrana; Klančnik Janez, p. d. Šimenc, Mojstrana; Klančnik Janez ml., Mojstrana; Klinar Janez, p. d. Požganc, Mojstrana; Kobar N., Mojstrana; Kosmač Blaž, p. d. Lakota, Mojstrana; Košir Janez, ml., Mojstrana; Košir Janez, st., Mojstrana; Košir Boštjan, Mojstrana; Kovač Peter, p. d. Drč, Mojstrana; Kovač Alojz, Dovje; Kozar N., Mojstrana; Krznarič Pavel, Mojstrana; Kunzpah N., Mojstrana; Kvas Jože, Mojstrana; Lah Gregor, p. d. Preckin, Mojstrana; Lah Jaka, Preckinov sin, Mojstrana; Lah Andrej, p. d. Knezov, Mojstrana; Lah Janez, p. d. Pipan, Mojstrana; Lakota Andrej, p. d. Orehovnik, Mojstrana; Lakota Janez, p. d. Turk, Mojstrana; Lakota Tomaž, p. d. Turkov Tomaž, Mojstrana; Lakota Jakob, p. d. Turkov Jok, Mojstrana; Lavtizar Žiga, Dovje ali Mojstrana; Legat Gregor, Dovje ali Mojstrana; Malnek N., Podkuže; Mrak Janez, Dovje; Oblak Luka, Dovje ali Mojstrana; Orehovnik Špela, p. d. Turkova, Mojstrana; Orehovnik Janez, Špelin sin, Mojstrana; Peterman Jera, p. d. Vahica, Mojstrana; Pintar Simon, p. d. Preckin, Mojstrana; Potočnik Miha, Belca pri Mojstrani; Polda Lovrenc, Mojstrana; Polda Janez, ml., Mojstrana; Polda Janez (stari Polda, Lovrenčev sin), Mojstrana; Rabič Peter, Mojstrana; Rabič Gregor, p. d. Grogar, Mojstrana; Rabič Janez, p. d. Pulhov Janez, Mojstrana; Rabič Mina, Mojstrana; Rabič Valentin, p. d. Gregorjev, Mojstrana; Rabič Ivan, p. d. Krofov Janez, Mojstrana; Skumavc Jurij, p. d. Šmerc, Mojstrana; Skumavc Franc, p. d. Šmerc, sin Jurija, Mojstrana; Smolej Janez, Dovje (?); Tarman Janez, Mojstrana; Tolar Franc, Mojstrana; Urbas Franc, p. d. Koserjev Franc, Mojstrana; Vilman Gašper, Mojstrana; Vokot Blaž, Mojstrana; Zima Feliks, p. d. Železnikov Feliks, Mojstrana; Zima Henrik, Mojstrana; Železnik N., Dovje.

JESENICE

Bitenc Aleksander, Jesenice; Čop Albin, Jesenice; Čop Jaka, Jesenice; Čop Joža, Jesenice; Čop Karel, Jesenice; Čop Miha, Jesenice; Frelj Matevž, Jesenice; Klančnik Andrej, Javorniki; Kobler Stanko, Jesenice; Korenini Karel, Jesenice; Krušič Janez, Jesenice; More Andrej, Jesenice; Polz Vincenc, Javornik; Praček Ciril, Jesenice; Ravhekar Tomaž, Jesenice; Torkar Franc, st., Jesenice; Savli Ivan, Jesenice; Župančič Uroš, Jesenice.

KRANJSKA GORA - RATEČE

Arih Moha, Podkoren; Cugnar Janez, Rateče (?); Černe Slavko, Kranjska Gora; Gerštajn Tomaž, Rateče; Klofutar Peter, Kranjska Gora; Knap Leo, Kranjska Gora; Kuri Janez, Rateče; Kosmač Janez, p. d. Rebrenk, Kranjska Gora; Kosmač Alojz, Kranjska Gora; Košir Ivan, p. d. Bacon, Rateče; Košir Jože, p. d. Tofov, Kranjska Gora; Mečnik Ivan, Rateče; Mrak France, Kranjska Gora; Ojcelj Andrej, Gozd Martuljk; Pečar Janez, p. d. Bobek, Kranjska Gora; Pečar Jože, Kranjska Gora; Pečar Jaka, Kranjska Gora (?); Peternelc N., Kranjska Gora (?); Petraš Janez, Rateče; Pleiweis Karel, Kranjska Gora; Rogar Janez, p. d. Korobidelj, Kranjska Gora; Slatnar — Bos Tine, Kranjska Gora (?); Terman N., Log pri Kranjski Gori; Tof Andrej, Rateče; Vertelj Hanza, Kranjska Gora; Zupan Ivan, Kranjska Gora; Žerjav Janez, p. d. Anja, Kranjska Gora; Žerjav Gregor, p. d. Kravanja, Kranjska Gora; Žerjav Franc, Kranjska Gora.

KANALSKA DOLINA

Baumgartner Rudolf, st., Rabelj; Brussoferro Antonio (?); Eichletter Johann, p. d. Wester, Bela peč; Fillaher Miha, Rabelj; Fruštuk Ivan, Žabnice; Juvan Janez, Fužine; Kanduč Josip, Ovčja vas; Kovač Josip, Naborjet; Marcon France, Raccolana; Martino Giovanni, Piccol Colle; Oman N., Rabelj; Ojcinger Anton, Ovčja vas; Pesamosca Oswald (?); Pintar Jakob, Rabelj; Piusi Giuseppe, Raccolana; Baumgartner Rudolf, ml., Rabelj; Giussino Egidij(?).

REZLIJA

Mičel Jožef, p. d. Pek, Gozd poleg Njive; Mizza Jakob, Mevkiče; Modotto Giovanni, p. d. Rep, Korita; Venutti Peter, p. d. Chichin, Šempeter ob Nadiži; Zega Anton, Korita; Odorik N., p. d. Mejnik(?).

DRUGOD

Lušnik A. (?); Gošarjev Tinač, Gorenja Žetina; Dr. Breclj Bogdan, Ljubljana; Baumgartner Matija, Ljubljana; Hvastja Franc, Ljubljana; Kopecki Dolfe, Ljubljana; Kremžar Davorin, Ljubljana; Modec Vinko, Ljubljana; Vilhar Borivoj, Celje; Hammerlic J., oskrbnik na Kredarici(?); Pušar Primož, oskrbnik na Kredarici(?); Arh N., oskrbnik na Kredarici(?); Comici Emilio, Trst; Dibona Ignacij, sin; Dibona A. oče; Pichler (?).

Iz planinske literature

JAHREBUCH DES DEUTSCHEN ALPENVEREINS 1957, München. — Z razliko od prejšnjih je ta letnik tiskan v latinici, saj se nad frakturo prejšnjih letnikov nismo spodtaknili samo mi, temveč zlasti anglosaške revije. Zato se knjiga odlikuje po lepem tisku in krasnih ilustracijah, še lepša in zelo pestra pa je njena vsebina. Posebnost sta dve veliki karti, ki zvišujeta njeno vrednost.

To je karta Mahalangur Himal, list Čomolungma-Mount Everest, v merilu 1 : 25 000 in velikosti 86 × 84 cm. Njen avtor je znani Erwin Schneider, ki podaja v svojem komentarju kratek pregled podvigov na Everest in dosedanjih kart tega področja poudarjajoč, da karta izpolnjuje vrzeli prejšnjih meritev. Izdelana je v treh barvah, višine podaja v metrih in čevljih, besedilo pa je tudi angleško. Avtor, ki je opravil potrebne meritve na mestu samem, je skušal dogoniti domača imena in po njegovem pomeni Mahalangur Himal toliko kot »Snežno pogorje velike opice«, t. j. jettija trdi, da je kartografsko delo v tem odseku Himalaje končano.

Nekaj drugega je karta planinskih postojank v Vzhodnih Alpah v merilu 1 : 600 000. Merilo samo že pove, da je to v prvi vrsti orientacijska karta. Obsega Avstrijo tja do Donave in Dunaja, na jugu pa sega do Tridenta, Ljubljane, Ljutomera, Maribora in Hodoša. Koče nemškega in avstrijskega društva so vnešene v rdeči barvi, »prijateljskih društev v Avstriji in Italiji« v modri, privatne in druge pa v rjavi. Mi smo uvrščeni med rjave. V Julijskih Alpah in Grintavcih so zabeležene vse naše postojanke, drugod pa pregled ni popoln. Posebnost je zopet seveda podajanje naših krajevnih imen. Sicer je videti precej dobre volje, da bi bilo pozabljeno tisto, kar je počel svoje dni Alpenverein z našimi krajevnimi imeni, vendar doslednosti ni. Tako imate med drugimi n. pr. za Ljubljano, Radovljico, Bled, Jesenice, Maribor tudi nekdanje nemško ime, za Plešivec tudi Ursulaberg, dasi leži popolnoma na našem ozemlju, slovenskih imen pa na Koroškem sploh ni, za one na meji v Karavankah pa samo nemška imena za Jeko, Golico, Stol. Da je nedoslednost še večja, najdete na čisto našem ozemlju zopet samo nemške označbe: Die Wochein (brez Bohinja), Neumarkler Sattel (preval Javornik) in na Bachergebirge celo neki Grosskogel. Ne-

katera imena so pobrana še kar iz prastarih avstrijskih vojaških kart, n. pr. Vohu za Vogel, Hradica za Rodico. Na »nekdanje dobre stare čase« Alpenvereina kaže konjsko kopito, ki pozna še vedno samo Vosshütte in Deschmannhaus (brez slovenskih imen!). Seveda mrgoli slovničnih in pravopisnih napak, ko ponekod pozna naše šumnike, drugod pa zopet ne. — Kaj bodo rekli šele Italijani, ki so pri tem še slabše odrezali, čeprav so kočice CAI vpisane kot prijateljske! Karta se tukaj drži dosledno načela, da ne priznava niti italijanskega imena za Trident in Bolzan in navaja samo nemška imena za vse kraje, kjer v Tirolih živijo Nemci v mejah Italije.

Od člankov je za nas posebno zanimiv prispevek Erwina Mehla »Nova slika svetovne zgodovine smučarstva«. Odkriva nam zgodovino smučarstva po vseh raziskovanjih v zadnjih 30 letih po izidu Luthrove knjige o zgodovini smučarstva iz leta 1926. Ta raziskavanja so nato potisnila zgodovino od leta 550 po n. š. kar za 3000 let nazaj tja v kameno dobo. Kajti najdbe po letu 1926 v nordijskih deželah, v številni Sibiriji, dokazujejo obstoj in uporabo smučí tako daleč nazaj.

Druga doba sega od 900—1250 kot doba staronordijskega procvita, vsebovana v Eddi in različnih sagah, kjer se smučarstvo prvič omenja kot plemenita igra. Sledi temni smučarski srednji vek (1250—1865), kajti 1250 prenehajo vsa poročila za 300 let. Med nato sledečimi poročili omenja avtor znano Valvasorjevo poročilo o naših Blokah. To »slovensko kmečko smučanje« se je zunaj smatralo kot izumrlo, dokler ga za zunanji svet ni zopet odkril Luther v reviji Winter (1930/31) kot veliko presenečenje za smučarski svet. »Dolgo pričakovano znanstveno obdelavo«, prvi mislec, sta napisala v Slovenskem etnografu 1956 Boris Orel in Tončica Urbas. Za nastanek dopuščata dvoje možnosti: Nastanek še v kameni dobi v Alpah ali pa prinos s seboj ob preselitvi od vzhoda (okoli 600), ker je podobnost s širokimi ruskimi smučmi očitna. Celó štirj luknje sibirskih (arktičnih) stremen se sempatja najdejo! Kljub temu se Orel nagiba k avtohtonemu nastanku.

Z letom 1865 se pojavi smučarstvo kot del gibanja na prostem najprej v Kristijaniji (Oslo), od 1891 kot planinsko smučanje (Nansen na smučeh preko Grönlanda 1891, Zdarsky, Bilgeri), od leta 1919 dalje pa kot masovni pojav.

Med uporabljeno literaturo navaja avtor izrecno tudi zgoraj omenjeni članek v Slovenskem etnografu.

Heinrich Klier poroča o uspehih avstrijske poizvedovalne odprave 1957 v Kordiljere. Hotela je doseči vrh Nevada Irishhanca (6126), ki ima tudi najčarobnejše ime vseh gora Južne Amerike: Kolibrijev kljun iz ledu. V literaturo je zašlo tudi ime Matterhorn Južne Amerike. Odprava iz leta 1954 ga je samo videla in občudovala in tudi odprava iz leta 1957 je pri prvem poskusu dosegla neuspeh, a je nato izvršila vzpon na El Toro (6121). O tem pravi Siegfried Jungmair, da je vzpon čez severno Eigerjevo steno v primeri s tem »ein Dreck«. Posrečil se je šele drugi poskus na Kolibrijev kljun in je s tem padel zadnji šesttisočak skupine Huayhuash.

Poročilo Marcusa Schmucka o avstrijski odpravi v Karakorum 1957 s ciljem Broad Peak (8047) se bere lahko, ker je pisano živahno in zanimivo. Slučajno mi je pri rokah Desiojeva knjiga La conquista del K2. K2 je od Broad Peaka oddaljen samo 10 km in je bila pot od Karačija preko Srinagarja do konca ledenika Baltoro identična. Desiojev spis o tej poti in tudi v ostalem se glasi tako, kar imenujejo Nemci »ein Ich-Roman«. Tukaj so šli na pot štirje alpinisti s 66 nosači in brez kisika. Ni bila to kaka znanstvena odprava, ker je bil njen cilj samo vrh. Tega je dosegla brez nosačev — saj so ti na koncu postrajkali — sami so morali znositi vsa bremena do zadnjega taborišča, a vrh so dosegli vsi štirje. S smrtjo Buhla na Čogolisi se je odprava končala silno tragično. O tem se je veliko pisalo in knjiga posveča temu alpinistu vseh alpinistov, kot ga imenuje neka ameriška revija, topel članek.

Ob stoletnici himalajskih odprav se knjiga spominja Adolfa Schlagintweita. V glavnem taboru Vahabitov ga je dal Wali Khan obglaviti 26. VIII. 1857. Sledijo članki o Mount Rainierju na severozapadu ZDA, o Dolomitih, Norbert Gatti pa opisuje skupino Adamella in Presanella, kakršna je danes. Spis utegne zanimati koga izmed nas, ki se je pretepal v prvi vojni z Italijani tod okrog v višinah nad 3000 m. Poleg tega našteva pisec številne nove zajezilve z umetnimi jezeri, tako dela v bližini Rifugia Garibaldi v višini 2541 m, kjer je zaposlenih 3000 delavcev. Poudarja pa, da pokrajina na svoji lepoti zaradi teh del ni prav nič utrpela, saj se v teh umetnih jezerih zrcalijo ledeniki in vrhovi prav tako kakor v naravnih. Tudi drugam posegajo še drugi spisi, na koncu pa zanimivo in živahno kramlja o planinskem filmu znani režiser Arnold Fanck (Bela opojnost!).

Dr. Pr.

ANUARIO DEL CLUB ANDINO BARILOCHE — San Carlos de Bariloche, Argentina, 1957. — Salezijanski pater Italijan Alberto de Agostini je že pred prvo vojno misijonaril med Indijanci Patagonije in Ognjene zemlje, obenem pa je vršil važna raziskavanja na tem skrajnem južnem delu ameriškega kontinenta. Takrat je skušal doseči vrh Mt. Sarmienta in Mt. Italie na Ognjeni zemlji, vendar se mu to takrat ni posrečilo. Raziskal pa je mnogo tistih številnih fjordov in kanalov, mimo katerih poteka Magellanova morska cesta v Tihi ocean. O tem je izdal posebno knjigo, ki je izšla svoj čas tudi v nemškem prevodu.

V zgoraj navedenem zborniku objavlja Agostini sedaj poročilo o odpravi na te vrhove leta 1955/56. Vrh Sarmienta (2300 m) in Italie (2350 m) je bil dosežen. Odpravo je denarno podprla italijanska vlada in Agostiniju se je tako izpolnila dolgoletna želja. Odprava je obstajala iz znanstvenikov in vodnikov iz Trentina in Valtournanchea v Aosti. Ti vrhovi sicer niso sedemtisočaki ali kaj več, vendar sta njihova absolutna in relativna višina skoraj enaki, ker se dvigajo naravnost iz morja in so od dna do vrha pokriti s snegom in ledom. Vremenske razmere so tam doli obupne, ker divjajo skoraj neprestano viharji s snegom in dežjem: Od 57 dni, ki jih je odprava tam preživela, jih je bilo samo pet brez padavin, ki so dosegle dnevno povprečje 12 mm, večasih pa v 24 urah maksimum do 50 mm.

De Agostini opisuje dalje tudi četrti vzpon na M. Olivia po severovzhodni strani. Vodniki Carrel, Pellissier in Bar-masse so našli na vrhu še ostanke argentinske zastave, ki jo je 1913 pustil tam De Agostini z vodnikom Abelom in Passionom. Seveda ne bi bil Italijan, če ne bi bil tam okoli poleg M. Italia krstil gore, ledenike in fjorde še z naslednjimi imeni: M. Aosta, M. Schiaparelli, fjord Garibaldi, Cerro Luis de Savoya, ledenik Roncagli itd.

Zbornik ima še nekaj člankov, tičejočih se manj znanih pokrajin in vrhov v Andih, pregled važnejših vzponov v preteklem letu, izvlečke iz odborovih sej, poročilo o 25-letnici kluba, o dokončni ugotovitvi višine Ojosa de Salado in o poteku smučarskih tekem. Iz blagajniškega poročila se da ugotoviti, da vzdržuje klub sedem planinskih postojank, število članov pa je razvidno iz deset strani obsegajočega, dobro tiskanega imenskega seznama z naslovi.

Dr. Pr.

Razgled po svetu

DOŽIVETJE GORA se spričo sprememb, ki jih sodobni človek doživlja, v svoji intenziteti nedvomno spreminja. Vsakdanji delavnik ne žene človeka v gore kakor splešeno divjad, nasprotno, počitek in razmišljanje v gorah daje človeku moč, da samega sebe »najde« in se zato tem bolj sproščeno spoprime z življenjsko stvarnostjo, da se z večjim mirom spoprime z naraščajočo dinamiko, z večjo notranjo pripravljenostjo. Čim večja je razglašenost in nesoglasje življenja, tem srečnejši se človek počuti v zavesti, da je nekje svet miru in soglasja. Tako nekako pravi Alfred Jennewein, viden predstavnik DAV. Hoja po gorah, gorništvu, alpinizmu in navadno planinstvo je na vrednosti pridobilo, ker ga življenjska stvarnost potrebuje kot protitež, kot delovanje, s katerim se moderni človek z večjo pravico in z večjo potrebo preraja. Vsakdanje delo ima danes totalne zahteve, človek mora, tudi če noče živeti z njim in z zakoni, ki jih narekuje v družbenem, kolektivnem življenju, računati s tem. Občasen odhod v samoto in osamljenost gorskega sveta je prav tako potrebna kakor spanje. Gore človeka duhovno sprostijo, ker mu nudijo toliko presenečenj, velikih in malih, ga osrečujejo, srečo pa človek potrebuje. Seveda ta občutek sreče in sprostitve ni vsem enako potreben, niti ga ne morejo vsi enako doživeti. Zato nalčimo v gorah na marsikakšno popačenost. So ljudje, ki hodijo v gore zgolj zato, da bi se uveljavili, so ljudje, ki jim je samo za rože, in tako dalje. Jennewein pravi, da bi bilo mnogo manj nesreč, če bi vsi, ki zahajajo v gore, naravo opazovali in se od nje učili, jo spoštovali in ne pretiravali svojih sil. Če kdo ne najde časa za to, ampak drvi iz stene v steno, greši proti naravi. Če kdo samo nabira vrhove ali »šestice«, je v njem več slavohlepja kakor potrebe po občutku sreče, ki naj jo nudi gorski svet. Taka hoja v gore drži naravnost v blaziranost, ta pa pomeni smrt za vsa čustva. Tak lovec na vrhove ne bo deležen »sublimiranega« gorniškega doživetja v kasnejših letih.

»Štopanje« tur, iskanje rekordov, vse to in, kar je s tem v zvezi, ne odgovarja idealom gorništvu. Ostane kot trajna vrednost le doživetje, vse drugo pa odneha v nečimrnosti in napuhu. Ali nam ni nekaj podobnega na svoj način pred smrtjo v PV povedal pokojni Vladko Fajgelj?

FRANZ KEIL je bil prej član nemške planinske sekcije v Pragi. Po njem se imenuje koča v Dorfertalu (2120 m) in so lani obhajali njeno 100-letnico, kar je pri planinskih kočah res najredkejši jubilej.

Franz Keil se je rodil 1822 na Češkem v sudetskem področju, študiral je farmacijo in nato nekaj časa predaval botaniko na univerzi v Pragi. L. 1848 je moral Prago zapustiti iz nacionalnih razlogov in je odšel na Dunaj in v Graz, kjer se je posvetil zopet farmaciji. Na dopustu je spoznal Salzkammergut, Berchtesgaden, Glocknersko skupino, Lienz. Poslej se je vsake počitnice vračal v Alpe. L. 1850 je bil spet v Lienzu. Njegovo delovanje je rodilo ustanovitev meteorološke postaje v Lienzu. Tu se je spoznal z Dionizom Sturcom, ki je l. 1853/54 tu delal kot geolog. Stur ga je nagovoril, naj bi se posvetil izdelavi alpske reliefne karte. Do l. 1855 je bil sedemkrat na Grossglocknerju, na kar je izdelal reliefno karto razgleda raz G. Glocknerja s tako matematično natančnostjo, da imenujejo to njegovo delo »nesmrtno«. Izdelal je poleg drugih reliefov tri reliefe Glocknerja v merilu 1 : 44 000, 1 : 72 000 in 1 : 14 000. Vsi trije so bili ohranjeni v Münchenu, v zadnji vojni pa so bili uničeni. V Salzburgu je v muzeju Ferdinandum ohranjena orografsko-fizikalna karta Grossglocknerja, v Innsbrucku pa relief Kreuzkofla v Lienških Dolomitih. L. 1859 je začel izdelovati 14 sekcij »Nemških Alp« v merilu 1 : 48 000 in izdelal v 10 letih 30 reliefnih kart. V Salzburgu je ustanovil geoplastični atelje. Njegovo sposobnost in vrednost so priznali po vsem svetu. Umril je l. 1876.

Po njem se imenuje Keilscharte na Grossglocknerju med obema Bärenkopffoma (3220 m) in Keilspitze v Lienških Dolomitih. L. 1857 je postavil v skupini Wenediger kočo, ki jo je imenoval po nadvojvodi Johannu. L. 1870 jo je kupil DAV, l. 1876 pa jo je izročil sekciji v Pragi. L. 1929 so jo močno povečali.

NA DACHSTEINU so lani dve vojaški žičnici prilagodili za osebni promet z gondolami za 8 oseb. Uporabljati ju smejo samo člani planinskih in športnih društev, šolska mladina, vojaki, javni organi na službenem potovanju in domačini, ki so zaposleni v krajevnem gospodarstvu.

JOHANN HOFER je bil verjetno najstarejši gorski vodnik zadnjega časa. Umril je lani 96 let star. Bil je markantna vodniška osebnost Stubaiskih Alp. Vodniški patent je dobil v 90 letih prejš-

njega stoletja in je stal na mnogih vrhovih Vzhodnih in Zahodnih Alp. Od l. 1908 do 1938 je oskrboval Dresdensko kočo v Stubaitalu, na kar jo je prevzel njegov sin Peter, ki je za njim prevzel vodniški poklic.

ZA KOEKSIŠTENCO med planinskimi društvi, klubi in zvezami ter med različnimi družbami, ki grade žičnice, vzpenjače in smučarske lifte, za pametno koeksistenco govori več praktičnih razlogov. Pri nas ta stvar še ni tako pereča, v inozemstvu pa že zelo, kajti že ena sama žičnica, kakršno imamo mi na Pohorju, prinaša v stereotipno planinsko idilo pretekle dobe mnogo sprememb. Ta koeksistenca bo morala sloneti na kompromisu, kompromis pa bodo omogočile vzajemne koristi. Veliko, globoko tišino gorskega sveta bo moral planinec iskati stran od žičnic, stran od gorskih cest, po katerih tudi pri nas drči vedno več motociklov, mopedov in kar je temu podobnega. Vsa ta sredstva s svojim hrudščem izjavljajo: »Tu smo, ne umaknemo se več.« Ijubitelji tihote, miru in samote se bodo morali potruditi drugam, če jim zdaj ta sredstva križajo pot. »Ropot je morilec vsakršne misli«, je dejal nekoč Schopenhauer, čeprav takrat tišina gorskega sveta še ni bila ogrožena z motorji in z radio-aparati, ki jih nekateri imenujejo smrtni sunek tradicionalnemu vzdušju planinskih koč in celo vrhov, kajti zdaj se lahko zgodi, da te na kateremkoli vrhu preseneti ambiciozen dopustnik, ki brez prenosnega radijskega aparata ne stori koraka nikamor. V neki tirolski občini so s posebno uredbo prepovedali vožnjo z vsemi moto-vehikli po katerikoli gozdni poti, da bi zaščitili vrednote svojega letovišča.

MARIO PIACENZA je bil eden od najuspešnejših italijanskih alpinistov-raziskovalcev, doma iz Poloneja. Začel je v Zahodnih Alpah. L. 1907 je prišel 28. februarja na Matterhorn v družbi z nekaterimi vodniki iz Valtournanča. 3. septembra 1911 je izvršil prvenstveni vzpon na Matterhorn po grebenu Furggen. Ni še izpolnil 20 let, ko je šel na raziskovalno delo v Perzijo. L. 1910 je vodil ekspedicijo v Armenijo, na Kavkaz in izvršil naslednje vzpone na Kavkazu: Dihtau (5198 m), Skara (5184 m), Kazbek (5043 m), Kargascili-Tau (3807 m); V Armeniji Ararat (5122 m), v Perziji Demavend (5671 m), v Turkestanu Kišankai — Kok (5300 m). Leta 1913 je bil v Karakorumu, z njim so bili še dr. Cesare Calciati, Lorenzo Belli in dva vodnika Savoye in Gaspard. Bil je prvi

na Kunu (7095 m), na Peak Italia (6270 m), preiskal pa je masiv Nun-Kun in Durung-Drung. L. 1930 je z dvema vodnikoma iz Aoste obiskal Sikkim in raziskal ledenik Zemu ter pri tem premagal strmi greben Sugarloaf, visok ca. 6000 m. Umrl je lani star 73 let.

PROF. ARDITO DESIO in njegova ekspedicija na K₂ še vedno meče senco na razmere v italijanskih alpinističnih krogih. Gre za nič manj kot 22 milijonov lir, ki jih terjaja CAI od Desia. Spor je nastal ob vprašanju, kdo je organizator ekspedicije na K₂, CAI ali prof. Desio. Višja državna sodna in upravna instanca stoji na stališču, da je to CAI, prof. Desio pa se ni vdal, češ da on sam razpolaga z navedeno vsoto, ne pa CAI. Kaže, da bo z vsoto, ki je preostala od ekspedicije na K₂, vendarle odločal CAI, ne pa en sam človek, čeprav ima za italijanski alpinizem in himalaizem velike zasluge. Tudi pravda, ki jo je sprožil Achille Compagnoni zoper CAI še ni končana, do kompromisa pa ni prišlo. Achille Compagnoni bi rad dobil svoj delež pri filmu o K₂, o katerem pravijo strokovnjaki, da je eden od najboljših »referatov«, ki jih je o Himalaji doslej dala filmska kamera. Brez ozira na to pa so Italijani skušali ponovno organizirati ekspedicijo v Pakistan, in sicer na Broad Peak. Vendar niso imeli sreče. Izgovarjajo se na napetost med Indijo in Pakistanom, dejstvo pa je, da je Pakistan vse prošnje Italijanov odklonil, medtem ko je drugim ekspedicijam vstop dovolil. Prof. Tucci je proti koncu leta 1957 predlagal ekspedicijo v Nepal. Tucci je predsednik italij. instituta za Daljni vzhod. Sicer pa Italija v inozemskem alpinizmu pomeni mnogo manj kot njeni severni sosedi v Alpah, Avstrija in Nemčija. V l. 1957 so lahko navedli samo raziskovalno delo starega ing. Ghiglioneja in skromno ekspedicijo v Hoggar. Ghiglione je bil na Ruvenzoriju in v Sierrri Nevadi.

Za CAI je značilna izredno ozka povezava z državnimi institucijami, z vojsko in z varnostnimi organi. CAI uživa polno podporo države. V upravnem odboru je predstavnik planinskih čet, predstavnik komisariata za turizem, predstavnik ministrstva za notranje zadeve, za prosveto, poljedelstvo in gozdarstvo. Vojska je odstopila CAI v najem 100 svojih zavetišč in koč.

LAVINOLOGI po lavinskih katastrofah zadnjih let opozarjajo predvsem na varovalne funkcije, ki jih v prirodi opravlja gozd. V Innsbrucku se je lanske

jeseni vršila posebna konferenca, ki so jo vodili gozdarski strokovnjaki. Ugotovili so, da je avstrijski kmet v prejšnjem stoletju preveč iztrebil gozd, da bi pridobil pašnike, s tem pa je porušil ravnotežje v prirodi, ki so ga izrabili hudourniki in plazovi. Zaradi racionalizacije poljedelstva zadnje čase planinski pašniki niso več tako važni. Čas je ugoden, da bi se pogozdili, vendar to ni lahko. Ker pa tehnična zaščita pred plazovi stane več in ni tako učinkovita, je pogozdovanje najcenejša in najsmotrnejša obramba pred plazovi. Računati je treba z biološkimi pogoji planinskega gozda, kajti le tako bo novi gozd vršil svojo varovalno nalogo. Zato so v Avstriji gozdarji ustanovili vrsto poskusnih drevesnic, da bi popravili škodo, ki jo je človek v višinskih gozdovih v preteklosti zagrešil. Izračunali so, da bo samo Tirolska rabila 500 milijonov šilingov za pogozdovanje. Prav toliko pa znaša škoda, ki jo prištevajo delovanju plazov, usadov in hudournikov. Navzoči so priredili tudi štiri ekspedicije, na katerih so nazorno proučili, kakšno škodo delajo plazovi, obenem pa videli, kako je treba pri pogozdovanju upoštevati ekološke in fiziološke pogoje.

HERBERT EICHHORN je bil v letih pred prvo svetovno vojno in po njej viden član pomembne akademske sekcije DAV v Münchenu. Lani je v starosti 70 let umrl. Planinske revije so se v osmrtnicah spomnile njegove privrženosti goram, saj je v svojem življenju stopil na to me 1550 vrhov, med katerimi je zabeležil 40 prvenstvenih. V letih 1911—1914 je bil vsak drugi dan na kakem vrhu. Mnogo je plezal v Dolomitih. L. 1925 je izdal dva vodiča (Rofan, Sonnwend), z Welzenbachom pa je sodeloval pri izdaji vodiča za Welterstein. Posebno dobro je poznal Vzhodne Alpe. Po njem se v Rofanu imenuje Eichhornrturm. Bil je eden prvih nemških smučarjev in je že pred prvo svetovno vojno gojil smučanje tudi poleti. Od l. 1925—1929 je bil oskrbnik Erfurtske kočje in obenem gorski vodnik. Sicer pa je bil po poklicu bančni in pozneje sodni uradnik.

AVSTRIJSKE EKSPEDICIJE V ANDE v letih 1932, 1936, 1939, 1954 in 1957 so naredile Cordillere, predvsem Cordillero Huayhuash, za področje ÖAV, je dejal univ. prof. dr. Kinzla, ko je mesto Innsbruck priredilo slavnostni sprejem uspešni ekspediciji, ki jo je vodil dr. Klier. Član ekspedicije Toni Egger je prof. Kinzlu izročil zlato medaljo z dekretom deželne vlade Huaraz države

Peru. Provinca Huaraz je praznovala 100-letnico, odkar je bila osnovana in je z zlato medaljo počastila raziskovalno delo prof. Kinzla v Cordillera Blanca. Isti dan so pripravili sprejem tudi v alpinističnem klubu »Karwendler«, kjer jih je pozdravil Wastl Mariner. Naslednji dan jih je sprejel tudi tirolski deželni glavar, ki je ekspediciji dal tudi večino gmojne podpore. Sredstva, ki jih mala Avstrija uporablja za raziskovanje tujih gora, so zares velika. Pri tem vsi slavnostni govori poudarjajo, da gre le za kulturno delovanje. Ima pa tudi izreden političen in posredno tudi gospodarski pomen. Rehabilitacija povojne Avstrije se je v veliki meri izvršila na alpinističnem svetovnem play-groundu.

OXFORDSKA UNIVERZA je lani odposlala ekspedicijo v Karakorum, v kašmirski južni del. Od petih članov sta se dva smrtno ponesrečila 18. sept. 1957, Jillot in Gulbert po imenu. Angleži so hoteli na K2, pa jih je zajel plaz. Trije so komaj ušli smrti, dva od njih sta dobila hude ozeblin. Vodja ekspedicije časnikarjem ni hotel dati natančnih podatkov o nesreči.

LANSKA NESREČA V EIGERJEVI STENI je že dobila svoj sodnijski epilog. Rešeni Italijan Corti je tožil nek milanski list zaradi žalitve časti. Sodnija naj bi dala odgovor na vprašanje, koliko sme alpinist goro izzivati in ali je bil Corti tehnično kos tej turi ali ne.

DR. HERBERT TICHY je o svojem potovanju na »streho Afrike« (Killmandžaro) že napisal kratek, živ potopis. Pravi, da je tudi v Afriki vreme tako zmedeno, da iščejo vzrok vremenski zmedji v atomskih eksplozijah. Dva dni je taboril ob reki Tana z Georgom, ki je že več let lovski čuvaj v rezervatu v severni Keniji blizu kraja Isiolo. Reka Tana je bila mokra, pa prav nič osvežujoča, ker je bila vroča kakor ožračje, voda pa gosta in rjava kakor čokolada. Čeprav so ga na vsakem koraku svarili pred dežjem, se je odločil, da stopi na Kilimandžaro. Sotor je nesel skoro v višino 6000 m, vendar se ni kesal, kajti doživel je pod vrhom snežni vihar, ki mu je potiskal mraz tudi v najboljše spalno vrečo. Po dnevih tropske vročine je bilo to zelo neafrikansko doživetje, vendar mu ni bilo žal, so vsaj vremenski preroki, ki so ga venomer strašili pred afrikanskimi padavinami, prišli na račun. Killmandžaro ni en sam vrh, pač pa trije ugasli vulkani, ki so se stisnili kakor trije utrujeni veterani zemeljske zgodovine tesno skupaj, da bi trudno gledali

rodovitne afriške ravnine. O vulkanu Sira ni nobenega pravega sledu več, le visoka ploščad je ostala od nekdanjega žrela. Da prideš do njega, moraš cele dneve hoditi po pragozdu, v katerem še žive sloni in nosorogi. Treba je imeti dovoljenje za prehod, ker se oblasti čutijo odgovorne za varnost potnikov. Sicer pa takih potnikov ni veliko, ki bi hoteli na Siro. Pač pa je več kandidatov za Kibo, za osrednji vulkan. Njegov najvišji vrh Kaiser Wilhelm-Spitze leži 6000 m nad morjem, njegovo ime pa spominja na nemški kolonializem in na raziskovalno delo dr. Hansa Mayerja. Ko so v Evropo prišle prve novice o ledenikih v Afriki, so ljudje pomislili na Marca Pola in na njegove laži. Vendar, kar je res, tudi v ekvatorialni Afriki je in njim pa je pokrajina spominjala dr. večni sneg in led.

Tretji ognjenik je Mavenzi, med Kibo in njim pa je pokrajina spominjala dr. Tichyja na Tibet. Vendar tu ni srečal nobene črede yaka (tibetskega goveda), še manj pa spremstvo kaknega tibetskega fevdalca, pač pa redke potnike in njihove nosače, ki prenašajo brašno in opremo bvane (= gospodu) rajc na glavi kakor na hrbtu. Čas je tudi tu naredil svoje. »Bvana« ni več tisti gospod iz časov Livingstona in Stanleja.

Mavenzi je spominjal Tichyja na Dolomite, ker pa je zelo krušljiv, alpinistom ni simpatičen. Tichyju so šli zelo na roko kenijski alpinisti. Tam živi John Howard, ki je pred tremi leti vodil ekspedicijo na Himal Culi v Himalaji, pri čemer se je smrtno ponesrečil fotograf Arthur Firmin. Dalje Jack Melhuish, ki je pred 25 leti opravil pionirsko delo v afriških gorah in je bil osebni prijatelj takih alpinistov, kot so bili Shipton, Tilmann in Mittelholzer. Tudi kenijski guverner sir Evelyn Baring je plezalec, ki svoj dopust preživlja redno v gorah.

V Marangu upravlja hotel »Kibo« neka gospa Brühl, ki potnikom preskrbuje nosače iz plemena Čaga. Nosači imajo 11 vzhodnoafriških šilingov na dan, to je 44 avstrijskih, za tamkajšnje razmere lep zaslužek. Plemo Čaga ne živi slabo, ker je lastnik kavinih nasadov. Poglavarji imajo ameriške avtomobile, njihovi otroci pa se šolajo v Oxfordu. Ta gospa Brühl ni mogla razumeti, da bo šel dr. Tichy sam na Kibo. Moral ji je podpisati potrdilo, da ga je posvarila. Šele nato mu je dala tri nosače do Kibo koč. Koče so postavljene tako, da se tura na Kibo lepo razdeli na tri etape, po imenu Bismarckova, Petersova in Kibo koč. Prva stoji še v gozdu, druga nad gozdno mejo, tretja pa med

Mavenzijem in Kibojem. Dr. Tichy se je namenil koč ogniti, vendar ga je tropski dež nagnal pod valovito pločevino, s katero so pokrita ta praktična in nelepa zavetišča.

Nosači so jo s sedla hitro ucvrli nazaj proti toplemu, vlažnemu gozdu. Dr. Tichy je hotel preživeti nekaj dni na vrhu. Navadno vstajajo v Kibo-koči ob dveh zjutraj, da so ob sončnem vzhodu že na robu žrela. Do vrha je potem še dve uri. Popoldne že vsi tišče navzdol, ker jim je po navadi v želodcu slabo. Z vremenom ni imel sreče. Nataknil je derceze in šel proti vrhu po vpadnici, da bi čimprej pridobil višino. Čez čas je posijalo sonce in zmehčalo sneg. Tichy ni imel pravega užitka. Sklepa prvi del potopisa z mislijo, da Afrika ni za alpinistične podvige.

PRVI SEDEMTISOČAK je »padel« pred dobrimi 50 leti. Toda to ni bil Šilla (7025 m) v pogorju Spiti v Pendžabski Himalaji, ki ga je Survey of India napak izmeril l. 1860, ko je stopil nanj prvi človek. Bil je to Trisul (7120 m) v Garhvalu. Šilla je visok samo ca. 6500 m. Drugi sedemtisočak, ki se je vdal človeku, je bil Paunhuri (7128 m) v Sikkimu, l. 1910. Tretji je bil Kun (7077 m) v Kašmirski skupini Nunkun. Nato je za sedemtisočake nastopil oddih kar do l. 1928, ko so v Pamiru stopili na Pik Lenin (prej Pik Kaufmann), visok 7134 m. Nato je l. 1930 zabeležen vzpon na Nepal Peak (7145 m), na Jongsang Peak (7470 m) in Domo (7442 m), prvi v skupini Kangčendzonge, drugi in tretji na meji med Tibetom, Nepalom in Sikkimom. Še istega leta so v Sikkimu zavzeli Dodang Nyima Peak (7150 m, po novih meritvah le 6927 m). Naslednje leto, 1931, stopi Smythe na Kamet (7755 m). Zmagovalci prej naštetih sedemtisočakov so T. G. Longstaff, A. M. Kellas, M. Piacenza, W. R. Rickmers in G. O. Dyhrenfurth s svojimi spremljevalci, med katerimi so znani Brocherel, Allwein, Schneider, Wien, Wieland in Kipton. Na Nepal Peak je stopil Erwin Schneider sam, prav tako na Domo Dyhrenfurth. Smythe je od l. 1931 do l. 1936 držal višinski rekord z vzponom na Kamet. Vendar so v teh letih sedemtisočaki zabeležili razmeroma številne vzpone. Rusi se l. 1931 pojavijo v Tien-Šanu in se povzpno na Khan Tengri (7193, nove meritve 6995 m). Bili so Pogrebecki, Tjurin in Sauberer. P. Bauer se l. 1931 v masivu Kangčendzonge povzpne do 7700 m. Naslednje leto srečamo v Himalaji Aschenbrennerja, ki je z Merklom stopil na teme Rakhiot Peka, isto leto dobi prvi obisk Minyag

Kangkar (7587 m) v kitajski provinci Hsikang. (Minya Konka, l. 1957 ponovni vzpon kitajske ekspedicije). L. 1933 pride E. Abalakov sam na Pik Stalin (prej Garmo), naslednje leto pa vodi G. O. Dyhrenfurth znamenito ekspedicijo v Baltoro Kangri (7260 m), njegovi spremeljvalci so kaj pestra družba: J. Belaieff (Belajev), P. Ghiglione in A. Roch. Tudi na Sia Kangri (Queen Mary Peak) je isti profesor povedel 7-člansko mednarodno ekspedicijo l. 1943. Sia Kangri sega v višino 7422 m. Na zapadni vrh te gore se je povzpela tudi Dyhrenfurthova žena Hettie, ki je dolgo imela ženski višinski rekord (7315 m), vse od l. 1943 do 1954. Drugi vzpon na Sia Kangri so izvedli l. 1956 Avstrijci Ratay, Roiss in Weiler po zapadnem grebenu, kar je mnogo težje od Dyhrenfurthove smeri.

Julija 1935 se muči na tibetski strani Everesta in ga topografsko snema E. E. Shipton. Pri tem se povzpne na Khar-taphu (7221). V isti skupini pade istemu odličnemu Angležu še Kellas Rock Peak (7065 m) in še Kharta Čangri (7032 m). Novembra l. 1935 pride na Kabru, na severovzhodni vrh (7338 m) C. R. Cooke — sam. Na ta vrh sta l. 1907 zaman poskušala stopiti Norvežana Rubenson in Aas, proti njemu pa je že l. 1883 prodiral W. W. Graham. L. 1938 prideta na Nanda Devi N. E. Odell in W. Tilman, 7816 m, in držita višinski rekord vse do l. 1950. L. 1937 stopi F. Spencer Chapman na Comolhari (7315 m), isto leto F. S. Smythe na Manna Peak (7272 m) v Garhvalu. Spomladi l. 1939 se zaženejo Nemci in osvoje na meji med Sikkimom in Nepalom Tent Peak (7365 m); bili so E. Grob, H. Paidar in L. Schmaderer. Isto leto so hoteli Poljaki dokazati, da niso slabši od svojih prepotentnih zahodnih sosedov, in osvoje vzhodni vrh Nanda

Devi (7434 m). Ekspedicija se je tragično končala, Karpinskega in Bernardzikiewieza je vzel plaz na ledeniku Milam v skupini Trisuli. L. 1951 je na ta vrh stopil Tensing pri iskanju pogrešanih Francozov Vignosa in Duplata. Tik pred vojno so se Svicarji povzpeli na Dunagiri (7066 m).

Taka je kratka kronologija vzponov od 7000—8000 m v Himalaji do druge svetovne vojne. Po vojni so začeli prvi Svicarji l. 1947 s Satopanthom (7075 m), narkar se je sprožil »plaz himalaizma« tako, da je do konca l. 1956 pobralo 10 osem-tisočakov in 42 sedemtisočakov. Kronologijo je naredil Dyhrenfurth, vendar pravi, da ne prisega nanjo. Kolikor zadeva osem-tisočake pa je seveda brezhibna, saj je to zgodovina himalaizma zadnjih osmih let, ki smo jo spremljali tudi na straneh našega glasila, zato izvlečka od l. 1947 to pot ne prinašamo.

CESARE MAESTRI je lani naredil izpit za alpinističnega inštruktorja. Predsednik komisije je bil Ricardo Cassin. To je bil VI. tečaj, ki ga za naslov »Istruttore Nazionale« prireja »Scuola di Alpinismo«, alpinistična šola. Poleg Maestrija je opravil izpit tudi Maffei.

CAI ima več alpinističnih šol, ki se imenujejo po slavni italijanski plezalcih in jih vzdržujejo posamezne sekcije. Po Comiciju se imenuje šola v Padovi in Trstu, po Gervasuttiju v Turinu, po Paraviciniju v Chiareggio, vsega skupaj 16 boljše ali slabše organiziranih stalnih alpinističnih šol.

TONI GOBBI iz Courmayeura bo letos vodil ekspedicijo v Chile in Argentino. Ekspedicijo je organiziral Monzino.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Univerza Ljubljana (nabiralna akcija)	3 110 din
Tov. Vivod Stefan, Dolenjske Toplice	200 din
Prispevek PZS od članarine za čas od 1. januarja do 30. junija 1958	71 650 din
Prispevek PZS od vpisnine za čas od 1. januarja do 30. junija 1958	64 385 din
Prispevek PZS od prodanih znakov PZS	5 481 din
Prispevek PZS od društvenih prirediteljev	55 115 din
Obresti od vloge 3 200 000 din pri Lovski zvezi Slovenije	390 942 din
Skupaj	590 883 din

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada za gradnjo Zlatoroga pri PZS dne 10. maja 1958	4 700 999 din
Zbrano od 11. maja do 14. maja 1958	590 883 din
Stanje sklada dne 14. maja 1958	5 291 882 din

Društvene novice

OTVORITEV DEPANDANSE Planinskega doma v Logarski dolini. 15. junija t. l. popoldne je PD Celje odprlo novo depandanso z 80 ležišči. Načrt zanjo je naredil ing. Cihak iz Krškega, delo pa so vodili tajnik prof. Rotar, za njim pa upravnik Pl. doma tov. Javornik in načelnik gospodarskega odseka PD Celje tov. Meštrov. Depandansa bo v znatni meri omilila stisko, ki jo Logarska dolina čuti posebno ob dnevih velikega obiska. Z njo je planinska organizacija po vojni v treh gradbenih sezonah obnovila nič manj kot 220 planinsko-turističnih postelj, torej znatno več, kot jih je bilo na tem planinskem torišču pred vojno.

Lani, junija 1957, je v Logarski dolini pogorela tako imenovana Tillerjeva koča. PD Celje jo je obnovilo l. 1953 za množična prenočišča in dodatno strežbo. V njej je bilo 30 ležišč. Zavarovalnica je znašala 1.275.000 din. To so bila osnovna sredstva, s katerimi je društvo šlo v zidavo nove depandanse. Na pomoč je priskočila PZS s kratkoročnim posojilom, ki ga je društvo med tem že vrnilo, dalje OLO Celje, ki je preko Celjske turistične podzveze nudilo društvu doslej najizdatnejšo pomoč v višini 5 milijonov dinarjev. Kazumevanje je pokazal tudi OSS, ki je s PD Celje sklenil pogodbo za delavski oddih v višini 2 milijonov dinarjev. Popolnoma opremljena depandansa je stala blizu 10 milijonov dinarjev. Za PD Celje je to po vojni prva postojanka, ki jo je zgradila brez večjih zadolžitvev in finančnih težav, zgradilo pa je po vojni šest večjih objektov in 1 bivak.

Prostor v depandansi je skrbno izrabljen, zunanji videc pa je tak, da se prijetno vrašča v posebnosti pokrajinskih lepot Logarske doline.

PLANINSKI TABOR NA OKREŠLJU. Frischaufov dom na Okrešlju je gotovo ena najbolj znanih naših planinskih zavetišč. Letos poteka 50 let, odkar stoji na sedanjem mestu, medtem ko sega zgodovina planinstva v tem stičišču štajerske, koroške in kranjske dežele čez 80 let nazaj v dobo, ko je dr. J. Frischauf (1837—1924) postavil prva tri planinska zavetišča v Savinjskih oz. Grintovcih (na Suhadolnikovi planini, na Korošici in na Okrešlju). Brž ko se je ustanovila l. 1893 savinjska podružnica SPD, je takoj začela gledati na Okrešelj kot na svoje glavno planinsko torišče. Zgradila je okoli njega tri lepa, težja pota, levo od slapa Rinke, z Okrešlja na Jermanova vrata in pot skozi Turski žleb, postojanke na Okrešlju pa zaradi nasprotovanja Nemško-avstrijskega društva in zaradi nenaklonjenosti lastnika — ljubljanske škofije — le ni mogla dobiti v roke. Šele ko je l. 1907 staro kočo odnesel plaz, so savinjski planinci

dobili svet in v enem letu postavili sedanji Frischaufov dom ter ga 2. avgusta 1908 slavnostno odprli.

Dom še služi svojemu namenu, čeprav je že močno dotrajan in večkrat pretesen. PD Celje, ki ga oskrbuje, se bo moralo v kratkem lotiti obnove te lepe, znamenite postojanke.

Da bi proslavili 50-letnico, so celjski planinci 15. junija t. l. priredili planinski tabor. Ker je bilo v soboto 14. junija slabo vreme, udeležba na taboru ni izpolnila pričakovanj, razveseljivo pa je bilo, da se je tabora udeležila največ mladina pod vodstvom starejših zastopnikov iz raznih društev. Tako je prišlo po 30 mladih planincev iz Raven, Trbovelj in Podvelke, zastopana pa so bila tudi društva Laško, Soštanj, Kamnik, Maribor, Mengeš in celo St. Vid pri Stični, ki je od Okrešlja res precej od rok, vsega skupaj okoli 170 navzočih. PZS sta zastopala podpredsednik tov. Bučer in načelnik PZ tov. Stanko Hribar, oskrbnike pa tov. Jaka Robnik, ki je Frischaufov dom zgleđno oskrboval 19 let in ga je za njegovo zvesto službo PZS odlikovala z zlato značko.

Ker je savinjski podružnici SPD stekla zibelka v Mozirju in je bila z Kocbekovo kočo na Molički peči (1894) kot prva koča tega predela zgrajena Mozirska koča, so pri programu tabora sodelovali pevec iz Smihela pod Boskovecem. Vodil jih je dirigent tov. Acman, o čigar kulturnem delovanju smo v našem listu že poročali. Zapeli so pet pesmi in z njimi vzbudili pravo planinsko razpoloženje. Učiteljščenica Korentova in učiteljščenica Roje sta doživeto recitirala dve pesmi iz PV, Vršnikovo »Planiki« in Stanekovo »Gora«, napisano za 200-letnico Valentina Vodnika, ki smo jo tudi praznovali letos. Slavnostni nagovor je imel predsednik PD Celje. Posvetil ga je, predvsem zgodovini planinstva v tem kotu slovenske zemlje in na kratko omenil glavne gospodarske naloge, pred katerimi je PD Celje v dobi obnove stalo.

Sledili so pozdravi zastopnika PZS tov. Bučerja, in predsednika PD Ravne tov. Gorjanca, ki je obenem pozdravil otvoritev depandanse v Logarski dolini in poudaril sodelovanje med PD Ravne in PD Celje. Dolenci iz St. Vida pa so tabor pozdravili s svojim pevskim zborom.

Po tem kulturnem sporedu so si vsi udeleženci ogledali vaje kinološke sekcije v Celju, ki je s štirimi psi demonstrirala reševanje na plazu pod Mrzlo goro. Sneg v plaznici ni bil najprimernejši za take vaje, vendar so varuhi psov požrtvovalno izvedli svoj program. Kinološko društvo pod vodstvom sodnika tov. Tanka marljivo sodeluje z GRS v Celju in jo skuša izpopolniti z reševalnimi psi. V l. 1958 je imelo kar dva tečaja na Okrešlju. Istočasno so celjski reševalci pokazali reševanje z Grammingerjevim sedežem s spodnje zelenice v steni Mrzle gore preko gladkega

čolnom, na drugem delu pa s ponesrečencem. Približno na sredi proge je bilo obvezovališče. Start za prvi del proge je bil na višini ca. 1200 m, dolžina proge 800 m, višinska razlika ca. 200 m in 15 vrate, za drugi del proge pa pri obvezovališču na višini ca. 1000 m, dolžina proge 1000 m, višinska razlika ca. 170 m, končni cilj na višini ca. 830 m. Startali so v intervalu 3 minut. Čas se je meril na obeh delih proge, torej dvakrat start in dvakrat cilj. Značaj poškodbe in čas za njeno oskrbo (prva pomoč) je določila zdravniška komisija na obvezovališču. Ocenjeval se je čas vožnje, prva pomoč in tekmovalna disciplina. Najboljši čas brez kazenskega pribitka je bil 0 točk, časovna razlika za 1 sekundo 1 točka, kazenski pribitki od 5 do 10 točk, glede na značaj napake, za slabo opravljeno prvo pomoč pa je ekipa dobila lahko največ 30 kazenskih točk. Vsaka ekipa je morala imeti popolno smučarsko opremo, opremo za prvo pomoč, v narobtniku pa odejo ali reševalno vrečo in vrvi za povezovanje ponesrečena.

V nedeljo, dne 9. III. 1958 zjutraj se je na Bukovniku v Kranjski gori zbralo lepo število gorskih reševalcev, med njimi tudi pripadnikov JLA in LM, ki aktivno sodelujejo v gorski reševalni službi. Izrebranih je bilo 24 startnih števil — 24 ekip po dva gorska reševalca, ki so dosegle naslednje rezultate:

Prve tri ekipe, ki so jih tvorili tov. Stane Koblar in Ciril Praček (postaja GRS Jesenice), Aleš Kunaver in Marjan Keršič (postaja GRS Ljubljana) in Franc Primožič ter Marjan Lavtižar (postaja GRS Tržič) so prejele

primerno nagrado, hkrati pa sta bili prvi dve določeni kot predstavnici jugoslovanske gorske reševalne službe za enako tekmovalje v Davosu.

Dasl so te tekme v organizaciji sami pokazale nekatere manjše hibe — kar je tudi razumljivo spričo okolnosti, da so bile prvič in ni bilo še nobenih izkušenj — so vendarle dokazale, da so naši gorski reševalci dosegli v reševanju s sodobnimi reševalnimi pripomočki visok nivo, da so kos še tako težavnim nalogam in da v ničemer ne zaostajajo za svojimi tovariši v inozemstvu, če jih v marsičem celo ne nadkriljujejo.

Tekme je organizirala Komisija za GRS pri PZS, tehnično vodstvo pa je imela v rokah postaja GRS Jesenice. Komisija je sklenila, da se bodo podobne ocenjevalne in preizkuševalne smučarske prireditve naših gorskih reševalcev vršile vsako zimo.

Prireditve so med številnimi gledalci vzbudile veliko pozornost in v vsestransko odobranje.

V dneh od 11. IV. do 14. IV. 1958 so bile potem mednarodne tekme v Davosu. Med 60 najbolj izbranimi ekipami iz vseh alpskih dežel so naši gorski reševalci na najtežji 12 km dolgi zahtevni Parsenski progi dosegli sijajen uspeh, saj so bile vse tri ekipe Stane Koblar - Ciril Praček, Aleš Kunaver - Marjan Keršič, Rado Kočever - Marjan Lavtižar odlično ocenjene in je vsaka od njih prejela častno zlato medaljo. Ta uspeh je močno odjeknil ter ugodno populariziral našo deželo, naše planinstvo in posebej še našo GRS tudi v mednarodni javnosti.

Ekipa	Zasedba	Čas		Kazenske točke	Doseženo mesto
		I. cilja	II. cilja		
21. Jesenice	Koblar-Praček	1,11.2	11,38.8	9	1
15. Ljubljana	Kunaver-Keršič	1,27.4	12,13.6	16,2	2
20. Tržič	Primožič-Lavtižar	1,12.4	12,06.4	20,2	3
24. Tržič	Radon-Perko	1,30.8	14,41.2	25,6	4
16. Kranjska gora	Kočever-Janko	1,41.2	12,56.8	36,0	5
8. JLA — Boh. Bela	Rutar-Tušar	1,39.2	13,42.0	55,0	6
6. LM Maribor	Vidrih-Pavec	1,55.2	15,11.8	100,0	7
19. LM Kranj	Drol-Skerjanc	2,15.0	12,14.8	137,8	8
7. Tržič	Januš-Perko	2,14.1	16,21.5	155,4	9
17. LM DSNZ	Sekli-Doležal	1,14.5	17,14.5	158,8	10
22. Celje	Gradišnik-Stoklas	2,29.5	13,35.1	161,5	11
5. LM Gorica	Mesec-Istimič	3,12.7	14,02.9	176,5	12
11. Ljubljana	Hrovatin-Vengust	1,44.5	17,26.5	182,6	13
4. Ljubljana	Blažina-Janko	3,24.1	16,17.3	213,1	14
23. Ljubljana	Jeglič-Zupan	1,59.5	19,48.9	220,2	15
3. Jesenice	Makovec-Burnik	3,01.7	15,46.1	231,9	16
9. Jesenice	Zupan-Krapež	2,01.9	17,42.1	232,8	17
12. Kranj	Zvokelj-Keše	2,14.7	17,53.3	289,9	18
2. JLA — Boh. Bela	Sinko-Cavljevič	2,48.2	17,44.0	291,0	19
14. Kranj	Herlec-Smolc	8,48.4	11,25.2	472,2	20
13. LM Sole	Likar-Adlešič	3,53.5	22,07.3	626,6	21
10. LM Kranj	Gasnik-Stanovnik			diskvalificiran	
1. LM Ljubljana	Perčič-Krempelj	5,17.4	13,14.6	diskv.	
18. Mojstrana	odstopila				

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV PZS

Za razvedrilo mladincev, zaposlenih na mladinski delovni akciji na avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb, bo po svojih močeh prispevala tudi PZS. Tako je ponudila 16 planinskih predavanj ob spremljavi barvnih diapozitivov (za vsako delavsko naselje po eno predavanje), pomoč pri organizaciji krajših izletov in orientacijskih tekmovanj, poleg tega pa bo vsako delavsko naselje redno prejelo vsak mesec brezplačno revijo Planinski Vestnik. Vsako naselje bo vrhu tega prejelo še po en komplet Planinskega Vestnika letnik 1957. UO PZS je tudi sklenil priporočiti društvom, da v času te akcije ne zaposluje mladine na drugih mestih.

Komisija za alpinizem je v namenu, da približa smučanje vsem alpinistom, razpisala alpinistično-smučarske ocenjevalne vožnje, za kar je izdelala poseben pravilnik tekmovanja. Letos bo to tekmovanje organizirano v okviru Kramarjevega smuka, ki je že tradicionalen, prihodnje leto pa bo morda v okviru memorijala pod Jalovcem. Prve tri ekipe bodo nagrajene, najboljša pa bo prejela prehodni pokal, ki predstavlja borca-partizana, delo akad. kiparja Marjana Keršiča. Organizacijo tekmovanja je prevzelo PD Tržič.

Po zgledu drugih alpskih držav je tudi komisija za GRS pri PZS marca t. l. organizirala ocenjevalne tekme v reševanju na snegu, ki so veljale hkrati kot izbirne tekme za tekmovanje reševalcev v Davosu (Švica).

Ker PD Rateče-Planica v likvidaciji še vedno ni uredilo nekaterih svojih obvez, je UO PZS sklenil, da ga bo k izpolnitvi teh obvez pozvalo po svojem pravnem zastopniku, sicer pa uveljavil svoje pravice s tožbo.

Na sestanku, ki ga je sklical Zavod za varstvo spomenikov, je bilo sproženo vprašanje, ali se bo PZS aktivno udeleževala pri Gorski reševalni straži ali samo po finančni plati. Prevladovalo je mišljenje, da bi morala PZS pri tem vsakakor aktivno sodelovati in da bi bilo potrebno najti le primerno obliko tega sodelovanja. Tudi UO PZS se je načelno

izjavil za tako aktivno sodelovanje. Delo Gorske straže naj bi se preneslo na mladinske odseke, k temu delu pa bi pritegnili tudi oskrbnike planinskih postojank. Predlaga se, da naj bi posebna komisija v okviru PZS zbrala vse gradivo o zaščiti flore, potov, markacij in drugih naprav, kar naj bi se kasneje skušalo plasirati pri IS v obliki zakona ali kaj podobnega. V zvezi s tem bi se bilo treba tudi informirati, kaj so v tem pogledu storile druge organizacije v inozemstvu.

V zvezi s tem, da nastaja vprašanje regionalnosti koč pereče, je bila pri PZS ustanovljena posebna komisija, obstoječa iz tov. Kavčiča, Dekleve, Sršena in Škrajnarja, ki naj to vprašanje preštudira in postavi neke principe za kompenzaco teh koč.

PZS se ukvarja z mislijo, da bi posnela celotno slovensko planinsko transverzalo na barvni ozki filmski trak. Poleg tega naj bi se izdelale kopije, s čimer bi se omogočilo ponazarjanje transverzale po vsej državi.

V nakladi 2000 izvodov je izšla v seriji VELIKIH PLANINCEV brošura o dr. I. C. Oblaku. Lastna cena znaša 276 din za izvod, Planinska založba pa regresira vsak izvod z 76 din, tako da se knjiga prodaja po 200 din.

V dogovoru s Planinsko založbo je tov. Mazi sestavil koledar vseh pomembnejših dogodkov v planinskem življenju, ki bo kot priloga izhajal v Planinskem Vestniku. V manjši nakladi pa bo založba založila ta koledar kot samostojno delo.

Planinski založbi je bila ponudena izdaja reprezentančnega albuma planinskih slik s kratkim tekstom k vsaki sliki, ki naj bi vseboval okrog 120 izbranih planinskih motivov. Album naj bi imel na eni strani sliko, na drugi pa tekst, podobno kot Kugyjeva knjiga. Album bi moral biti tiskan na najfinejšem papirju kot n. pr. revija Jugoslavija ali pa morda celo na originalnem fotopapirju.

Iz Francije so prispele naročene nylovske plezalne vrvi, ki jih bo komisija za alpinizem razdelila alpinističnim odsekom na sestanku načelnikov alpinističnih odsekov.

iz občnih zborov

PD BLEJ. Občni zbor je pričel z enominutnim molkom v počastitev umrlega društvenega častnega člana tov. Martina Prešerna.

Iz društvenih poročil sledi, da je bila močna dejavnost le gospodarskega in mladinskega odseka, deloma tudi markacijskega odseka. Gospodarska baza za društveno delo je bila tudi v preteklem letu prehodna planinska postojanka »Planince« na Bledu, ki je konec leta izkazala 989 674 din dobička na-

sproti dobičku 705 710 din v letu 1956. S smotrnejšim gospodarstvom so pri tej postojanki zvišali promet od 7 355 353 din na 8 194 858 din in hkrati s tem tudi dohodek od 2 580 073 din na 2 835 677 din. Blejska koča na Lipanci je izkazala izgubo 242 079 din in jo nasproti letu 1956 znižala za 18 069 din, medtem ko je postojanka Mrzli studenec nasproti lanskim izgubi 30 029 din izkazala dobiček v višini 89 366 din. V tem dobičku pa je tudi že upoštevana amortizacija z zneskom 114 141 din.

Društvo je v celoti izvršilo planirana dela na Blejski koči na Lipanci in v ta namen izdalo 292 938 din, za adaptacijo postojanke na Bledu je investiralo 281 638 din, za zameno iztrošenih osnovnih sredstev pa 161 770 din, v celoti je torej potrošilo v te namene, upoštevaje letno najemnino 48 000 din za prehodno postojanko, 784 346 din. Postojanka na Mrzlem studencu je brez ležišč, vendar pa je bila v preteklem letu v toliko preurejena, da bodo v njej lahko namestili 12 ležišč.

Mladinski odsek obstaja že od leta 1956. Danes združuje ta odsek že nad 300 mladih planincev, ki so skoraj vsi učenci blejske osemletke. V minulem letu je bil odsek aktivnejši od prejšnjega leta, za kar velja za sluga predvsem tov. Starecovi in tov. ing. Ciglerju, katerima se ima odsek tudi zahvaliti za svoj obstoj. Odsek je priredil vrsto izletov in predavanj pod vodstvom starejših članov. Tako so obiskali partizanske družine na Prnikih, ogledali so si partizansko taborišče, na Obranci pa so položili venec k spomeniku prvih gorenskih padlih borcev. Organizirali so tudi izlet k Valvazorjevi koči pod Stolom, kjer so obiskali graničarje. Na Dan mrtvih so obiskali grobove talcev v Dragi. Tudi na Porezen je šlo nekaj mladincev. Vendar se je tega izleta udeležilo le 12 mladincev, medtem ko se je drugih izletov udeležilo od 80 do 120 mladih planincev. Poleti je 80 mladincev letovalo v Lipanci 14 dni, kjer jim je dalo matično društvo na razpolago svojo postojanko. Od tam so prirejali daljše in krajše izlete na vrhove. Tako so šli na Debelo peč, Lipanjski vrh in na Mrežico. Na grobove padlih borcev na Pokljuki so nesli na Dan borcev planinsko cvetje in zelenje. Starejši so se povzpeli tudi na Triglav. Ob večerih so kurili taborni ogenj, prepevali, vmes pa jih je zabaval s svojimi zgodbami tudi pastir Brigelj. Med šolskim letom so imeli več predavanj, predvajali pa so tudi planinske filme. Gozdar in lovec Kelih jim je pripovedoval o gorski divjadi, tov. Merlak pa jim je predaval o lepotah Bleda in njegove okolice. Tov. ing. Cigler jim je predaval o gorski reševalni službi in o planinskem cvetju, predavanje pa so spremljali barvni diapozitivi. Ogledali so si tudi film o prvem vzponu na Mont Everest. Dne 16. II. so izvedli svoj občni zbor. Iz blagajniškega poročila odseka sledi, da je matično društvo za potrebe tega odseka v letu 1957 odstopilo 1% od bruto prometa postojanke na Bledu, kar je zneslo 74 797 din, pri raznih podjetjih pa je odsek zbral za svoje letovanje na Lipanci 48 800 din v gotovini poleg nešteti ostalih predmetov, hrane, popustov itd. Odsek je torej razpolagal z gotovino v višini 123 597 din, porabil pa le 72 021 din tako, da je imel konec lanskega poslovnega leta v banki še 51 576 din in obresti v znesku

7151 din. Ker je članstvo tega odseka v preteklem letu močno naraslo, je občni zbor društva soglasno sklenil dodeliti odseku v letu 1958 dotacijo v iznosu 1 in pol odstotka od bruto prometa prehodne planinske postojanke na Bledu.

Markacijski odsek je bil pomnožen še z enim članom, kar pa je odločno premalo za blejsko markacijsko področje, ki obsega Pokljuko, vrhove od Debele peči do Vodnikove kočice ter blejsko okolico. Stevilo markacistov nameravajo povečati predvsem iz mladinskih vrst. Odsek je markiral v treh smereh pot na Grad, v dveh smereh na Osojnico, krožno pot čez Stan in Kukovnico ter pot na Stražo, ki so jo markirali pionirji mladinskega odseka pod vodstvom društvenega predsednika. Za tem se je delo odseka preneslo na Pokljuko, kjer so pred tem vojski pod nadzorstvom društvenega predsednika nadelali ovinek poti mimo kasarn na Rudnem polju ter postavili na štirih mestih smerne tablice. Ta del poti je bil na novo markiran od odsepa s ceste na Rudnem polju do začetka gorjanske poti nad planino Konjščico v dolžini 3 km. Nadalje je bila obnovljena markacija poti Rudno polje—Lipanca v dolžini 7 km. Privrkat pa so markirali stare poti s planine Brdo do markirane poti, ki drži s planine Klek na Debelo peč. Ker so bile markacije na poti s Kleka popolnoma obledele, so morali obnoviti tudi ta del poti do vrha Debele peči, tako da je nastala zanimiva krožna pot Lipanca—Brdo — pod grebenom v Lipanco, ali pa po isti poti v obratni smeri.

Za novega predsednika je bil izvoljen tov. Alojzij Knaflič. PZS je poslala društvu brzojavne čestitke.

PD RADOVLJICA. Društvo je tudi v preteklem letu še dokaj zadovoljivo opravilo svoje naloge. Odbor se je skoraj tedensko sestajal k svojim sejам, na katerih je prvenstveno razpravljal o društvenem gospodarstvu, kar je za društvo problem prve vrste, saj upravlja tri planinske postojanke, t. j. Pogačnikov dom v Julijcih ter Valvazorjev dom pod Stolom in Roblekov dom na Begunjsčici v Karavankah. Glavna vprašanja v preteklem letu so bila: oskrba postojank in s tem v zvezi vprašanje oskrbnika v Roblekovem domu ter najvažnejša naloga, ki pa je bila s pomočjo PZS zadovoljivo rešena, t. j. zavarovanje Pogačnikovega doma pred razpadanjem zaradi delovanja vremenskih sprememb. Z brezobremnim posojilom PZS je društvu uspelo obložiti severno in zapadno steno Doma s salonitnimi ploščami. Odbor je mislil tudi na pomladitev samega odbora, saj je v njem nešteto funkcionarjev, ki že vsa leta po osvoboditvi marljivo opravljajo poverjene jim naloge. V ta namen je že na

prešnjem občnem zboru vključil v svojo sredo tri mladince, ki so pokazali smisel za organizacijsko delo. Vendar odbor s temi mladinci ni imel sreče, ker se sej niso udeleževali. Poskus pomladiti odbor odnošno vpejlati v delo mlade ljudi se je tako izjalovil. Organizacijsko se je društvo okreplilo po številu članstva. V letu 1957 je imelo registriranih 792 članov, kar je ca. 12% več kot prejšnje leto. Odraslih članov je 622, mladincev 121 in 49 pionirjev. Strah, ki je bil izražen na lanskem občnem zboru v zvezi s padanjem članstva, torej ni bil opravičen. Društvo pa bo moralo misliti na rešitev nekaterih problemov, ki jih je nakazal tudi že društveni tajnik v svojem poročilu za občni zbor. Misliti bo moralo na razdelitev dela po komisijah, brez katerih sicer društvo ne bo moglo prosperirati tako, kot bi bilo želeti. Dosedanji upravni odbor ni imel formiranih nobenih posebnih odsekov razen gospodarske skupine. Najprej bo moralo ustanoviti vsaj zametek bodočega mladinskega odseka in najti primerne osebe za vodstvo tega odseka. Mladine je dovolj, z njo je treba le delati. Nadalje bo moralo imeti propagandni odsek. Na tem polju je društvo doslej storilo prav malo. Predvsem naj bi bila njegova naloga goré prikazati ljudem v besedi in sliki, organizacija izletov, planinsko čtivo, pridobivanje članstva in podobno.

Gospodarsko poslovanje je zaključilo z izgubo. Tako je Roblekovec dom izkazal 97104 dinarjev izgube in Valvazorjev dom pod Stolum 49770 din, nasprotno pa je Pogačnikov dom pokazal 59144 din dobička. O primanjkljaju Roblekovega doma se je dosti diskutiralo, končno pa so ugotovili, da bodo temu vzrok prevelike porcije in pa dejstvo, da je dom odprti skozi 5 mesecev, čeravno je maja meseca še zelo malo obiskovalcev in dohodki postojanke ne krijejo režije postojanke. Društvo si je hotelo pomagati na ta način, da bi v Lescah odprlo gostišče in z dohodki tega krilo eventualne izgube, kar pa je občni zbor zavrnil z motivacijo, da se PD ne sme ukvarjati z gostinstvom v dolini. Diskusija se je razvila tudi o gibanju planincev v obmejnem predelu, na kar sta dala zastopnika graničarjev vsa potrebna navodila in društvo zagotovila vso podporo graničarjev. Izrazila sta le željo, da bi v bodoče vse eventualne nesporazume medsebojno reševali, ustmeno, ne pa pisanimi potom.

Za novega društvenega predsednika je bil izvoljen tov. Franc Prešeren. V imenu PZS je občni zbor pozdravil in mu čestital k doseženim uspehom tov. dr. Miha Potočnik, čestitke pa sta izrekla tudi zastopnika PD Gorje in Jesenice.

PD IDRILJA. Društvo oskrbuje štiri postojanke, katerih vzdrževanje povzroča društvenim gospodarstvenikom nemalo skrbi. Ze

sama koča na Javorniku, ki jo je društvo zgradilo po osvoboditvi, je potrebna tolikih popravil, da jih društvo ne bo zmoglo s tem prometom, kot je danes na takih postojankah. Koča na Javorniku je prevelika in tako grajena, da jo zob časa naglo razjeda. O povečanem prometu te postojanke pa ni mogoče govoriti, ker izlet na Javornik zahteva veliko finančnih sredstev in zato postojanko obiskujejo le še najvztrajnejši planinci in ljudje iz bližnje okolice. Zaveščiše na Sivki je zaostalo za časom, čeprav so postojanko precej izboljšali. Promet upada iz leta v leto. Se najbolj je urejena nova postojanka na Hleviški planini, ki ji društvo zaradi lažjega dostopa posveča največ pozornosti. Tu je moralo društvo popraviti tudi staro kočo, ki je že razpadala, v njej pa so uredili stanovanje za oskrbnika, hlev za tovarno živinice in zasilna ležišča. Pri tej adaptaciji sta društvu krepko pomagala Rudnik živega srebra in Gozdna uprava. Društvo je plačalo le strokovno moč in nekaj drobnega materiala ter izvršilo tudi več prostovoljnih delovnih ur. Najdonosnejša postojanka je sedaj na Jenlenu, čeprav ne ustreza povsem svojemu namenu. Ta beleži množičen obisk spomladi in poleti, pozimi pa se je poslužujejo sankarji. Društvo je tudi v propagandnem pogledu storilo korak dalje. Po zgledu ostalih društev je že lani osnovalo svoj fotoodsek, ki je že uspešno delal. Odsek si je v gradu uredil in opremil temnico, ki je na razpolago vsem članom. Delovanje odseka je urejeno s posebnim pravilnikom, ki določa pravice in dolžnosti članov. Odsek ima svoj proračun, ki ga potrjuje UO PD. Njegova osnovna naloga je gojiti planinsko fotografijo in skrbeti, da bodo planinske postojanke preskrbljene s solidnimi razglednicami. Važna je tudi naloga prirejanja razstave planinske in ostale fotografije. V preteklem letu je odsek organiziral dve taki razstavi, ki sta lepo uspeli. Ob koncu leta je odsek priredil fototečaj za začetnike, ki se ga je udeležilo 16 članov PD. Fotoodsek šteje 34 članov, ki morajo biti hkrati vsi člani PD. Vendar pa bo moral imeti ta odsek malo več povezave z društvenim odborom in v večji meri skrbeti za planinsko fotografijo in planinsko propagando. S prirejanjem izletov ima društvo vedno velike težave, ker je še vedno pereča točka prevoz do planinskih krajev. Manjše skupine in posamezniki so sicer obiskovali Julijce in Kamniške planine, večji skupinski izlet — s člani in mladinci — pa je društvo moglo organizirati le na Nanos. Nekoliko več uspeha je imelo društvo z mladino, čeprav se tudi tu ne morejo pohvaliti s kakim posebnim uspehom. Gimnazijska mladina je pred kratkim izvolila svoje vodstvo oziroma nekaj pododbor PD, katerega bo društvo po svojih močeh tudi finančno podprlo. Za mladino je

društvo organiziralo nekaj izletov, spomladi na Jelenk, jeseni pa na Nanos, najbolj uspel izlet pa je bil na Črni vrh nad Novaki in na Porezen.

Društvo vključuje 490 članov, od tega 94 mladincev in 78 pionirjev. Tudi naročnikov na Planinski Vestnik je bilo v preteklem letu še vedno 70 v tekočem letu pa se število naročnikov dviga. Društvo je tudi letos organiziralo tradicionalni planinski ples, ki je uspel v splošno zadovoljstvo vseh udeležencev. Članstvo pa si želi takih prireditev tudi na Hleviški planini, za kar bo moral poskrbeti novi odbor, kajti zabava v naravi je veliko bolj priljubljena kot v zaprtih prostorih. Markacisti so markirali dve poti do bivšega Vojkovega taborišča na Brinovem griču, in sicer od gostilne Mikuš v Koševniku in s ceste Koševnik—Črni vrh, Transverzalo pot so dopolnili na več krajih: prvič skozi Idrijo, iz Brusovša do Riž, tako da je bila skozi mesto zvezana s potjo na Hleviši in Gore. Obnovili so tudi transverzalo iz Javornika do Podkrajja, tako da teče pod Strelškim vrhom, kjer je lepši razgled. Iz Črnega vrha so markirali novo pot na Javornik, t. j. na levo stran iz Črnega vrha. Markirali so tudi novo pot iz Putrihovihih klavž do Predmeje, ki drži mimo Ledene jame in se združuje z ajdovsko v Predmeji, ki pelje na Golake. Ko so markirali omenjeno pot, se jim je pri povratku nudila kaj žalostna slika. Večina markacij je bila uničena v teku nekaj ur in to v samotnem kraju, kjer človek kaj takega ne bi mogel pričakovati, kajti po tej poti ne hodijo otroci, temveč le odrasli ljudje. Ista slika se ji je nudila na poti proti Hlevišam. Izruvani so bili celo drogovi, tablice pa uničene s sekirami.

Nadzorni odbor je pregledal celotno društveno poslovanje in o svojem pregledu podal izčrpno poročilo. Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Janez Jeram.

PD ZERJAV. Posebno skrb je društvo v preteklem letu posvetilo mladinskemu vprašanju. Četudi je bil mladinski odsek ustanovljen šele aprila lansko leto, je vendarle žel kar lepe uspehe. Predvsem je navezal stike z načelniki in vodniki sosednjih mladinskih odsekov, pri njegovem delu pa mu je krepko stal ob strani mladinski odsek Prevalje, ki ima že triletno tradicijo, kasneje pa koordinacijski odbor mladinskih odsekov mežiške in dravske doline. Na podlagi izkušenj sosednjih mladinskih odsekov so v Črni sklicali ustanovni zbor mladinskega odseka, katerega se je udeležilo okrog 50 mladincev in pionirjev. Sprejeli so enoletno tekmovanje mladinskih odsekov v čast proslave Dneva mladosti, za kar je dala vzpodbudo Mladinska komisija pri PZS. Med letom je članstvo odseka naraslo na 112 mladincev in 57 pionirjev, skupaj torej na 169 članov. Odsek

so razdelili na dve skupini, in sicer na skupino Zerjav in skupino Črna. Obe skupini pa sta zopet razdeljeni v dve skupini in to na fantovsko in dekliško. Celotni mladinski odsek vodi načelnik ter 6 vodnikov, ki so pred kratkim opravili vodniški izpit na vodniškem seminarju, ki ga je organiziral koordinacijski odbor. Odsek pa je dva svoja člana poslal tudi na vodniški seminar, ki ga je organizirala mladinska komisija pri PZS. Eden od teh, tov. Drago Škoflek je prevzel načelnišтво mladinskega odseka, medtem ko je drugi, tov. Janez Lesjak, njegov namestnik. Mladinski odsek je izvedel 20 skupinskih izletov in to dva na Smrekovec, enega na Mozirske planine, enega na Plešivec ob priiliki II. Koroškega mladinskega tabora, nato še enega na Plešivec, dva na Peco, enega v Kamniške planine, štiri na Raduho, tri na Pohorje, ostale pa na bližnje vrhove. Pri enem izletu na Peco so izvedli tudi udarniško akcijo pri gradnji mežiške koče na Peči. Odsek se je udeležil tudi turnega smuka po Koroški. Od skupnih 53 udeležencev se je udeležilo 22 mladincev in pionirjev samo od mladinskega odseka PD Zerjav. Potrebna finančna sredstva so prispevali matično društvo, ObLO Črna in Ob SZDL Črna.

Markacisti so obnovili markacije in na raznih mestih namestili kažipote na njihovem odseku transverzale Smrekovec—Bela peč, Bela peč—Osojnikova žaga in Črna—Kramarica. Propagandni odsek si je na zadnjem občnem zboru zastavil veliko nalog, pa jih je le malo izvršil. Vzrok nedelavnosti tega odseka je predvsem v tem, ker se je premalo sestajal in ker člani odseka niso prihajali na te sestanke. Odsek tudi ni imel povezave s članstvom, kar je zlasti prišlo do izraza pri organizaciji izletov. Propaganda je imela tudi slabo povezavo z mladinskim odsekom. Tako je odseku uspelo organizirati le en izlet s 4 člani na Pohorje in dve skupini članov na Peco, kjer so pomagali pri gradnji doma. Žalostna je ugotovitev, da je iz vrst tega društva naročenih na Planinski Vestnik v celoti le 6 članov, kar znese komaj dober odstotek vsega članstva. Prepričani smo, da nam takih ugotovitev v prihodnje ne bo treba več objavljati. Odsek tudi ni organiziral nikakih predavanj ali predvajanj filmov niti ni uredil zemljevida z oglasno desko.

Društvo vključuje v celoti 416 članov. Število pionirjev je v primerjavi s preteklim letom sicer nekoliko nazadovalo, vendar pa društvo meni, da je to le prehodnega značaja. Društvo je v vseh teh devetih letih svojega obstoja osredotočilo največ svojih sil v gradnjo planinske postojanke na Smrekovcu, v otvarjanju dolinskih postojank (Mihev in Turisti) in reševalo v glavnem težke gospodarske probleme, manj pa se je bavilo s splošnim planinstvom, z izobraževanjem

svojega članstva, s predavanji, planinskimi filmi, planinsko literaturo itd. Tudi je organiziralo premalo skupinskih izletov za odrasle člane. Ker je bila koča na Smrekovcu deficitna in zato tudi društvo vedno v finančni stiski, nasprotno pa jo je odbor skušal še izpopolniti, olepšati, elektrificirati itd., je molče dopuščal tudi neprimerno popivanje v postojanki. Sodi pa, da mora s takim načinom pridobivanja finančnih sredstev enkrat za vselej prenehati. Zavežiše Turist je v likvidaciji. Društvo je doslej izgubo krilo iz svojih finančnih rezerv, ki si jih je ustvarilo z izkupičkom prodanega lesa v prejšnjih letih, nastaja pa vprašanje, s čim bo krilo eventualno izgubo v prihodnjih letih, ker je bila ta rezerva sedaj izčrpana. Mogoče bi bilo še najprimerneje, da bi bila postojanka odprta samo poleti, saj je v ostalih mesecih tako nizek promet, da še od daleč ne krije niti režije.

Predsedniško mesto v novem upravnem odboru je bilo zaupano tov. Vodovniku.

Istega dne popoldne se je vršil v Delavskem domu v Zerjavu I. redni letni občni zbor mladinskega odseka PD Zerjav, katerega se je udeležilo 96 članov. Zbor je odprl društveni predsednik tov. Mauhler Franjo, poročilo o delu z mladino pa je podal načelnik tega odseka tov. Drago Škoflek. V razpravi na poročilo načelnika so sklenili, da bodo mladinci udarniško popravili pot iz Kramarice do Smrekovca, tako pridobljena denarna sredstva pa uporabili za organizacijo svojih izletov. Vsi člani bodo letos tudi zdravniško preiskani. Za načelnika je bil ponovno izvoljen tov. Drago Škoflek. Za skupino Zerjav sta bili predlagani vodnici Zofka Kompan in Mojca Arnold.

PD MEDVODE. Mladinski odsek pri tem društvu je šel v preteklem letu 215 aktivnih članov. Mladinski odbor je organiziral pod vodstvom starejših članov tridnevni izlet na Komno, dvodnevni izlet na Tolsti vrh, izlet pod Storžič, na Smarno goro, Koto 780, na Valvasorjev dom pod Stolom, na Osolnik, kjer so obiskali grobove padlih, na Mengeško kočo in v Kamniško Bistrico, osemdnevno taborjenje na Pohorju, dvodnevni izlet na Partizanski vrh, dvodnevni izlet na Vršič in še smučarski izlet na Vršič. V celoti se je udeležilo teh izletov 511 mladincev. Mladinci so sodelovali pri prostovoljnem delu v parku in na Slavkovem domu in pri tem opravili 2850 delovnih ur. Udeležili so se tudi parade Dneva mladosti v Ljubljani s 35 mladinci. Trije mladinci so bili na tridnevnem začetniškem plezalnem tečaju na Kamniškem sedlu, ki ga je organiziral alpinistični odsek Medvođe, trije pa na tečaju za vodje mladinskih odsekov PZS na Triglavu. En mladinec se je tudi udeležil začetniškega alpinističnega tečaja v Triglavskem pogorju. Za tekoče leto

si je odsek zastavil naslednje naloge: ureditev parka v Medvodah, pomoč pri povečanju Slavkovega doma, pobiranje članarine in pridobivanje novih članov, ureditev vprašanja planinskih oblek, rutic in klobukov, nabiranje odpadnega materiala in zdravilnih zelišč, organizirati poučno predavanje iz planinstva ter organizacijo izletov. Na občnem zboru mladinskega odseka je bil za načelnika odseka izvoljen tov. Janez Kričaj.

Društvo pa se ni zadovoljilo samo s tem, kaj vse je mladina naredila in da je v odsek vpisanih 215 mladincev, ki so vsi tudi poravnali članarino. Analiziralo je svoje delo in ugotovilo, da je v društvu aktivno sodelovalo le 65% mladincev, torej okrog 140 mladincev, ostali pa so bili pasivni. Nekje in to niso redki primeri so za tako stanje krivi starši, ki mladince ne puste na izlete in druge take akcije, ki jih organizira društvo. V društvo ga ne puste iz različnih vzrokov, nekje morda zaradi slabih učnih uspehov, zaradi dela, ki ga mora vršiti doma, nekje pa zaradi tega, ker se boje, da se jim bo otrok odtujil, odnosno da bo začel v slabo družbo. Nekaterim mladincem velika oddaljenost od društva onemogoča aktivno sodelovanje v društvu, ker se pa izbira udeležencev za izlete vrši po zaslugah in delu, ki ga opravi poedini mladinec v društvu, tak mladinec za izlet seveda ne pride v poštev. Niso pa redki mladinci, ki ne sodelujejo pri društvu zaradi tega, ker so zašli v razno drugo družbo in jim ne diši organizirano, disciplinirano delo.

Svoje delo je odsek razširil tudi na Smlednik, kjer je ustanovil odsek, ki šteje 54 članov. Za delo z mladino je odsek porabil din 331.732.—, ta sredstva pa so bila porabljena za organizirane izlete in taborjenje, ki so bili v glavnem za mladince brezplačni. Na kakšen način pa so prišli do teh finančnih sredstev? Za star odpadni material, papir in železo, ki so ga mladinci nabrali med letom so prejeli din 60.000.—, za ureditev parka in ostala prostovoljna dela so prejeli din 70.000.—, SZDL jim je dala din 10.000.—, ostala sredstva pa so prejeli s pomočjo glasila »Planine mladinec«. 20% prometa od Slavkovega doma pa je zneslo din 94.833.— in je prav tako po sklepu UO namenjeno za delo z mladino. Kakor torej sledi iz navedenega, si je mladina v glavnem sama ustvarila dohodke s svojim delom. Prvotno je društvo stalo na stališču, da naj za izlete prispeva tudi sama mladina. Ko pa je nato ugotovilo, da bi se v tem primeru lahko udeleževali izletov le otroci bolj situiranih staršev, je svoje mnenje spremenilo. Mladinci pa bi lahko s svojim prostovoljnim delom še več zaslužili, če bi pri tem delu vsi sodelovali.

Mladinsko glasilo »Planine mladinci« je v preteklem letu izšlo le v treh namesto v petih

številkah. V bodoče bo izhajalo pod imenom »Izletnik«. Obseg bo povečan in bo izhajalo vsaka dva meseca, namenjeno pa bo vsem prebivalcem Medvod in okolice, ki se zanimajo za turizem in planinstvo.

Alpinistični odsek, ki šteje sicer 8 članov, aktivni pa so bili samo štirje, je izvršil 23 vzponov v ostentih Planjave, Brane, Storžiča, Triglava, Male Rinke in Mojstrovke, poleg tega pa se je udeležil poskusnega reševanja v Turncu in republiškega začetniškega tečaja v Vratih.

Propagandni odsek ni zadovoljivo opravil svoje naloge, omejeval se je le na plakatersko obveščevalno službo in na priložnostno agitacijo, kar pa je premalo. Propaganda bi se morala uveljaviti na vseh popriških dela. Fotoodsek je uspešno vršil svoje naloge, skrbel je za slikovno gradivo društvenih izložbenih omarič ter snemal na filmski trak ljudi planince in epizode z izletov. Izletništvo je uspevalo bolj v mladinskem odseku. Od predlanskih 367 članov je lani društvo poraslo na 512 članov, kar predstavlja celih 40%.

Investicije za Slavkov dom so znašale v preteklem letu din 1.708.497.—. Večino teh sredstev je društvo samo ustvarilo z dohodki prireditve, dohodki planinske postojanke, dohodki prostovoljnega dela, dohodki od prevozov, dohodkov od oglasov in raznih drugih dohodkov. Izposodilo si je le din 500.000.—. Letos namerava društvo povečati Slavkov dom, kar bo stalo okrog 3.600.000.— Društvo je poslovno leto zaključilo z dobičkom din 80.522.—. Promet postojanke je znašal din 4.744.000.— nasproti din 2.806.000.— v letu 1955.

V imenu PZS je občni zbor pozdravil njen podpredsednik tov. Tone Bučer.

PD PTUJ. Društvo je bilo ustanovljeno 25. XI. 1953 in je torej že petič polagalo ob račun svojega dela. Čeravno so mu tedaj nekateri prerokovali kratko življenje, češ kako bo moglo živeti tako daleč od planin, je vendarle zaživelo, še več, kaže že vidne uspehe svojega dela.

Ob svoji ustanovitvi je štel 150 članov. Med tem je število članstva raslo in padalo, ker so člani prihajali in odhajali, ob koncu leta pa je društvo vključevalo v celoti 228 članov, od teh 118 mladincev, ki tvorijo samostojni mladinski odsek. Društvo je v začetku šolskega leta 1957/58 ustanovilo mladinski odsek, ki ima svoj sedež na gimnaziji. Ljubiteljev planin je med dijaki precej. S strani UO je bila dana marsikatera ugodnost, nekoliko je šepala le organizacija izletov. Večkrat je bil določen datum odhoda, toda nikogar ni bilo, ki bi izlet vodil. Včasih je njihove načrte prekrizalo tudi slabo vreme. Nekaj najbolj navdušenih mladincev se je od časa do časa podalo po lastni iniciativi v planine, nekaj mladincev pa je julija in

avgusta obiskalo tudi Julijce in Kamniške Alpe. Mladinski odsek je izvedel kljub temu več organiziranih izletov in sicer na Boč, na Pohorje do Ruške koče, na Ivanjščico in v Logarsko dolino. Od začetka letošnjega šolskega leta je delavnost mladinskega odseka začela rasti. Ko je vodja mladinskega odseka tov. prof. Hriberšek s pomočjo nekaterih prav navdušenih dijakov seznanil dijaštvo po posameznih razredih s planinskim tiskom in bodočimi načrti, so se takoj prijavili zopet novi člani. Z veseljem je treba ugotoviti, da je mladinski odsek vsak dan številnejši. Nedvomno je to lep uspeh, če se upošteva, da je odsek štel lansko leto ob svoji ustanovitvi komaj 42 članov. V zadnjih dveh mesecih je odsek pridobil 11 novih članov tudi iz vrst profesorskega zbora. Ob koncu lanskega šolskega leta je napravila ena skupina pod vodstvom prof. Burgerja tridnevni izlet v Trento, druga skupina pa enodnevni izlet na Pohorje (na Ruško in Mariborsko kočo). Za izlete mladincev je društvo prispevalo skoraj 50.000 din. Delegacija mladincev je zastopala društvo tudi na proslavi 50-letnice PD Škofja Loka na Ljubniku, dve članici pa sta bili v Bosni, in sicer na Trebeviču, Romaniji, Novakovi pečini, Jahorini, pri Carevih vodah in na izviru Bosne in Miljacke.

Društvo je dopolnilo zalogo planinskih rekvizitov, ki jih proti reverzu izposoja svojim članom. Nabavilo pa je tudi nov album in začelo s pisanjem kronike. Propagandni odsek ni delal najboljšo. Pridobili so nekaj novih naročnikov na Planinski Vestnik, razpečali pa so tudi 20 Vodičev po planinskih domovih Jugoslavije. Premalo pa je društvo storilo za povezavo z ostalimi društvi. S TVD Partizan se je lansko leto dogovorilo, da bodo oni hodili z njimi na izlete, pozimi pa bodo planinci napolnili njihovo telovadnico. To bo moral bodoči upravni odbor popraviti. Društvo je organiziralo tudi zelo uspešno skioptično predavanje, s katerim je predavatelj tov. Marjan Keršič iz Ljubljane prikazal lepote naših gora jeseni in pozimi.

Kakor je iz gornjega razvidno, je bilo delo upravnega odbora v preteklem letu osredotočeno predvsem na širjenje popularizacije planinstva in planinske ideje, dalje na pridobivanje članstva, zlasti mladine ter v prirejanju skupinskih izletov. Ne glede na manjše pomanjkljivosti moramo priznati, da je bilo delo upravnega odbora vsekoli uspešno.

Društvo bo tudi v bodoče vodila dosedanja marljiva predsednica tov. Hilda Seršen.

POPRAVEK:

PV str. 332 je v pripombi pod 3 pravilno »preobjedi« namesto »naprstene«. Na str. 333 popravite »Grosinjskega« v »Grosinjskega« (poptoka). V isti številki PV popravi na str. 364 datum požara. PZS pogorela 18. IV. 1958.

Državni zavarovalni zavod

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!
Na opreznost niker ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!
Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

Telefon 39-121

Zastopniki v vseh večjih krajih

Železarna JESENICE

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

lokl za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE